

Gardeners' World

De zomer komt eraan!

Experts aan het woord

Wat maakt een goede roos?

Zélf in een kleine tuin

Een zomer vol fruit en groente

Kleurrijk en sfeervol

Pak uit met prairiebeplanting

F&L

€ 7,99

BP8

Volop variatie met *Campanula* • Brenda maakt plantensteunen • Biodiversiteit: weinig ruimte, groot verschil • Monty over de veelzijdige *Agapanthus* • Maak je tuinklussen lichter en ontzie je lijf

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 . MATEN 1,8 - 4,8 M
GRATIS VERZENDING . 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

4,9

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

Krijg 5%
korting met de
code NL06GW25

NEEM ZELF EEN KIJKJE!
Scan de QR-code om meer te weten
te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl

Gehuld in een handdoekje

Verward kijkt een wandelaar omhoog, zich afvragend waar het geluid van vallend water vandaan komt. Ik sta in mijn badjas, met een handdoekje als tulband op mijn hoofd, uit het raam een straal badwater in een groot vat in de voortuin te spuiten. "Goedenavond", roep ik vrolijk, alsof ik er niet belachelijk bij sta.

Door de droogte heb ik een oude gewoonte opgepakt en dat is die van iedere druppel water voor de tuin besparen. De stop blijft er dus even in na het badderen, waarna ik een dompelpompje erin laat zakken en het water met een vrolijke boog in de speciaal hiervoor geplaatste vaten onder de ramen spettert. Ik voel me altijd zowel een beetje belachelijk, als zeer tevreden wanneer ik dit doe. In tijden van extreme droogte – en ik begin hier terwijl ik dit schrijf een beetje voor te vrezen – blijft mijn tuintje een groene oase, zelfs als er een sproeiverbod geldt. Voor de Vlamingen onder ons klinkt dit misschien belachelijk, maar in Nederland hebben huishoudens zelden een put onder het huis waar grote hoeveelheden water in opgevangen kunnen worden. Ik denk dat we te lang een waterland zijn geweest om ons druk te maken om een tekort. Tja, en dan sta je dus met vier lege regentonnen, in een handdoekje je badwater de tuin in te spuiten.

Voor de natuur en de tuinier is het aanpoten, al die extremen van het weer. Voor mijn gemoed is een zonnig, droog jaar wel beter dan een nat, donker jaar. De rijke, vochtige klei van mijn moestuin trekt het wel, een gebrek aan regen, en een totaal gebrek aan slakken stemt me vrolijk, lege regentonnen of niet. Een gematigd jaar met regen afgewisseld door zonneschijn is natuurlijk het fijnst, maar wie weet is er, terwijl dit nummer naar de drukker ging, wel een aantal malse buitjes gevallen.

Al badwater sproeiend heb ik een perfect uitzicht over het tuinpad, en mijmer ik ondertussen over een heel fijn nieuw tuinproject. Er staat namelijk een lange rij stamrozen naast het pad waar ik om sentimentele redenen stapelgek op ben. Ik wil die enorme toef roze rozen en de romantische sfeer die ze uitstralen doortrekken naar de rest van de tuin. Vandaar dat er binnenkort een reeks bogen, een zogeheten 'berceau' bij komt. De klimrozen die hier tegenaan gaan groeien, staan al klaar. Van rozen gaat mijn hart echt sneller kloppen, en ik ben hier bepaald niet alleen in. Op pagina 62 lees je er meer over.

Geniet van de heerlijk lange avonden die juni rijk is en de extra uren die dit geeft om aan de slag te gaan in de tuin!

Liefs,

Anne

Anne is ook op Instagram te vinden: @anne_wiegers

Welkom juni 2025

Seizoen

- 10 Wij houden van juni**
De maand vol liefde en overvloed.
- 15 The Full Monty**
Monty heroverweegt hoe hij zijn tuin gebruikt.
- 16 Topkeuze**
Campanula heeft voor ieder wat wils.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
Lok staartmezen (*Aegithalos caudatus*) je tuin in.
- 22 Seizoensbak**
Vier de zomer met aromatische mediterrane kruiden.
- 26 Vers uit de tuin**
Rukmini Iyer kweekt zachtfruit in potten.
- 30 Natuurlijk pluktuinieren met Brenda**
Brenda Gruppen maakt steunconstructies van natuurlijke materialen.

Groene school

- 36 Stralende sterren**
Agapanthus zijn de perfecte zomerplanten.
- 41 Jouw snoeimaand**
Snoei voorjaarsbloeiende planten in vorm.
- 44 Plant, maar dan anders**
Dianthus barbatus 'Nigrescens' is geliefd bij bestuivers.
- 46 Een zomer vol fruit**
Haal deze zomer de lekkerste vruchten en groenten uit de kas.
- 51 Een eetbare pottentuin**
Oogst wat er nu rijp is en zaai alvast groenten voor eind zomer.
- 56 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 62 De naam van de roos**
Rozen tips van experts.
- 68 Tuinieren voor je welzijn**
Tuinen zijn een oase van rust voor lichaam en geest.
- 74 Toegankelijk tuinieren**
Ralph Stoové verenigt het nuttige met het aangename.
- 78 Ambachtelijke Plantenmarkt**
Op 27 & 28 september is het weer tijd voor de Ambachtelijke Plantenmarkt.

- 80 Samen pompoenen kweken**
Je pompoenen mogen naar buiten.
- 82 Een kleurrijke tuin**
Met een kleurenthema creëer je eenheid in de tuin.
- 87 Moeiteloos oogsten**
Makkelijke manieren om te blijven oogsten.
- 93 Inheemse held**
Gevlekte dovenetel (*Lamium maculatum*) stelt zichzelf voor.
- 94 Op het randje van natuur**
Govert gidst je langs beplante randen.

Aan de slag

- 100 Algemene tuintaken**
- 103 Bloemen**
- 106 Stekken**
- 108 In de kas**
- 110 Groente & fruit**

En verder

- 6 Prikbord**
- 8 In de tuin van**
- 86 Puzzel en win**
- 112 Colofon**
- 113 Kweekgids**

36

82

74

30

51

OP DE COVER

FOTO: GETTY IMAGES/JACKY PARKER PHOTOGRAPHY

- 6 De zomer komt eraan!
- 16 Volop variatie met *Campanula*
- 22 De droogte de baas met warmteminnende planten
- 30 Brenda maakt plantensteunen
- 36 Monty over de veelzijdige *Agapanthus*
- 46 Een zomer vol fruit en groente
- 62 Wat maakt een goede roos?
- 74 Maak je tuinklussen lichter en ontzie je lijf
- 82 Pak uit met prairiebeplanting
- 94 Biodiversiteit: weinig ruimte, groot verschil

62

87

Anne Wieggers hoofdredacteur

Anne is het liefst van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in de tuin. Komt geregeld aan op de redactie met snoeischaar in de tas en modderige voeten, terwijl ze haar pen en agenda vergeten is. Kweekt zich suf waardoor zij en haar gezin jaarrond uit de tuin eten, en doet niets liever dan anderen net zo enthousiast maken over duurzaam tuinieren als zij. Gardeners' World is de plek waar ze dit allemaal bij elkaar brengt.

Lizanne Croonen redacteur

Lizanne kreeg tuinieren met de paplepel ingegoten. Die lepels maakt ze inmiddels zelf, want houtbewerken als hobby is echt haar ding. In haar weelderige stadstuintje kan ze naar hartenlust experimenteren: van planten vermeerderen tot een insectenhotel of bladkorf maken. Komen de schuttingen op haar af, dan gaat ze wandelen, haar andere grote passie.

Jos Heijmans redacteur

Jos is gek op tuinieren, met een speciale voorliefde voor vurig gekleurde esdoorns, spetterende kniphofia's en schoenen met bloemenpatronen erop. Lees je een leuke woordgrap in ons magazine, dan komt die waarschijnlijk van hem. In zijn schilderachtige tuin (werk-in-uitvoering) aan de IJssel kweekt hij tomaten in zijn kas, zoekt hij de beste plek voor jasmijn en *Hibiscus* (XL) en denkt hij na over het leven (en een mini-boomgaard).

Iona van den Dries redacteur

Ondanks dat ze in het hart van een drukke stad woont, tuiniert Iona erop los. Op haar dakterrastuin experimenteert ze met allerlei planten, van eetbare soorten tot plukbloemen. Ook haar appartement staat vol, aangezien ze met haar groene vingers menig kamerplant stekt en ze altijd wel plek weet te maken voor nog één plant. Haar liefde voor taal en tuinieren komt goed van pas bij Gardeners' World.

Govert de Jong redacteur

De natuurgids van onze redactie. Doen we een wandeling tijdens de lunch, dan duikt hij geregeld de bosjes in om een bijzonder beestje te onderzoeken. Maakte thuis een prachtige natuurtuin met (inheemse) planten waar het ene na het andere zeldzame diertje zich laat zien. In zijn vrije tijd leidt hij mensen rond in de natuur.

Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

Prikbord

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

agenda

De leukste tuin- en natuurevenementen voor deze maand.

Tour de Brocante

Wanneer: 13-14 juni

Waar: Kwekerij De Boschhoeve, Wolfheze

Info: boschhoeve.nl, deengelseserre.nl

De Tour de Brocante is een gezamenlijk initiatief van De Boschhoeve en De Engelse Serre. Liefhebbers van oude spullen en snuisterijen met een geschiedenis kunnen hun hart ophalen. Naast de vele kramen met brocante valt er op De Boschhoeve nog veel meer te zien. In de tuinen kun je genieten van prachtige vergezichten en mooie combinaties van planten en bloemen in de borders en de mooie moestuin. De kwekerij heeft sterke

vaste planten en binnens in de grote schuur zorgen de kleine winkeltjes met zaden, tuingereedschap en terracotta voor wat je als tuinliefhebber nog op je verlanglijstje hebt staan. Je bent van harte welkom van 10.00-16.00 uur. De toegang is gratis.

Nijmeegse Open Tuinen Dag

Wanneer: 14 juni

Waar: diverse particuliere tuinen in Nijmegen

Info: nijmeegseopentuinendag.nl

Op 14 juni openen Nijmeegse tuinliefhebbers weer hun poorten voor het publiek. Het is de 25e keer en dit jubileum belooft veel extra's. Er doen dit jaar een record aantal van maar liefst 39 tuinen mee. In elke tuin vind je andere accenten, die met labels op de website zijn aangegeven. Siertuinen en tuinen met kunst, bijvoorbeeld. Sommige tuineigenaren exposeren kunstwerken en anderen luisteren de dag op met muziek, uitwisselen van stekjes of een drankje. Alle tuinen zijn open van 10.00 tot 17.00 uur.

Boekentip

Turf adieu – Karin Bodewits

De winning van turf voor gebruik in potgrond verwoest eeuwenoude en waardevolle veengebieden. En dat is slecht nieuws voor de natuur en het klimaat. Gelukkig kan het anders. In dit boek neemt de auteur je mee in de wereld van turfrijke tuinen. Laat je tuin, balkon of moestuin floreren zonder turf. Ontdek hoe je een oase creëert vol

bloemen, bijen, vlinders en vogels, terwijl je tegelijkertijd de natuur elders helpt beschermen.

Maak kennis met turfrijke alternatieven en leer hoe je een diervriendelijke, bloeiende tuin maakt met de praktische tips. Dit boek staat vol inspiratie om duurzaam te tuinieren zonder concessies te doen aan schoonheid en groei. Echt groen tuinieren doe je zonder turf.

Turf adieu | Karin Bodewits | Stichting Turfvrij | 94 blz. | ISBN: 9789090397436 | € 16,50

Zeeuwse Tuin 2-daagse

Wanneer: 6-7 en 27-28 juni van 10.00-17.00 uur

Waar: diverse tuinen en kwekerijen in Zeeland

Info: zeeuwsetuin2daagse.nl

Tijdens de Zeeuwse Tuin 2-daagse ontdek je wat voor moois Zeeland op tuingebied te bieden heeft. Zie wat mogelijk is en stel vragen over hoe en wat de verschillende tuineigenaren allemaal doen om zulke fraaie tuinen te creëren. Bij de kwekerijen kun je ideeën opdoen maar ook planten aanschaffen, waarbij een goed advies gegeven wordt. Dit jaar doen ruim 17 tuinliefhebbers

mee aan dit evenement, waaronder enkele gespecialiseerde kwekerijen. De deelnemende tuinen zijn zeer gevarieerd, van groot tot klein, van cottage- tot landschapstuin. Het zijn allemaal tuinen die door de eigenaren met veel liefde, geduld en plezier zijn aangelegd en ze worden met passie onderhouden. Meer informatie en adressen vind je op de website.

Pelargoniums in de Picture

Wanneer: 21 juni

Waar: Kwekerij Van der Velde, Heerde

Info: kwekerijvandervelde.nl

Op zaterdag 21 juni organiseert kwekerij Van der Velde in Heerde een workshop in samenwerking met botanisch kunstenares Marloes Vreeburg. In deze informatieve en creatieve workshop leer je de pelargoniums beter kennen. Met haar bevlogen passie voor planten en tekenen, zal ze voor een onvergetelijke middag zorgen. De aanvang is 10.30 en de workshop duurt tot ongeveer 15.30 uur. De kosten bedragen € 59,95 per persoon. Opgeven doe je via info@kwekerijvandervelde.nl of bel: 0578-695727.

Begin mei diende het eerste knopje van *Rosa Midsummer* zich aan.

Jos: In februari schreef ik over het rijtje rozen met kale wortel in de border. Intussen kan ik je melden dat de struiken hartstikke goed groeien. De stelen zitten vol blad en in mei dienden de eerste knoppen zich aan. Ik had bij het planten de bolletjes Spaanse boshyacint (*Hyacinthoides hispanica*), die ik bij het graven van de plantgaten tegenkwam, her en der in de grond gelaten. Dat was niet slim. Binnen de kortste keren groeide het sliertige loof van tientallen boshyacinten tussen de rozenstengels door, waardoor het beoogde effect teniet werd gedaan. Ik heb ze toch maar uitgegraven om de rozen de ruimte en aandacht te geven die ze verdienen. Weer wat geleerd!

Anne: Rozen staan voor mij voor romantiek. Die reputatie hadden ze natuurlijk allang, aangezien ze al eeuwen veredeld, verzameld en (terecht) opgehemeld worden in literatuur, gedichten en muziek. Voor mij zijn rozen extra romantisch omdat ik een hele zwik stamrozen - die op onze bruiloft als decoratie dienden - in onze tuin heb aangeplant. Ze bloeien ieder jaar op ons jubileum, waardoor we ook ieder jaar aan die mooie dag herinnerd worden. Binnenkort komt er een - want rozen heb je nooit genoeg - reeks bogen bij in mijn voortuin die samen een loofgang (berceau) vormen. Zo trek ik het romantische rozengevoel nóg verder de hoogte in. Ik kan niet wachten!

Hoe staat het met jouw rozen?

Heb jij meegedaan aan onze Valentijnsactie en samen met De Bierkreek en rozen geplant? We zijn benieuwd hoe het ermee staat. Stuur je foto's naar redactie@gardenersworldmagazine.nl of tag ons op sociale media. Zet er ook de naam van de variëteit bij die je hebt geplant.

Junimaand rozenmaand

Het zal je niet zijn ontgaan: de zomer komt eraan! Eén van de mooiste voorbodes van een zonovergoten seizoen is volgens ons de roos.

Lizanne: Deze zomer geniet ik niet alleen van alles wat bloeit in eigen tuin, maar ga ik ook weer inspiratie opdoen in prachtige tuinen in de omgeving. In juni staan de duizenden rozen (niet gelogen!) in het Rosarium van Kasteeltuinen Arcen in bloei en dat wordt gevierd met het Rozenfestijn van 14 t/m 23 juni. Ik heb me voorgenomen om me hier helemaal onder te dompelen in de wereld van de roos. Er staat zelfs een 'rozenoperette' op het programma, dat klinkt toch super romantisch!

Iona: Waar ik ook woon, er staat altijd minstens één roos in de tuin. Bij mijn ouders en nu op mijn dakterras. In de geveltuin staat zelfs een lei-roos die nog is geplant door de partner van de vorige eigenaar, tientallen jaren geleden (een prachtig aandenken). Tijdens het Internationaal Rozenconours leerde ik de roos kennen vanuit het perspectief van kwekers, veredelaars en andere rozenliefhebbers. Deze bloem heeft meer harten veroverd dan ik voor mogelijk had kunnen houden. Elke roos heeft zijn eigen verhaal. Rozen zijn daarmee niet alleen een symbool van liefde, ze zijn één en al liefde en toewijding.

Wateraardbei (*Comarum palustre*) is onderdeel van de rozenfamilie.

Govert: Als ik heel eerlijk ben, zijn rozen niet mijn sterkste kant en daarom ben ik elk jaar weer verrast dat de rozen die ik in de tuin heb staan (nog van de vorige eigenaar) weer bloemen geven. Wat mij nog het meest verbaast, is de grootte van de rozenfamilie (*Rosaceae*). Als je er zo naar kijkt heb ik ineens heel veel 'rozen' in de tuin, zoals de kleine pimperl, moerasspirea, zilverschoon, wateraardbei, gewone agrimonie en de onvermijdelijke schijnaardbei, om maar een aantal te noemen. Rozen zijn veelzijdig!

In de tuin van ...

Mieke de Meijer

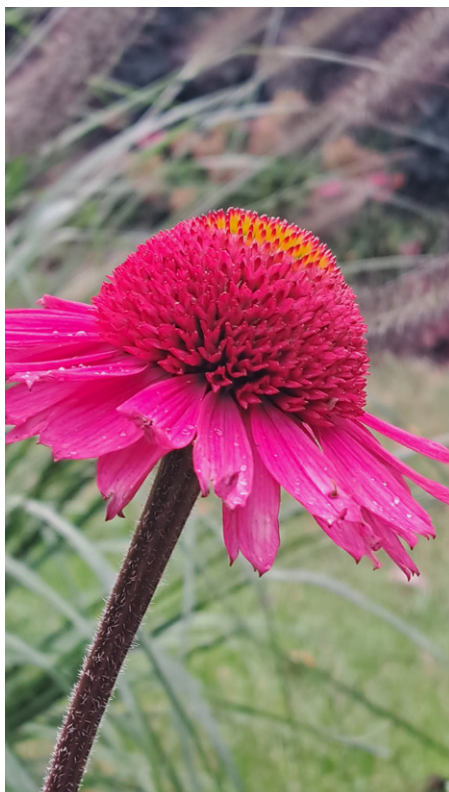
uit Woerden

Mijn man, Ype Heijnsman, heeft onze stadstuin van twintig meter diep in hartje Woerden omgetoverd tot een paradijsje.

In jouw tuin
Wil jij iets vertellen over
jouw tuin? Ga naar
[gardenersworldmagazine.nl/
jouw-tuin](http://gardenersworldmagazine.nl/jouw-tuin) en stuur ons
jouw verhaal.

Ype Heijnsman

Zelf houdt hij van Engelse landschapstuinen en ik hou van een *Mediterrane touch*. Dat heeft hij gecombineerd met inheemse planten hier uit het Groene Hart. Veel dieren vinden hun weg naar onze tuin zoals vleermuizen (Ype maakte zelf twee kasten aan de muur), egels (er staat een egelhuisje verdeckt in het groen), kikkers (ze springen vanuit de groene heg zo de vijver in) en vele soorten insecten en vogels. We hebben zelfs een keer een buizerd in de tuin gespot!

We genieten volop van onze tuin – van feestjes tot etentjes met vrienden en familie, plus met ons grote gezin (vijf kinderen met aanhang).

Ik ben trots op de inventiviteit van Ype, zoals een driehoeks-schaduwdoek aan een houten paal, waardoor de door mij geliefde *Ibiza look* gecombineerd wordt met een functioneel zonnescerm. Iedereen die in onze woonkamer aankomt, staart met open mond naar deze, verdeckt opgestelde, schitterende tuin!

“Zomer betekent geluk en
zonneshijn.”

BRIAN WILSON

Wij houden van juni

We stevenen af op midzomer: dit is een maand vol liefde en overvloed. Waar je ook kijkt, er is altijd wel iets in je tuin dat je vrolijk en blij maakt. Er is kleur om ons op te monteren en de bladeren zijn nog zo sprin- gerig en fris als jonge puppy's. De eerste bessen zijn aan het zwellen, vogels voeren verwoed hun veeleisende kuikens en de bijen zijn overal. Het is tijd voor barbecues, picknicks en lekker luieren in de zon. Wat een maand om verliefd te worden!

Ster van de maand

Malope trifida 'Vulcan'

Wellicht ken je ze nog: die oude science-fictionfilms uit de jaren 60 en 70. Ze hadden treurige, bordkartonnen *special effects*, maar daarvan was je je niet echt bewust. Bij elke spannende scène deed je je handen voor de ogen of dook je achter de bank. Misschien dat de naam van deze plant bij jou ook associaties oproept met de 'triffids', maar deze heeft gelukkig geen zwaaiende tentakels en sabeltandige bloemen. Dit is een kleurrijke en ongevaarlijke, winterharde eenjarige. Zaaï hem op een zonnige plek en hij bloeit de hele zomer.

Ook een mooie plukbloem. Kan wat ondersteuning gebruiken. Rechtstreeks zaaien in mei of eind maart in zaaitray.

Hoogte x Breedte 90 cm x 45 cm

FOTO: JASON INGRAM

▲ Geen uitglijder

Niet iedereen is weg van de kleur geel. Zou dat komen door de felheid en aandachttrekkende aard van zo'n sterke kleur? Interessant genoeg zijn er niet zoveel felgele bloemen in deze tijd van het jaar. De narcissen zijn allang uitgebloeid en zonnebloemen en rudbeckia's laten nog een paar weken op zich wachten. Medio zomer zijn de gele bloemen zachter en minder intimiderend, zoals deze charmante kleine geum.

Geum 'Banana Daiquiri'

Dit is er één van een serie geums die vernoemd zijn naar cocktails. Deel de planten om de drie of vier jaar om ze sterk te houden.

H x B 30 cm x 30 cm

◀ Applaus voor de klaproos

De klaproos heeft iets magisch. Met slechts één zaadhoofd heb je binnen een aantal jaar honderden klaprozen in je tuin, die allemaal afstammen van die zaadjes. De kleuren veranderen van het diepste paars naar het bleekste roze. Vooraf weet je nooit precies wat je gaat krijgen en waar ze zullen opduiken. Als je een meer voorspelbaar leven wilt, dan kun je variëteiten met een naam nemen, zoals deze.

Papaver somniferum 'Hungarian Blue'

Zaai in de vollegrond of in zaaitrays in de lente of herfst. Gedroogde zaaddozen kun je gebruiken om in te schikken. **H x B** 90 cm x 30 cm

Onweerstaanbaar

De vraag die met geen mogelijkheid te beantwoorden is, is deze: "Als je maar één plant zou kunnen kweken, welke zou dat dan zijn?" Maar als je ons tot een antwoord dwingt, en dreigt alle chocolaatjes te verbergen, dan zou het antwoord zijn: lathyrus. Waarom? Omdat ze er in zoveel geweldige kleuren zijn, ze eeuwenlang bloeien en de geur typisch zomers is.

Lathyrus odoratus

Zaai voor de kerst en zet ze in een koude kas om begin april uit te planten. Heeft steunen nodig om te klimmen.

H x B 1,8 m x 45 cm

▲ Helemaal top

Dit is een echt goede borderplant die lang bloeit (vooral als je hem een beetje terugknipt voor het einde van de eerste bloei). Hij is zo stevig als een portier en doet het heel goed in vrij grote plukken door gemengde beplantingen: vooral effectief met verschillende bloemvormen zoals weelderige rozen, zachtblauwe campanula's of schermen van achillea's. Ook goed voor bestuivers.

Salvia nemorosa 'Caradonna'

Liefst in de volle zon. Vrij kortlevend, dus deel in het voorjaar of neem halfhoutige stekken in de zomer.

H x B 50 cm x 30 cm

◀ Een tikkeltje wild, amigo?

Een perfecte combinatie voor het stukje wild dat we allemaal in onze tuinen zouden moeten hebben, zodat insecten, vogels, kleine zoogdieren en ongewervelde dieren zich kunnen verbergen voor roofdieren en voedsel kunnen vinden. De *Camassia* is een laatbloeiende bol van onschatbare waarde, terwijl de *Anthriscus* beter bekend is als fluitenkruid.

Camassia leichtlinii 'Alba'

Plant de bollen in de herfst. Houdt van vochtige grond (maar niet doorweekt) in zon of schaduw. **H x B** 1,3 m x 15 cm

Anthriscus sylvestris

Let op! Deze plant zaait zichzelf uit en dat wil je niet in je border. Een uitstekende stuifmeelbron voor bijen en zweefvliegen.

H x B 90 cm x 60 cm

The Full Monty

Een ongelooflijk zachte winter, gevolgd door een vroege, kletsnatte lente, heeft **Monty** aan het denken gezet over hoe we onze tuinen moeten inrichten als gevolg van klimaatverandering.

Ondergelopen velden, plassen midden in borders, borrelende putten, stenen paden zo glad als ijs: het is allemaal normaal geworden. De natte winter is een ramp geweest. Ik verafschuw het, maar accepteer moeizaam dat ik er niets aan kan doen. Alles in de tuin is minstens twee weken vroeger gebeurd en dat is inderdaad heel vreemd.

Maar is het vreemd dat het vreemd lijkt? Waarom verwachten we dat de seizoenen zich voorspelbaar en ordelijk gedragen? Het Britse weer gaat er prat op dat het van regen naar zon naar sneeuw naar felle zon gaat. We praten er onophoudelijk over, geïrriteerd maar trots, zelfs zelfvoldaan in de zekerheid dat het van ons is, dat we ons eraan hebben aangepast. Terwijl degenen in warmere klimaten, met hun saaie voorspelbare zonneschijn en knisperende winterkou, in onze ogen maar watjes zijn.

Maar wij verwachten meer van onze seizoenen. Of het nu hagelt of zonovergoten is: de lente moet zich manifesteren in een ordelijke parade van bollen, bladeren en bloesem in een kort tijdsbestek. Dat is hoe het hoort en is belangrijk. Zo delen we onze dagen in.

Nou, deze keer niet. Deze lente heeft die aanname op zijn kop gezet. De lente kwam veel te vroeg naar Longmeadow. We waren er niet klaar voor. Het was alsof de gast van het feestje kwam opdagen voordat je de tafel had gedekt en in bad was geweest. De narcissen hadden alleen maar blad en geen bloemen, als gevolg van de herfstige nattigheid.

De tulpen in de Cottage Garden waren op hun hoogtepunt op 10 april. De afgelopen dertig jaar was de gemiddelde piekdatum van de tulp (en dat houd ik bij) 23 april. Een heel vroeg jaar was een week eerder en in het voorjaar van 2013 een week later. Maar 10 april is twee volle weken eerder dan gepland. De bloesem van de wilde appels en kersen was toen al voorbij. En overal om ons heen stonden de velden diep onder water, zoals al sinds oktober het geval is.

Dit is ernstig. Niet per se slecht, maar zeker interessant. Want de onophoudelijke regen verhulde de mate waarin het een zachte winter is geweest. We zijn eraan gewend geraakt dat lentewarmte gepaard gaat met zon. Zomerzon ook, als we geluk hebben. Maar ondanks de onophoudelijke nattigheid zijn deze winter en lente ongelooflijk zacht geweest. Daardoor is alles sneller en vroeger gegroeid dan ooit tevoren. In de loop van mijn leven is de lente geleidelijk zo'n 10 dagen eerder gekomen. Natuurlijk zitten hier

“De lente was alsof de gast van het feestje kwam opdagen voordat je de tafel had gedekt.”

jaren bij die uitschieters en extremen bleken te zijn, maar per saldo was dat een patroon dat zich aftekende en ik ging ervan uit dat dit zich langzaam zou blijven uitbreiden. Maar dit jaar was meer dan een uitschieter. Dit jaar voelt alsof we een fase hebben overgeslagen en een sprong hebben gemaakt naar een plek die onbekend, ongemakkelijk en alarme-rend aanvoelt.

Ik heb het gevoel dat dit is hoe klimaatverandering werkt. Het is niet een geleidelijke toename die we nauwelijks opmerken, en leidt tot een voorspelbare ramp, maar eerder een onverwacht omslagpunt, de druppel in de emmer die een plotselinge en dramatische versnelling veroorzaakt.

Praktisch gezien heeft dit in Longmeadow geleid tot het afgraven van grote delen van de tuin om meer drainagebuizen aan te leggen, met alle rommel, verstoring en schade van dien. Maar ook tot het heroverwegen van hoe we de tuin gebruiken. Om te beginnen zou ik, als ik de tuin nu zou ontwerpen, rekening houden met de overstromingslijn en een veel informelere overgang van droge naar natte beplanting hebben. Die zou ik laten afhangen van de omstandigheden in plaats van een ontwerp op te leggen aan wat ik toen beschouwde als een leeg stuk grond.

De moraal van het verhaal is, denk ik, dat geen enkele grond ooit leeg is en dat geen enkele tuin onveranderd kan blijven door de manier waarop het klimaat verandert. Sarah en ik hebben er serieus over nagedacht om heggen en tuinkamers zoals de Jewel Garden weg te halen en opnieuw te beginnen in het licht van de veranderingen. Het zou radicaal zijn. Het zou dramatisch zijn en misschien wel erg verontrustend. Maar de wereld verandert en hoezeer we ook proberen ons ertegen te verzetten: het water stijgt.

Monty

Topkeuze

Campanula

Deze gevarieerde plantenfamilie heeft voor ieder wat wils, zowel voor jou als voor je tuin.

Elke tuinier krijgt er vroeg of laat mee te maken: latijn. De één weet pas om welke plant het gaat bij het horen van de Latijnse botanische naam, anderen zweren bij de Nederlandse naam van een plant. Ook zijn er die zoveel mogelijk beide gehanteerde namen willen kennen. Dat is geen snobisme, dat is leergierigheid en bovendien is het ook gewoon leuk om de herkomst van een plantennaam te weten.

Neem de *Campanula*. Die ontleent zijn Nederlandse naam klokjesbloem aan het Latijnse woord *campana*, wat klok betekent. En dat komt weer door zijn klokjesvormige bloemen. Nu weet je meteen waarom een klokkentoren ook wel campanile wordt genoemd en wat een campanoloog doet: iemand die klokken bestudeert.

Dus, wanneer vrienden jouw tuin komen bewonderen, kun jij mooi schermen met je jarenlange studie Latijn. Ook al zou dit het enige latijn zijn dat je kent.

■ **Planten** Verschillende soorten campanula's hebben verschillende groeiomstandigheden nodig, maar al deze planten zijn gemakkelijk te kweken.

■ **Verzorging** De meeste campanula's kunnen in het voorjaar uitgegraven en gedeeld worden. Je kunt ze ook vermeerderen door stengelstekken te nemen en die op te potten. Het wegnippen van uitgebloeide bloemen stimuleert nieuwe bloei van de meeste soorten campanula's.

■ **Snijden** De meeste campanula's kun je prima op vaas zetten, vooral in informele boeketten met rozen. Snijd de stelen af als de helft van het totale aantal bloemen op een tros open is.

1

❶ *Campanula trachelium*
'Bernice'

Dubbelbloemige variëteit. Groeit in de volle zon of in halfschaduw. Ook geschikt om in gras te verwilderen.

Hoogte x Breedte 85 cm x 50 cm

❷ *Campanula carpatica*
'Weisse Clips'

Houdt van zon en goede afwatering. Kweek op uit zaad.

H x B 25 cm x 60 cm

❸ *Campanula takesimana*
'Elizabeth'

Hangende klokjes met rode spikkels binnenin. Goed in halfschaduw.

H x B 50 cm x 50 cm

❹ *Campanula* 'Sarastro'

Trosjes knikkende klokjes bovenop klompjes ovale bladeren. Voor zon of halfschaduw.

H x B 55 cm x 55 cm

❺ *Campanula persicifolia*
'Chettle Charm'

Witte klokjes met zachtblauwe randen. Plant in goede grond in de zon.

H x B 60 cm x 35 cm

Campanula

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Uitgraven en splitsen												
Bloei												

Bijenportret

De lathyrusbij

De lathyrusbij behoort tot de behangersbijen. Het vrouwtje is fors en heeft duidelijk zichtbare brede haarbanden en een opvallende dichtbehaarde buikschuier. Ook aan de zijkant van het borststuk en op het gezicht heeft zij lichte haren.

Het mannetje is vaak iets kleiner dan het vrouwtje en minder opvallend. Hij heeft aan zijn voorpoten een franje van lange vuilwitte haren die naar achteren gericht zijn. Deze bij vliegt van mei tot begin september en komt vrij veel voor.

Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

Nestelgelegenheid

Het natuurlijke leefgebied van de lathyrusbij is droog, open en structuurrijk, zoals stroomdalgraslanden, dijkhellingen, tuinen en plantsoenen. De mannetjes komen in mei tevoorschijn. Ze kunnen buitengewoon goed zijwaarts vliegen en kort stilhangen in de lucht op zoek naar foeragerende vrouwtjes. Toch vindt de paring vaak plaats op of bij de nestplaats zodra een vrouwtje eruit tevoorschijn komt. Tijdens de paring legt het mannetje zijn voorpoten met witte franje over de ogen van het vrouwtje. Er zitten geurklieren aan zijn poten.

Na de paring gaat het vrouwtje een geschikte nestplaats zoeken. Zij nestelt bovengronds in oevers, dood hout of holle stengels, of ondergronds in verlaten holen

van andere bijen. De broedcellen worden bekleed met een speciel laag die bestaat uit zand of klei met een bepaalde vochtigheid. Die bekleding wordt bij het drogen bijna zo hard als beton. Het voedsel voor de larven bestaat uit een mengsel van nectar en stuifmeel. Het eitje wordt in deze voedselbrij gedrukt. Daarna wordt de cel afgesloten met een wandje van specie. Als het vrouwtje klaar is met broedcellen bouwen, wordt de nestgang afgesloten met specie en soms daarop, aan de buitenkant, een laagje hars.

Nadat een larve het voedsel heeft opgegeten, wat weken kan duren, spint hij een cocon. In deze cocon overwintert de larve in verstarde toestand (rustlarve). In mei heeft de larve zich verpopt en is hij klaar om uit te vliegen.

Wil je de bijen een nestplek geven? Overweeg dan een bijenhotel in je tuin te plaatsen. De lathyrusbij houdt van gangen met een diameter van 7-10 mm. Scan de QR-code voor bijenhôtels die hier aan voldoen, of ga naar shop.bijenstichting.nl en klik op Bijenhôtels.

Koop je zaden op tijd

Verwelkom de lathyrusbij in jouw tuin door *Lathyrus* (siererwt) te zaaien. *Lathyrus* is makkelijk te kweken, kleurt je tuin prachtig en verspreidt een heerlijke geur. Zet de planten bij een terras of pad, zodat je er volop van kunt genieten. Pluk af en toe wat bloemen voor in huis, want dat stimuleert nieuwe bloei. Laat wel altijd een paar bloemen staan, want de lathyrusbij is er dol op! Kweek ze in potjes voor in het najaar of de winter. De zaden zijn verkrijgbaar in de webshop op bijenstichting.nl.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratie-tuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. www.bijenstichting.nl

Tuingast

van de maand

In juni is alle risico op vorst voorbij en komt de tuin nog meer tot leven. Geniet van de vogels, bijen, kevers en egels terwijl ze deze kostbare tijd doorbrengen met het creëren van de volgende generatie.

Help ze een handje als ze het nodig hebben: vul kale plekken met bijvriendelijke bloemen, zet water neer voor vogels en egels en laat bladluizen en rupsen liggen waar je ze vindt: ze zijn voedsel voor jonge vogels! Als het droog is, besproei je tuin dan met regenwater en geef vogels dagelijks een schaalje met gerehydrateerde meelwormen (buiten het bereik van egels gehouden) zodat ze hun jongen kunnen voeden. Als je hebt meegedaan aan de actie 'Maai Mei Minder', laat dan ook deze maand de maaier wat vaker in de schuur staan. Je zult beloond worden met een overvloed voor de komende jaren.

Dit kun je tegenkomen

Staartmees

(*Aegithalos caudatus*)

De staartmees heeft een pluizig verenkleed, is zwart-wit van kleur met een lange staart, die langer is dan zijn lijf. Je komt hem tegen in kleine familiegroepen, die dwarrelend vliegen onder continu getsjirp. Hij komt veel voor in parken en tuinen en eet ongewervelde dieren, vooral heel kleine insecten en rupsen, en bezoekt voedsilo's voor pinda's en vetbollen.

In de lente paren de mannetjes en vrouwtjes en brengen zij drie weken door met het bouwen van een ingewikkeld bolvormig nest in bomen of

Luister naar het diepe, lage gezoem van de gouden tor.

heggen, met behulp van korstmossen en spinnenwebben. De binnenkant is bekleed met veertjes, mos en wol. Het vrouwtje legt meestal één legsel van acht tot twaalf eieren. Beide ouders delen de voedertaken als de jongen uitkomen, en ongepaarde familieleden kunnen ook bijspringen.

Lok staartmezen je tuin in door inheemse planten te kweken waar vlinders en motten hun eieren op kunnen leggen. Als je de ruimte hebt, plant dan een haag waar ze hun prachtige bolvormige nest kunnen bouwen.

Kijk ook uit naar

■ Pimpelmezen met hun lichtgele jongen. Aanschouw hoe ze hun jongen laten zien waar je vogelvoederhuisjes staan.

■ Gouden torren met hun glanzende groene schild en laag gezoem.

■ Zijdebijen (*Colletes*) met hun kenmerkende gestreepte buik. Ze nestelen in grote groepen in de grond en voeden zich met allerlei bloemen.

“Het vrouwtje legt meestal één legsel van maximaal acht eieren.”

Beide ouders delen de voedertaken, maar ongepaarde familieleden springen ook bij.

Wij gebruiken

- 1 *Helichrysum* 'Goring Silver' x 3
- 2 Rozemarijn (*Salvia rosmarinus*) x 1
- 3 Purperen salie (*Salvia officinalis* 'Purpurascens') x 2
- 4 Zilverwinde (*Convolvulus cneorum*) x 1
- 5 Houten bak (50 cm) x 1

Seizoensbak

Vier de zomer met aromatische mediterrane kruiden, lichtgevend gebladerte en torens van violetkleurige bloemen.

Een droogtetolerante zomerpot

Deze bak, boordevol warmteminnende planten, is een ideale oplossing voor wie water wil besparen of zorgeloos op vakantie wil. Planten zoals *Salvia nemorosa* bieden blijvend kleur zonder het dagelijkse waterverbruik van typische perkplanten.

Het toevoegen van culinaire kruiden zoals rozemarijn en salie zorgt voor geur, waardoor deze pot

perfect is voor een zonnige plek bij de deur, waar een heerlijk aroma vanaf komt zodra je er tegenaan wrijft. De delicate bloemen van *Convolvulus* zorgen voor een charmante verrassing als ze opengaan in het felle licht. De *Helichrysum* groeit krachtig, zelfs in de kleinste pot. Als de planten uit hun pot groeien, zorg er dan voor dat ze goed blijven gedijen door ze te verplanten naar een zonnige plek in de vollegrond.

Snoei rozemarijn om bossige groei te stimuleren en gebruik het snoeisel als smaakmaker of garnering.

Pluk dode of beschadigde delen van de planten om de pot mooi te houden.

Tips

Meer inspiratie voor potten en bakken

Vrolijke combinaties gevuld met mooie roze bloemen en geurend loof.

Kloddertjes roze

Deze opvallende, verticaal geplante bak is ideaal voor een zonnige plek en kent een reeks van roze tinten, van een basis van lichtroze margrietten, via trossen snoepkleurige, donkerbladige *Pelargonium* 'Bullseye' naar de kersenkleurige *P.* 'Voo-Doo' met zijn zwoele, paarse bloemranden. 'Voo-Doo' heeft ook een delicate rozengeur met een vleugje citruss. De pot is ontworpen om het oog omhoog te trekken en is helemaal af door de enorme, rode bloemen van *Clematis* 'Rebecca'. Zet in de volle zon voor de mooiste bloemen.

Wij gebruikten

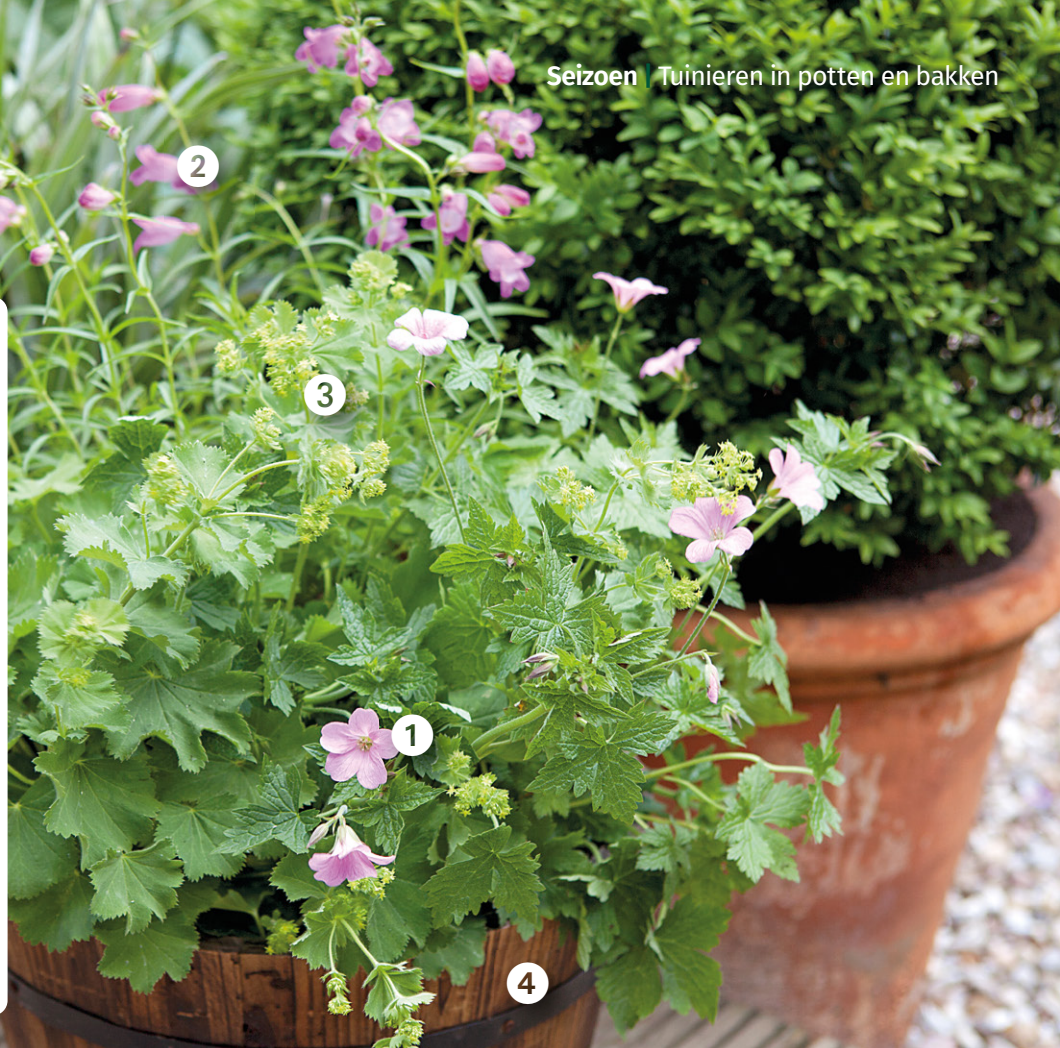
- 1 *Argyranthemum* (roze) x 1
- 2 *Pelargonium* 'Bullseye' (lichtroze) x 1
- 3 *Clematis* 'Rebecca' x 1
- 4 *Pelargonium* 'Voo-Doo' x 1
- 5 Metalen kuip (42 cm) x 1
- 6 Hazelaartakken (1,5 m, in een wigwam) x 3

Schone schijn

Combineer de geurende bladeren van *Geranium* 'Wargrave' met de getande bladeren en geelgroene bloemen van vrouwenmantel voor een langdurig schouwspel. Ze vormen een perfecte achtergrond voor *Penstemon* 'Elgar' met zijn lichtroze bloemen die op vingerhoedskruid lijken. Bijen zijn er dol op. De houten ton geeft het geheel een cottagetuin-achtige aanblik. Alle planten staan graag in de volle zon of halfschaduw.

Wij gebruikten

- 1 *Geranium* x *oxonianum* 'Wargrave Pink' x 1
- 2 *Penstemon* 'Elgar' x 1
- 3 *Alchemilla mollis* x 1
- 4 Houten ton (30 cm) x 1

Zomergeur

Nicotiana 'Appleblossom' bloeit vanaf de zomer tot in de herfst met een heleboel zachtroze bloemetjes, en verspreidt 's avonds een heerlijke, zoete geur. Hij doet het goed in de volle zon en in halfschaduw, en groeit ook prima in potten. Ideaal dus voor allerlei soorten tuinen. Zet 'm samen met hangende *Verbena* in perzik-, abrikoos- en citroentinten, en wat paarsblauwe lavendel erbij voor een lekkere geur en een kleurrijk effect, de hele zomer lang.

Wij gebruikten

- 1 *Nicotiana* 'Appleblossom' x 2
- 2 *Verbena* 'Peaches and Cream' x 1
- 3 *Lavandula angustifolia* 'Royal Blue' x 1
- 4 Terracotta pot (30 cm) x 1

Aardbeiplanten zijn compact, dus ze groeien goed in kleine ruimtes en zijn prima om in pot te kweken.

FOTO: PAUL DEBOIS

Deel 2

Hapklaar & heerlijk

Zachtfruit is ideaal om in potten te kweken. **Rukmini Iyer** laat haar favorieten zien, met een heerlijk aardbeienrecept.

Wat een heerlijke tijd om te oogsten: vroege aardbeien, kruisbessen, jonge bietjes en asperges komen deze maand allemaal op tafel. Na een trage start een paar jaar geleden, heb ik de aardbeiplanten bij de achterdeur en langs de borders onder de knie gekregen, wat zorgt voor een overvloed aan fruit. Met stro eronder hebben we ook de meeste slakkenschade voorkomen.

Ik verwerk aardbeien in heel veel gerechten: in amandeltaartjes en het gemakkelijke clafoutisrecept op de volgende pagina, geweekt (gemacereerd) met suiker en gepureerd voor cocktails (het wordt tijd dat de aardbeindaikuri weer in de mode komt), of gewoon gedoopt in goede pure chocolade.

Als je, zoals mijn schoonmoeder, vrienden hebt die te veel bakjes aardbeien afleveren, kun je het heerlijke aardbeienrecept van Kitty Travers uit haar kookboek *La Grotta Ices*. Ze raadt aan om later in het seizoen 'Gariguetto' te gebruiken, maar elke aardbeien met een sterke smaak werkt goed.

“Aardbeien gaan overal in: taarten, clafoutis, cocktails.”

Aardbeienclafoutis

Een clafoutis (een soort kruising tussen een custard en een pannenkoek) wordt traditioneel gemaakt met verse, pitloze kersen, maar je kunt elk zachtfruit gebruiken. Hier heb ik aardbeien gebruikt, die bijzonder goed combineren met vanille en kaneel. Warm opdienen of op kamertemperatuur met slagroom of roomijs.

- 400 g kleine aardbeien
- 25 g ongezouten boter, gesmolten
- 90 g fijne kristalsuiker
- 2 scharreleieren
- 1 tl vanille-extract
- 75 g bloem
- ½ theelepel gemalen kaneel
- 1 clementinerasp
- 300 ml volle melk
- 2 el poedersuiker

Bereidingswijze

1 Verwarm de oven voor op 180°C hete-lucht/200°C. Zoek een schaal waar de aardbeien in één laag in passen, haal de aardbeien er voorzichtig uit, bestrijk de schaal met een beetje gesmolten boter en doe de aardbeien er weer in.

2 Klop de fijne kristalsuiker, de overgebleven gesmolten boter, de eieren en het vanille-extract door elkaar en voeg dan de bloem, kaneel en rasp toe. Giet de melk er langzaam bij, terwijl je blijft kloppen tot je een glad beslag hebt. Giet het mengsel over de aardbeien en bak de clafoutis 30 minuten op het bovenste rooster van de oven, tot de custard net gestold is en de randen van de schaal lichtbruin en gerezen zijn. Laat de clafoutis afkoelen en bestuif hem dan met een zeef met de poedersuiker voor het opdienen.

Plant frambozenstruiken tussen herfst en voorjaar, en je hebt binnen twee jaar fruit.

De oogst van juni

Zachtfruit is geweldig om te kweken. Ik was geïnspireerd door de moestuin van een van mijn favoriete restaurants in Wales, en ging vorig jaar ambitieus aan de slag met mijn frambozen. Ik plantte meer kale wortels langs het zonnigste tuinhok op het zuidwesten.

Als je herfstframbozen plant, kun je hetzelfde jaar nog frambozen oogsten, en kleinere variëteiten doen het uitstekend in potten. Zorg er wel voor dat je echt grote potten met een goede afwatering gebruikt, want frambozen hebben een hekel aan natte voeten. Grotere potten houden het water ook beter vast in de zomer.

Eenmaal geoogst kunnen ze in veel recepten worden gebruikt, van frambozenkwark (heerlijk met passievruchtenkwark als vulling voor zelfgemaakte bonbons of gewoon op geroosterd brood) tot een chocolade-frambozentaart. Voor een minder pure combinatie van chocolade

en frambozen vind ik ze vooral lekker in kokos-, frambozen- en chocoladecake, met een toefje witte chocoladeglazuur. Behalve met chocolade zijn frambozen heerlijk als ze met room worden gepureerd en als vulling of bijgerecht worden geserveerd in een amandel- of hazelnootgebak. Ik ben geen liefhebber van frambozen in hartige gerechten, maar er zijn chef-koks die ze combineren met basilicum, geitenkaas en balsamicoazijn in een zomerse salade.

Ik heb niet genoeg ruimte om kruisbessen te kweken, dus die koop ik op de markt en ik gebruik ze het liefst (wederom) in gebak. Als je op zoek bent naar een alternatieve vulling voor de Victoria spongecake, dan is een eenvoudige compote van kruisbessen en vlierbloesem in combinatie met licht opgeklopte mascarpone een aanrader. Hou je een restje compote over, dan is dat heerlijk met Griekse yoghurt en zelfgemaakte granola.

Combineer kruisbessen en vlierbloesem voor een pittig-zoete compote.

Brenda met wilgentenen voor een steunconstructie.

Natuurlijk pluktuinieren met Brenda

Sfeervol en duurzaam: natuurlijke steunconstructies en droogbloemen

Met steunconstructies van natuurlijke materialen geef je extra sfeer aan je pluktuin en bespaar je ook nog eens op materiaal.

Brenda Gruppen van Zaden uit Zalk legt uit op welke manieren je snoeihout kan toepassen in je pluktuin om je planten op verschillende manieren te steunen. Ook deelt ze tips voor het zelf drogen van bloemen, zodat je alvast een voorraad duurzame seizoensbloemen kan aanleggen voor de wintermaanden.

In juni en juli maken bloemen een enorme groeispurt door. Veel plukbloemen hebben baat bij goede ondersteuning, om met rechte stelen omhoog te groeien en niet te knakken bij harde wind en regen. Ondersteun ze voordat de planten te hoog zijn; zo beschadig je ze niet en groeien ze uit zichzelf mooi door de constructie.

Planten ondersteunen kan op veel manieren: met netten, touwen, ijzeren plantensteunen of betongaas. Zelf werk ik het liefst met snoeihout uit de omgeving. Hiermee geef je extra sfeer en een natuurlijke uitstraling aan je pluktuin. Hier, op het platteland in Overijssel en Gelderland, staan veel wilgen. Tussen december en februari worden ze geknot. Dat levert lange, buigzame wilgentenen op – fantastisch bouw materiaal. Het merendeel hiervan verdwijnt in de hakseelaar. Wanneer je het vraagt, mag je de wilgentenen vaak gratis ophalen. Doe navraag bij de eigenaar of de lokale knotploeg.

Wilgenhek met raamwerk

Voor de ondersteuning van mijn bloembedden gebruik ik wilgentenen van verschillende lengten. Door de takken te buigen of hun kromming te benutten, sluit het hekwerk precies aan bij de asymmetrische vormen van mijn bloembedden. Afhankelijk van de lengte van de bloemen, ondersteun ik meestal op twee niveaus: het eerste raamwerk op kniehoogte en het tweede raamwerk op heuphoogte. Dat gaat als volgt:

- 1 Knip een aantal dikke takken (4-5 cm in doorsnede) op maat voor de rechtopstaande palen van het hek.
- 2 Knip ze iets langer dan het hek hoog moet zijn, omdat een deel de grond in gaat.
- 3 De hoogte van het hek hangt af van de hoogte van je planten. Ik hou net boven heuphoogte aan voor de hoogste soorten.
- 4 Sla de palen op 100 cm afstand van elkaar in de grond.
- 5 Dit kan een rechte lijn zijn of een boog.
- 6 Verbind de rechtopstaande palen met elkaar met dunnere takken.
- 7 Zo ontstaat er een frame rondom het bloemenbed.
- 8 Binnen dit frame kun je verbindingen maken, zodat er een raamwerk ontstaat.
- 9 Maak dit raamwerk op verschillende niveaus voor de perfecte ondersteuning.

Zet potten op takken

Potjes op takken hebben 3 functies:

- Bescherming van ogen en lichaam tegen de punt van de tak, bij het bukken.
- Oorwormen lokken, die vervolgens luizen eten.
- Ter decoratie.

Let op met wilgentenen

Verse wilgen kunnen snel en stevig wortelen wanneer ze in contact staan met de grond. Door takken te gebruiken die minimaal 3 maanden of langer geleden zijn geknot, verklein je de kans daarop. Gebeurt dit toch, knip dan jonge scheuten af, zodat de groeikracht eruit gaat. Ook kan je de bast van de tak 'schillen' met een mes, bij het gedeelte dat contact maakt met de grond, om wortelen te voorkomen.

Creatie en inspiratie

Dit en meer kan je maken met wilgentenen:

- Een borderrand
- Hekjes, al dan niet gevlochten, open of compact
- Bogen
- Tunneltjes
- Klimconstructies, tipi's of klimrekken

Benodigheden voor een raamwerk of tipi van wilgentenen

- Wilgentenen, ontdaan van zijtakken (3-5 cm doorsnede)
- Takkenschaar
- Snoeischaar
- Handschoenen
- Stevig touw

Materialen voor een raamwerk.

Zo gaat het raamwerk met potjes eruitzien.

Een wilgentipi is heel geschikt om Suzanne-met-de-mooie-ogen, *Lathyrus* en deze 'Love in a Puff' (blaasjeswingerd) te ondersteunen.

Gebruik dunne twijgen om een spiraalvorm te maken.

Duurzame bloemen

Van duurzame steunconstructies gaan we naar duurzame bloemen voor de wintermaanden. Want dat zijn droogbloemen: dé duurzame bloemen voor de periode van het jaar waarin er geen seizoensbloemen bloeien in de vollegrond. Ik heb het over droogbloemen die puur natuur zijn van kleur, zonder glitters en verf, zelfgekleefd of geplukt uit een pluktuin in jouw omgeving. De zomermaanden zijn de beste tijd om ze te verzamelen!

Simpele schoonheid

De laatste jaren ben ik steeds meer gaan waarderen hoe mooi droogbloemen zijn. Je moet er soms net even anders naar kijken. Zo schuilt er bijvoorbeeld zoveel schoonheid in de simpele zaadhoofdjes van akkerkool. Inmiddels ben ik volledig fan van droogbloemen, hun diversiteit, kleuren en vormen.

Droogbloemen zijn veelzijdig en kunnen dubbele functies hebben. Ze zijn vaak zowel vers als gedroogd toe te passen in verschillende fases van bloei en zaadvorming. Ook profiteren insecten en andere tuinbewoners van de bloemen, voordat ze gebruikt worden als decoratie. Mottenkruid (*Verbascum blattaria*) is een goed voorbeeld. Het voedt bestuivers en is de waardplant voor de rupsen van de helmkruidvlinder en de kuifvlinder. Na de bloei ontstaan zaaddoosjes die zowel vers als gedroogd mooi zijn in bloemencreaties. Judaspenning is ook zo'n mooi voorbeeld. De bloemen bieden voedsel

Tipi van wilgentenen

- Verzamel 5 à 7 takken met gelijke lengte.
- Knip alle zijtakken af.
- Steek ze in een cirkelvorm in de grond op een afstand naar keuze, zodat een wigwamvormige constructie ontstaat.
- Steek de takken vrij diep in de grond, zodat de constructie stevig staat. Deze wordt namelijk topzwaar wanneer die begroeid is en kan veel wind vangen.
- Bind de takken bovenaan bij elkaar.
- Leid een touw spiraalvormig langs de takken omhoog. Hierlangs kunnen de ranken groeien. Een andere optie is om een spiraalvorm van dunne twijgen om de tipi te leiden of takken met veel kleine vertakkingen langs de tipi te laten lopen.

“Zelf werk ik het liefst met snoeihout uit de omgeving. Hiermee geef je extra sfeer en een natuurlijke uitstraling aan je pluktuin.”

voor bestuivers en de plant is de waardplant voor de rupsen van het oranjepipje. Na de bloei verschijnen de prachtige penningen aan de plant.

Tips voor het zelf drogen van bloemen

- Pluk de bloemen op een droog moment.
- Pluk in het juiste stadium. Dit verschilt per bloem en is ook smaakafhankelijk.
- Verwijder het blad langs de steel.
- Bind de stelen in kleine boeketjes samen.
- Hang ze op de kop op een droge, donkere, goed geventileerde plek.
- Wanneer ze knisperen en stevig aanvoelen, zijn ze klaar om te verwerken. Afhankelijk van de bloem, steeldikte, temperatuur en luchtvochtigheid zal dat 2 tot 4 weken duren.
- Plaats de droogbloemencreatie buiten direct zonlicht voor langer kleurbehoud.
- De beste resultaten heb je met bloemen die bij uitstek geschikt zijn om te drogen, maar experimenteer ook zeker eens met minder voor de hand liggende soorten, zoals dahlia's en ranonkels.

MAKKELIJKE DROOGBLOEMEN	
Strobbloemen	Vlas
Juffertje-in-het-groen	Mottenkruid
Judaspenning	Papierknopje
Lamsoor (<i>Limonium</i>)	<i>Craspedia</i>
Bolpapaver	Zonnestrobbloem
Groot trilgras	Witte krodde

Droogbloemen zoals strobbloemen, zaadbollen van juffertjes, *Scabiosa stellata*, *Statice* 'Pink Pokers' en klokken van Ierland.

Sierpeen en strobbloem 'Apricot' in een raamwerk van wilgentenen.

Abrikooskleurige strobbloemen.

Wat kun je verder doen in juni en juli?

- Pluk bloemen om de groei van nieuwe stelen en bloemknoppen te stimuleren.
- Zaai snelgroeiende eenjarigen, zoals zonnebloem en zonnestrobbloem, tot de eerste week van juli. Voor andere eenjarigen is het nu te laat, ze zullen niet meer tot bloei komen.
- Zaai tweejarigen zoals judaspenning, duizendschoon en vingerhoedskruid in juni en juli, voor bloei volgend voorjaar.
- Bezoek pluktuinen voor inspiratie en om droogbloemen te verzamelen.
- Maak de tuin vakantie-*proof*: ondersteun planten, knip uitgebloeide bloemen weg, regel een tuinoppas voor het bewateren en bedek de bodem om verdamping te verminderen.

Over Brenda

Brenda Gruppen is het gezicht achter Zaden uit Zalk. Je kunt bij haar terecht voor schone, duurzame bloemenzaden van eigen oogst, een workshop pluktuinieren en online cursussen om jouw eigen levendige bloemenoase te creëren.

Voor meer informatie, kijk op www.zadenuitzalk.nl of op Instagram @brendagruppen.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien, tot het vergroten van je moestuinoogst. In deze rubriek komt het allemaal aan bod.

Deze maand

- 36 Stralende sterren**
Agapanthus zijn de perfecte zomerplanten.
- 41 Jouw snoeimaand**
Snoei voorjaarsbloeiende planten in vorm.
- 44 Plant maar dan anders**
Dianthus barbatus 'Nigrescens' is geliefd bij bestuivers.
- 46 Een zomer vol fruit**
Haal deze zomer de lekkerste vruchten en groenten uit de kas.
- 51 Een eetbare pottentuin**
Oogst wat er nu rijp is en zaai alvast groenten voor eind zomer.
- 57 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Anne: "Er is veel discussie over de agapanthus: bloeit deze nou wel of niet rijker door hem krap in een pot te houden? Als ik heel eerlijk ben doen ze het bij mij zowel in pot, als in de vollegrond, erg goed. Aan jou de keuze dus"

Afrikaanse telies gedijen en bloeien doorgaans goed in potten.

“Geef Afrikaanse lelies hun favoriete omstandigheden en ze zullen elk jaar weer bloeien.”

Stralende sterren

Afrikaanse lelies (*Agapanthus*) zijn de perfecte planten voor hartje zomer. Hun spectaculaire bloemen bloeien vanaf juni en ze groeien maar al te graag in potten, legt **Monty** uit.

Elk jaar in september zijn de bermen en hellingen in Zuid-Afrika bezaaid met Afrikaanse lelies (*Agapanthus*), die eruitzien als reusachtige wilde hyacinten. Na mijn bewonderende opmerkingen glimlachte het echtpaar waar ik te gast was ietwat vermoeid. Het was duidelijk niet de eerste keer dat ze een bewoner van het noordelijk halfrond zo hoorden praten. Ze legden uit dat een paar van die planten op de juiste plek geen probleem vormen, maar dat het over het algemeen een lastig, woekarend onkruid is.

Geef mij dat soort onkruid in mijn tuin! Maar in werkelijkheid heb ik al jaren Afrikaanse lelies op Longmeadow. Ze staan allemaal in potten waar ik hun oorspronkelijke omgeving (in Zuid-Afrika, Californië en Australië) in het klein kan nabootsen.

Hoewel Afrikaanse lelies vorstbestendiger zijn dan je zou denken en goed tegen natte zomers kunnen, zullen hun wortels in de dodelijke winterse combinatie van kou én vocht tot moes rotten. En in mijn deel van de wereld, het hart van het Engelse Herfordshire, zijn kou en vocht gedurende het grootste deel van het jaar net zo onafscheidelijk als peper en zout. Maar als je deze lelies hun favoriete omstandigheden biedt (en dat is echt niet zo moeilijk) plus wat bescherming in de winter, zullen ze elk jaar weer bloeien. Bovendien zijn ze min of meer immuun voor slakken, konijnen en het meeste andere ongedierte.

Afrikaanse lelies hebben maar één groot probleem: ze willen graag met rust worden gelaten. Als je ze verplaatst of verpot, zullen ze uit protest een paar jaar niet bloeien. In de tijd dat alle bloempotten van terracotta waren, werd doorgaans geadviseerd om een Afrikaanse lelie niet te verpotten totdat de wortels de pot braken en hem pas daarna naar een iets grotere pot te verhuizen.

In een border is dit lastig. De mooiste, niet-opgepotte Afrikaanse lelies die ik ooit op de Britse eilanden heb gezien, stonden in een oude, met aarde bedekte stapelmuur in Guernsey, waar ze een ongelooflijk spektakel vormden. Je zou kunnen overwegen om die omstandigheden in je tuin na te bootsen door een hoop stenen of ander puin met aarde te bedekken en daar de Afrikaanse lelies in te planten. Ik zou het best willen proberen, hoewel ik vermoed dat de zeer zachte winters op Guernsey net zoveel aan het succes bijdroegen als de stapelmuur.

Als ze worden beschermd tegen de strengste kou (daarmee bedoel ik temperaturen onder de -5 °C) zijn sommige variëtei-

ten redelijk winterhard. Wij verhuizen onze planten voor de winter echter altijd naar een koude bak, onder andere omdat ze in potten staan en opvriezende potgrond de potten kan beschadigen. En die zijn heel wat kostbaarder dan welke Afrikaanse lelie dan ook. Lang leve de koude bak!

Meer of minder winterhard

Er zijn drie algemeen verkrijgbare soorten Afrikaanse lelies, die verschillende gradaties van vorstgevoeligheid hebben. Bladverliezen, de variëteiten, die elke winter bovengronds afsterven, kunnen tegen temperaturen tot -10 °C, vooral als je een beschermende mulchlaag aanbrengt. Ik heb gemerkt dat ze zelfs overleven wanneer de wortels bevriezen, als die maar geleidelijk kunnen ontdooien. In deze categorie kweken wij de *A. campanulatus*, die 120 cm lange bloemstelen heeft met kleine, intens blauwe bloemen boven grijsgroene bladeren.

De tweede soort betreft de groenblijvende Afrikaanse lelies, zoals de *A. praecox*, die minder winterhard zijn en moeten worden beschermd zodra de temperatuur onder nul duikt. Ze worden geroemd om hun vele grote en felgekleurde bloemen, maar omdat ze vorstgevoelig zijn, kun je ze het beste in potten kweken. Stel ze niet vóór mei bloot aan de kuren van ons klimaat en voorziet ze van bescherming (zoals vliesdoek) zodra ze in september zijn uitgebloeid.

De derde groep bestaat uit hybriden, waaronder de Headbourne-variëteiten, die vijftig jaar geleden door Lewis Palmer

Vermeng de potgrond van Afrikaanse lelies met scherp zand om een goede drainage te garanderen.

Geef Afrikaanse lelies 's zomers royaal en regelmatig water.

PHOTO: S. PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; ILEANA BT; JUUYOH TANAKA

3 soorten Afrikaanse lelie

Bladverliezende soorten, zoals *A. campanulatus*, zijn doorgaans vorstbestendig.

Groenblijvende soorten hebben 's winters bescherming nodig.

'Headbourne'-hybriden zijn winterharder dan groenblijvende soorten.

RECHTS In potten kun je Afrikaanse lelies makkelijker beschermen.
ONDER Verpot de planten naar potten die maar één maatje groter zijn.

“Alle Afrikaanse lelies moet je ongeveer om de vijf jaar splitsen en verpotten om ze te verjongen.”

in zijn tuin in Headbourne Worthy in het Engelse Hampshire zijn opgekweekt uit een zakje zaad dat hem door de Kirstenbosch National Botanical Garden in Kaapstad was toegestuurd. Hun voornaamste voorouders zijn de bladverliezende *A. campanulatus* en de groenblijvende *A. praecox*. De bedoeling was om een soort te kweken die vorstbestendiger was dan de groenblijvende soorten, maar wel dezelfde bloemgrootte had. Het resultaat is dat deze hybriden tegen lichte vorst kunnen.

Koop als het even kan cultivars, want die hebben de meest intense kleuren. Ik kweek ‘Loch Hope’, die ook op het kroon domein in Windsor wordt gekweekt. Deze soort draagt talloze donkerblauwe bloemen aan 120-150 cm lange stelen, die iets later opkomen dan bij de meeste andere soorten. ‘Polar Ice’ heeft witte bloemen die lang mooi blijven, in ieder geval vanaf juli tot half september. Ik noem hier ook ‘Early Blue’, een halfgroenblijvende afstammeling van de *A. praecox*. Hij bloeit vanaf midden zomer en is net als de Headbourne-hybriden minder vorstgevoelig dan de volledig groenblijvende soorten.

Vermeerder door splitsen

Je kunt Afrikaanse lelies vermeerderen uit zaad, maar dan krijg je voor elke goede hybride die daaruit voortkomt, een hele serie minder kleurrijke afstammelingen die in plaats van de beste, de minste eigenschappen van hun voorouders hebben geërfd (net als bij nieskruid). Voor de meesten onder ons is het veel beter en gemakkelijker om Afrikaanse lelies te vermeerderen door de pollens te splitsen. Je moet echter wel accepteren dat de bloei van de gesplitste planten een jaartje overslaat.

Alle Afrikaanse lelies moeten ongeveer om de vijf jaar worden gesplitst en verpot om ze te verjongen. Doe dit het liefst in het voorjaar, wanneer de nieuwe aanwas verschijnt. Splits de pol simpelweg in tweeën door de vlezige wortels met een scherp mes door te snijden. Zet elke helft in een pot waarin de wortels een beetje, naar niet te veel, ruimte hebben om te groeien. Als de wortels veel ruimte krijgen, zal de plant een jaar of twee niet bloeien. Maak een half-om-half mengsel van universele, turfvrrije potgrond (die ik zelf nog met ongeveer een vijfde deel gezeefde compost vermeng) en scherp zand, zodat de

grond goed draineert. Geef de lelies meteen na het planten royaal water en daarna eens per week tot na de bloei.

Tot oktober hebben ze regelmatig water nodig en in de wintermaanden slechts een keer per maand. Geef vanaf april, wanneer de planten uitlopen, weer wekelijks water (en voeg wat verdunde smeewortel- of zee-wiervoeding toe om de bloei te bevorderen).

Afrikaanse lelies zijn uitstekende snijbloemen en elke gezonde pol kan wel een stuk of zes stelen met spectaculaire bloemhoofden missen. Daarmee kun je binnenshuis een prachtig stilleven samenstellen zonder dat dit ten koste gaat van het effect in de tuin. Pluk de bloemhoofden wanneer ze nog grotendeels in de knop zitten, dan gaan ze het langste mee. Verwijder steeds de uitgebloeide bloempjes.

De zaadhoofden zijn ook zeer decoratief en het is verleidelijk om ze te laten zitten. Het is echter beter om de stelen meteen na de bloei tot op de grond terug te snoeien. Op die manier kunnen de planten al hun energie gebruiken voor de ontwikkeling van de bloemknoppen voor volgend jaar – en daarmee beginnen ze al vroeg.

VOLGENDE MAAND Monty toont spetterende plantencombinaties voor hartje zomer.

Kop verwelkte bloemen

Hoewel het voor tuindieren goed is om 's winters een paar late zaadhoofden te laten zitten, is het begin zomer beter om verwelkte bloemen te koppen, omdat je daarmee de vorming van meer bloemen stimuleert. In het geval van ongebreidelde zelfzaaiers, zoals de *Tellima grandiflora*, voorkomt het koppen ook dat de planten zich verspreiden en zo hoef je op de lange termijn minder te wieden.

Jouw snoeimaand

De eerste zomerweken zijn ideaal om voorjaarsbloeiende planten in vorm te brengen. Volg de instructies van **Frances Tophill** voor het beste resultaat.

Lange, zonnige dagen met zacht weer gaan vooraf aan het hoogtepunt van de zomertuin. Is de langste dag eenmaal voorbij, dan beginnen late zomerbloeiers hun knoppen te vormen en te openen. Dit is dus een fantastisch moment om de laatste steunen te plaatsen bij vaste planten die dreigen om te vallen of, beter nog, bij planten die hun zware bloemen nog moeten vormen, voordat ze onder hun lading bezwijken.

Uitgebloeide voorjaarsstruiken, zoals sierbessen, bruidsbloem, spirea en brem, kun je doorgaans het beste nu snoeien, zodat ze de rest van de zomer de tijd hebben om te herstellen en de knoppen voor volgend jaar te vormen. Begin met het snoeien van groenblijvende planten en leden van de *Prunus*-familie (abrikozen, pruimen en kersen), maar verwijder nu niet te veel vruchtdragende takken.

Mei en juni lijken sterk op elkaar wat betreft de ontwikkeling van planten, dus als je de vorige maand een paar snoeiklusen hebt overgeslagen, probeer die dan voor het eind van deze maand te doen. Verwijder dode en beschadigde takken, en controleer of voorjaarsbloeende vaste planten moeten worden bijgewerkt.

Snoei oude bloemstengels tot de basis terug om de plant te fatsoeneren.

Snoei deze planten nu ook

Dit is de beste tijd om uitgebloeide voorjaarsbloeende struiken te snoeien. Dan zien ze er weer netjes uit en zijn ze een mooie achtergrond voor de kleuren en vormen van je zomerbloemen.

Duindoorn Verwijder nu dode takken en waterloten. Haal niet te veel bloeiende takken weg, anders zal de struik weinig bessen dragen.

Spirea thunbergii Snoei de spierstuik na de bloei licht. Midden zomer kun je de plant uitdunnen door een derde van de takken te verwijderen.

Viburnum tinus Snoei sneeuwbal en andere groenblijvers om ze in vorm te brengen en om groene uitlopers in bonte variëteiten te verwijderen.

Clematis montana Deze groei krachtige klimplant kan na de bloei worden teruggesnoeid om hem in toom te houden.

Nu niet snoeien

Hebe kweek je vaak om zijn blad, maar ook voor de bloemen is het goed de snoei uit te stellen.

- ✗ **Groenblijvende magnolia.** Bladverliezende magnolia's mag je nu aanpakken, maar als je deze maand zomerbloeende soorten snoeit, loop je het risico bloemknoppen te verwijderen.
- ✗ **Heggen met broedende vogels.** Er wordt nu volop gebroed en het is illegaal om nesten met broedende vogels te verstoren. Omdat de seizoenen steeds onvoorspelbaarder verlopen, wordt het broedseizoen steeds langer.
- ✗ **Hebe.** Moet nog gaan bloeien, dus stel de snoei uit tot na de bloei of tot volgend voorjaar.
- ✗ **Grote takken van appelbomen.** De planten kunnen in shock raken als je ze tijdens de fruitproductie sterk snoeit.
- ✗ **Narcissen.** Wacht totdat het loof is afgestorven.

Verjong een muurgeleide rode ribes

Door een struik langs een muur te leiden, bereik je een aantal dingen. Ten eerste zal de plant rijker bloeien als reactie op de stress van de aangebonden takken. Daarnaast zullen de gezondheid en groeikracht toenemen en de vruchten aan fruitstruiken sneller rijpen doordat het zonlicht alle takken kan bereiken.

Wil je een muurgeleide struik mooi houden, dan moet je hem echter regelmatig snoeien. En als de plant uit zijn krachten is gegroeid, heeft hij een verjongingssnoei nodig.

Een rode ribes kun je het beste na de bloei snoeien, net als boerenjasmijn, weigelia en bruidsbloem.

Rode ribes is een snelle groeier en heeft een sterke snoeihand nodig.

STAP VOOR STAP

Bekijk de struik goed. De sleutel tot succesvol snoeien is dat je weghaalt wat de plant niet dient en gezonde aanwas met de gewenste vorm laat zitten.

Kies sterke takken die in de juiste richting groeien. Laat die zitten. Streef naar een waaivorm tegen de muur. Verwijder alle takken die van de muur af of tegen de gewenste vorm in groeien.

Bind de overgebleven takken stevig maar niet te strak aan. Ben je tevreden met de vorm? Verwijder dan als laatste de dunne twijgjes die van de muur af groeien.

Tip

Laat behoorlijk wat vruchtdragende takken zitten om ervoor te zorgen dat de struik rijk bloeit en vrucht zet.

Om bloemsporen te creëren, snoei je dunnere takken die van het hoofdstel af groeien terug tot minimaal drie en maximaal vijf ogen. De overgebleven stukken zijn maar een paar centimeter lang. Dankzij de concentratie van hormonen in dat gebied wordt de ontwikkeling van bloemknoppen gestimuleerd.

Voor een rijkere bloei snoei je takken terug tot 3-5 ogen.

Ook zo snoeien

Veel struiken kun je op deze manier langs een muur leiden. Zorg wel voor een plek met voldoende luchtcirculatie en veel licht.

▣ **Bessenstruiken.** Volg precies dezelfde procedure, maar voer hem uit tijdens het rustseizoen aan het eind van de winter.

▣ **Rozen.** Dit zijn klassieke planten om langs een muur te leiden. Snoei ze eind winter.

▣ **Vijgen.** Deze bomen reageren goed op een leisnoei en zijn in die vorm gemakkelijker in toom te houden.

Rode ribes

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Frances snoeit een pruimenboom voor een grote oogst.

Deze maand stellen we aan je voor:

Dianthus barbatus 'Nigrescens'

Gemakkelijk te kweken en geliefd bij bestuivers: deze opvallende duizendschoon is dankzij zijn bijzondere bloemkleur een favoriet voor de cottagetuin, maar doet het ook goed in boeketten en bloemstukjes.

Een van onze favoriete tweejari-ge planten is *Dianthus barbatus* 'Nigrescens' (duizendschoon). Je komt hem ook wel eens tegen als *Dianthus barbatus* 'Nigricans'. Uit het zaad dat je nu zaait, ontwikkelt zich in het eerste jaar loof en een stevige wortelkluut. Het jaar daarop zullen de planten vanaf eind voorjaar volop bloeien.

Duizendschoon heeft licht geurende, donkere, roodbruine bloemen boven groene bladeren die verkleuren naar donkerpaars. Het is een prachtige, veelzijdige plant die populair is bij bestuivers en als plukbloem op vaas tot twee weken mooi blijft. Voordat de luchtige bloemhoofden zich volledig openen, vormen ze een goede boeketvuller in kleine boeketjes. Duizendschoon lijkt afwisselend in en uit de mode te raken, wat jammer is omdat de plant in de tuin altijd de moeite waard is en in allerlei kleuren beschikbaar is. Deze variëteit staat bijzonder

mooi onder rozen (zoals *Rosa* 'Hot Chocolate') en naast salvia's, zoals *Salvia* 'Nachtlinder'.

Duizendschoon laat zich gemakkelijk kweken. Je moet eind voorjaar, begin zomer zaaien in turfvrije, universele potgrond in zaai bakken. Zet de zaai bakken in een koude bak, waar het zaad ontkiemt. Als de zaailingen groot genoeg zijn om beet te pakken, verhuis je ze naar potten. Laat die 's zomers in de koude bak staan en plant ze begin najaar uit. Deze variëteit is afkomstig uit Zuid-Europese berggebieden en houdt van een zonnige plek in goed drainerende grond. Je kunt ook in de vollegrond zaaien, maar als je een dicht beplante tuin hebt, verlies je ze snel uit het oog!

Als je in het najaar de stengels na de bloei terugsnoot, zou hij het jaar erop weer kunnen uitlopen. In sommige tuinen gedraagt hij zich als een vaste plant die meerdere jaren meegaat.

Waarom zou je *Dianthus barbatus* 'Nigrescens' kweken?

- Heeft geurige bloemen die populair zijn bij bestuivende insecten.
- Is geschikt als snijbloem die prachtig staat in handboeketjes.
- Heeft bijzondere roodbruine bloemblaadjes en donker loof.

Zo zaai je tweejarigen

1

Bereid een zaai bak voor: vul de bak met turfvrije potgrond en tik hem een paar keer op de ondergrond zodat eventuele luchtballen in de potgrond verdwijnen. Druk de potgrond zo nodig aan om het oppervlak te egaliseren.

2

Verdeel de zaadjes gelijkmatig over de grond en bedek ze met 5 mm vermiculiet of potgrond. Geef royaal water en houd de grond tot de ontkieming vochtig. Label de bak met de plantnaam en zaaidatum.

3

Zet de bak in een koude bak buiten om het zaad te laten ontkiemen (dit duurt 2 tot 3 weken). Pas op voor slakken. Verpot de zaailingen en zet die in het najaar in de vollegrond, waar ze volop kunnen groeien en volgend jaar zullen bloeien.

O.a te koop bij:

- Bartjes Tuinzaden
(bartjestuinzaden.com)
- Ferdinandushof
(www.ferdinandushof-shop.nl)

Wat plant jij anders?

Stuur ons foto's van welke 'andere' plant jij kweekt. Het kan een zeldzame parel zijn of gewoon eentje die nieuw en anders is voor jou. Deel die op socials met de hashtag #plantanders of in de opmerkingen bij onze berichten over bijzondere planten. Je kunt ze ook sturen naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Plant anders'.

**Doe
mee met
plant
anders!**

VOLGENDE MAAND Een najaarsbloeiende bol die je in juli moet planten.

Anne: Heb je last van rouwvliegjes in jouw kas? Vleesetende planten, en dan met name de zonnedauw, bieden echt uitkomst! Ik houd deze moerasplantjes in pot in een schaal regenwater, zo gaan ze jaren mee.

In een kas kun je variëteiten oogsten die je in een winkel nooit zult vinden.

Handleiding voor de kas

Een zomer vol fruit

Haal deze zomer de lekkerste vruchten en groenten uit de kas dankzij de beproefde en betrouwbare tips van **Adam Frost**.

Ik weet niet zeker of er in het leven iets fijners bestaat dan op een zomerochtend de kas binnen te lopen en te worden getroffen door de geur van rijpe tomaten. Ik blijf dan even staan, adem diep in en wordt meteen teruggebracht naar de momenten die ik als kind in de kas van mijn oma doorbracht.

In de loop van de jaren is mijn kleine beschermde kweekruimte ook een soort toevluchtsoord geworden. Bovendien opent een kas een wereld aan eetbare planten en zelfs in een kleine kas is het eenvoudig om

populaire groenten als tomaten, pepers en komkommers te kweken. Het is een geweldige plek voor groenten en vruchten van over de hele wereld, die zelfgekweekt boordevol smaak zitten; zoals het hoort. Verder is het een geweldige manier om het groeiseizoen met een paar maanden te verlengen.

Wil je een kas optimaal benutten, dan hoef je alleen maar te weten wat en wanneer je kunt zaaien, kweken en oogsten, en een paar algemene verzorgings- en onderhoudsadvisen op te volgen.

“Een kas is een geweldige plek voor groenten en vruchten van over de hele wereld, die zelfgekweekt boordevol smaak zitten; zoals het hoort.”

Bind aubergines aan om de planten stevig, rechtop en productief te houden.

Planten in grote potten hebben aanvankelijk niet veel water nodig, maar vanaf de vruchtzetting moet je meer geven.

Ik houd van mijn kas. Tegenwoordig begin en besluit ik er mijn dagprogramma. Op die momenten doe ik ontzettend veel, waaronder natuurlijk ook lekker rondscharrelen en wat van de opbrengst proeven. Volgens mij kun je wat je in de kas oogst, het beste vers eten. Ik moet bekennen dat ik de meeste tomaten eet terwijl ik in de kas aan het werk ben!

Heb je weinig ervaring met een kas of heb je net als ik een kleine kas, dan raad ik je aan om op te schrijven wat je zou willen kweken, met een indicatie van de zaai-, plant- en oogsttijden en andere praktische details (zoals hoe groot de planten worden). In de winter geeft mijn kas bescherming aan al mijn vorstgevoelige sierplanten. Het is dus altijd een beetje puzzelen om ruimte voor eetbare planten te maken (waaronder die waardevolle zomergroenten) maar ik houd altijd minstens één tafel vrij om groenten te zaaien en op te kweken. Het is een vrij kleine ruimte, ongeveer 3 bij 1 meter, maar het zal je verbazen wat je er allemaal kunt kweken als je weet hoe het moet. Sinds kort kweek ik samen met mijn aanstaande schoonzoon en verdelen we de groenten over onze beider kassen.

Ik heb twee kleine verwarmde kweekbakken in mijn kas, maar die gebruik ik alleen in het begin van het jaar. Ze zijn heel geschikt om wat prei, sla, rucola en snijbiet op te kweken, maar ik houd altijd een plekje vrij om de belangrijkste zomergroenten te zaaien.

De beste groenten

Mijn voornaamste zomergroenten zijn meestal tomaten en ik kweek zowel struik- als stamtomaten. Struiktomaten zijn van nature compacte planten, waardoor ze ideaal zijn voor kleinere ruimtes en potten. Er zijn ook hangende soorten die je goed in plantenhangars kunt kweken. Elke stengel eindigt in een tros tomaten die zo vol kan zitten dat hij moet worden ondersteund. Voor het overige hebben ze betrekkelijk weinig onderhoud nodig. Stamtomaten groeien snel en rechtstandig omhoog, en zijn dus handig als je weinig grondoppervlak tot je beschikking hebt. Ze hebben echter wel regelmatig onderhoud nodig; je moet ze aan steunen binden en zijscheuten verwijderen.

Tomaten kun je ook buiten kweken, maar in de kas gaat het sneller (wat de oogst vervroegt) en is de opbrengst groter. Als je tomaten uit zaad opkweekt, kun je bovendien meer bijzondere variëteiten proberen. Ik zaai de mijne doorgaans eind februari, begin maart

“Het zal je verbazen wat je allemaal kunt kweken als je weet hoe het moet.”

in de kweekbak. Zodra de zaailingen één paar echte blaadjes hebben, verspeen ik ze naar individuele 9cm-potten. Na een maand verpot ik de planten naar individuele potten met een inhoud van 10 liter, maar je kunt ze ook kweken in groeizakken of in open grond in de kas.

Plant ze iets dieper, met het eerste bladpaar vlak boven de grond, zodat het stengeldeel onder de grond extra wortels kan produceren. Geef regelmatig water en dien, zodra de planten gaan bloeien, elke 7 tot 10 dagen kaliumrijke vloeibare mest toe. Profiteer van de bescherming van de kas en laat de tomaten aan de planten rijpen. Pluk ze wanneer ze op hun best zijn en eet ze vers of verwerk ze in sauzen. Gooi beschadigde vruchten weg. Heb je geen tomaten gezaaid, dan kun je begin tot midden zomer planten van een redelijk formaat kopen. Die kun je op dezelfde manier uitplanten en verzorgen.

Perfekte partners

Het kweken in de kas wordt een stuk gemakkelijker als je kiest voor gewassen die in dezelfde periode groeien en van vergelijkbare omstandigheden houden. Dit geldt bijvoorbeeld voor pepers en aubergines, die beide verwant zijn aan tomaten. De vorm, kleur, smaak en scherpste van pepers hangt af van de variëteit. Oogst ze in de loop van de zomer en gebruik ze vers of gedroogd. Aubergines kun je in de loop van zomer oogsten en verwerken in een lekkere dipsaus of inmaken in het zuur.

Ik kweek overigens ook graag één of twee kleine komkommers, paprika's en basilicum. Daarnaast reserveer ik plek voor een paar heel andere planten. De afgelopen jaren heb ik bijvoorbeeld boomspinazie, meloenen en microgroenten gekweekt. En voordat de kas helemaal vol staat met een van mijn hoofdgewassen, probeer ik er bonen, pompoenen, courgettes en zelfs suikermais uit zaad op te kweken.

BOVEN Voorkom verspilling en bescherm de gezondheid van je planten door de hoeveelheid vloeibare mest zorgvuldig af te meten.
LINKS Pluk regelmatig een paar chilipepers om een grotere oogst te stimuleren.

Handleiding voor de kas

De sleutel tot succes in een kas ligt naar mijn mening in een vaste dagelijkse routine. Ik pak 's morgens een kop koffie en ga allereerst naar de kas. 's Zomers valt er altijd genoeg te doen en zo begin ik de dag met een voldaan gevoel.

Water geven en irrigeren

Als ik 's morgens de kas binnenkom, controleer ik met mijn vingers de vochtigheid van de grond. Voelt de potgrond droog aan, dan geef ik water. 's Zomers is dat doorgaans elke dag en elke plant. In de hoek van de kas heb ik een volle waterbak staan om de luchtvochtigheid op peil te houden, zodat ik niet steeds hoeft te nevelen. Om te voorkomen dat het water dat onder uit de potten stroomt, verloren gaat, gebruik ik capillaire matten op de tafels: ideaal voor struiktomaten, chilipepers en aubergines. Verder graaf ik de grotere potten met stamtomaten een stukje in het vochtige grind op de vloer. Het is ook de moeite waard om een druppelsysteem aan te leggen. Sluit het aan op een eenvoudige elektronische timer om planten op gezette tijden water te geven.

Ziekten en plagen voorkomen

Geef de kas in het begin van het jaar een grondige schoonmaakbeurt om eventuele ziektekiemen en ongedierte uit de weg te ruimen. Ik maak hem ook aan het einde van de zomer schoon, voordat ik in het najaar de vorstgevoelige planten binnenzet. Heb je weinig ervaring met een kas, verdiep je dan in veelvoorkomende ziekten, zoals grauwe schimmel (Botrytis), meeldauw en tomatenziekte, die allemaal goed gedijen in een warme, vochtige omgeving. Pas ook op voor veelvoorkomend ongedierte, zoals spinmijt, witte vlieg, bladspringers, trips en bladluizen. De voornaamste manier waarop ik zelf ongedierte in de kas voorkom: ik hang een kleefval op, die functioneert als vroegtijdig waarschuwingssysteem. Op basis van wat ik op die val vindt, besluit ik welk veilig, handmatig of biologisch bestrijdingsmiddel ik inzet.

Algemene verzorging

Snelgroeierende gewassen, zoals tomaten, zijn snel door de voedingsstoffen in de potgrond heen. Dus ik geef de planten, zodra ze bloeien, elke 7 tot 10 dagen biologische tomatenvoeding, waarbij ik rekening houd met de geadviseerde hoeveelheid. Het is ook belangrijk om regelmatig onkruid te wieden, want dat is een concurrent als het gaat om voedingsstoffen. Begin zomer moet je ook klaarstaan om de planten zo nodig te steunen met stevige stokken in de grond of met koorden die je aan het dak van de kas hangt. Dit geldt vooral voor sommige soorten pepers, aubergines en stamtomaten (lagere struiktomaten hebben minder steun nodig). Controleer of het voor de door jou gekweekte gewassen nodig is om zijscheuten uit te nippen. Voor stamtomaten is dit in ieder geval cruciaal.

Temperatuur regelen

In de zomer schijnt de zon recht door het dak en stijgt de temperatuur in de kas. Het directe zonlicht en de hitte kunnen leiden tot verbrande of verschroeide bladeren, en zelfs tot een slechte vruchtzetting. Gebruik een minimum-maximum-thermometer om de omstandigheden in de kas in de gaten te houden. Je wilt liever niet dat de temperatuur lang boven de 25 °C uitkomt. Let op de weersvoorspelling en gebruik de ventilatiemogelijkheden van je kas. Het duurt misschien even voordat je een vaste routine hebt opgebouwd. Halverwege de zomer, wanneer de temperaturen aanhoudend hoog kunnen zijn, heb je misschien zonwering nodig, maar die moet je geleidelijk aanbrengen. Het is ook belangrijk om de luchtvochtigheid op peil te houden. Ik gebruik het liefst het eerder genoemde systeem met de waterbak.

Deel 2

Een eetbare pottentuin

In een paar eenvoudige stappen maak je een eetbare pottentuin voor alle seizoenen. Oogst wat er nu rijp is en zaai alvast groenten voor eind zomer.

Oogst geregeld kleine, lekkere courgettes – geen grote, waterige exemplaren – en vergeet niet om ook op zoek te gaan naar recepten voor de bloemen.

Eetbare bloemen
verfraaien je pottentuin
en trekken veel
bestuivers aan.

De drie fijnste dingen in het leven zijn frisse lucht, zon en eten – en het goede nieuws is dat je geen grote tuin en zelfs geen stukje grond nodig hebt om daarvan te genieten.

In deel twee van deze serie gaan we dieper in op de verzorging van een eetbare pottentuin, zoals wat je deze maand moet doen om de planten tevreden te houden, hoe je je ruimte optimaal gebruikt en wat, wanneer en hoe je in de loop van de zomer kunt oogsten. Sommige eetbare potplanten produceren meer naarmate je er meer van oogst, maar andere hebben hun beste tijd gehad en zijn aan vervanging toe.

Als het eerste deel van deze serie je heeft geïnspireerd om een kleine pottentuin te beginnen, dan heb je al een paar planten klaarstaan. Zo niet, dan is het nog niet te laat om nu aan de slag te gaan.

RECHTS Zaaï in kwalitatieve, universele potgrond of zaaigrond.
RECHTS Geef geregeld water en bij warm weer nog vaker; laat de potgrond nooit uitdrogen.

Zaaien en kweken in midzomer

Tref voorbereidingen voor de volgende lichter groenten die de oogst gaande zullen houden.

Als je in april het eerste deel van deze serie hebt gebruikt als startsein voor een eetbare pottentuin, dan heb je inmiddels een appelboom, zwartebessenstruik en verse tuinkruiden staan. Zo niet, dan kun je die alsnog planten in potten die groot genoeg zijn voor hun wortelstelsel. Voor de meeste tuinkruiden is turfrijke, universele potgrond prima, maar houtige planten hebben een leemhoudend mengsel nodig dat in hun langetermijnbehoeften kan voorzien.

Spaanse pepers en aubergines zijn voorbeelden van groenten die eind zomer worden geoogst en in potten uitstekend groeien. Ze hoeven echter niet veel eerder dan in juni te worden gezaaid. Mocht je dat niet hebben gedaan, koop dan een paar jonge planten bij een duurzame kwekerij, waar ze in deze tijd van het jaar in kleine potten verkrijgbaar zijn. Wacht tot alle risi-

co op vorst is geweken en hard de planten vervolgens af door ze een paar dagen lang alleen overdag buiten te zetten. Verplant ze daarna naar hun definitieve pot.

Wil je doorlopend bladsla kunnen oogsten, zaai dan meerdere keren, het liefst met zes weken tussentijd. Vul een kweektray bijna tot de rand met potgrond, druk aan en strooi in elke cel een paar zaadjes, met wat tussenruimte. Bedek het zaad met een dunne laag potgrond en geef voorzichtig water. Dun de opgekomen zaailingen uit en laat in elke cel de sterkste staan. Plant ze uit wanneer ze groot genoeg zijn en hun wortelstelsel de wand van de cel heeft bereikt. Blijf voldoende water geven.

Let op of er planten zijn die hun beste tijd hebben gehad en moeten worden afgelost door groenten die beter in het

huidige seizoen passen. Tuinbonen kunnen tot half juli productief blijven, maar als de planten er vermoeid uitzien of de opbrengst achteruitgaat, kan het tijd zijn om ze te vervangen.

Simpel onderhoud

Het is ook belangrijk om geregeld water te geven – bij warm weer wellicht elke dag. Voed de planten regelmatig met kaliumrijke vloeibare mest zodra ze bloeien. Bemest bladgroenten met een meer gebalanceerde mest. De potgrond moet altijd een beetje vochtig zijn.

In een eetbare tuin hebben de bloemen van bijvoorbeeld courgette, komkommerkruid en *Tagetes patula* 'Burning Embers' een driedubbele functie. Ze zijn niet alleen kleurrijk en eetbaar, maar trekken ook bestuivers aan.

Een blik op eind zomer

Tegen het eind van de zomer zou je pottentuin er zo uit kunnen zien.

1 Zwarte bes 'Ben Sarek' x 1
Planten november-april
Oogsten juli

2 Aubergine 'Listada de Gandia' x 1
Zaaien februari-april
Oogsten augustus-oktober

3 Chilipeper 'Golden Cayenne' x 1
Zaaien februari-april
Oogsten augustus-oktober

4 Appel 'Summerred' x 1
Planten november-april
Oogsten augustus-oktober

5 Thymus 'Fragrantissimus' x 1
Planten maart-juni
Oogsten het hele jaar door

6 Salvia officinalis 'Purpurascens' x 1
Planten maart-juni
Oogsten het hele jaar door

7 Viola cornuta Red Blotch x 1
Zaaien oktober-februari
Oogsten februari-juni, september-november

8 Sla ('Moonred', 'Parris Island', 'Salad Bowl' and 'Red Salad Bowl') x 6
Zaaien februari-juni
Oogsten mei-oktober

9 Pelargonium 'Attar of Roses' x 1
Planten maart-juni (bescherm de planten tegen vorst)
Oogsten juni-oktober

Als je bladsla vaak oogst, kun je de planten dicht bij elkaar zetten en blijven de planten productief.

Oogst met zorg

Wil je nog meer uit je eetbare pottentuin halen? Enkele simpele tips kunnen een groot verschil maken als het gaat om de smaak, opbrengst en levensduur van gewassen.

- Oogst de buitenste bladeren van pluksla, zodat er vanuit het midden nieuw blad kan groeien.
- Niip de groeitoppen uit tuinkruiden. De planten worden dan voller, waardoor je later nog meer kunt oogsten.
- Oogst zwarte bessen per tros zodra de vruchtjes zwart kleuren. Bij moderne variëteiten rijpen alle bessen in een tros tegelijkertijd. Ook vogels zijn er gek op, dus pluk de bessen zo snel mogelijk om er niet naast te grijpen.
- Oogst tuinbonen van onderaf en laat de hoger hangende peulen verder groeien. Doorgaans zijn de bonen rijp zodra je hun ronde vorm in de grote peulen kunt zien.

- Oogst vruchtgroenten regelmatig. Naarmate je meer courgettes, sperziebonen en Spaanse pepers plukt, zullen de planten meer produceren. Je moet misschien wel twee keer per week courgettes oogsten, zelfs als je ze niet meteen opeet. Sperziebonen en pepers moeten wekelijks worden geoogst. Bovendien zijn kleinere (jongere) groenten meestal lekkerder.
- Gebruik de bloemen van komkommerkruid als garnering van soepen en nagerechten. Trek de felblauwe bloemen van de plant en laat de harige basis intact. Verse bloemblaadjes van afrikaantjes vormen een kleurrijke toevoeging aan salades en vergeet niet dat je ook courgettebloemen kunt eten.

Afhankelijk van je smaak kun je Spaanse pepers laten rijpen of groen plukken.

VOLGENDE KEER Meer tips voor een overvloedige oogst uit potten.

Vraag het Anne

Heb jij prangende tuin vragen voor Anne? Stel ze via redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. *Vraag het Anne*. Het is heel fijn als je ook een foto mee kunt sturen.

Wilgen bieden een natuurlijke oplossing voor drassige grond.

V Verminderen krulwilgen teveel aan water in de tuin?

A Krulwilgen zijn inderdaad goed in het opzuigen van water. Ze worden niet zo groot als rechtopgaande wilgen en kunnen in de winter tot bijna op de grond worden afgezaagd. Een andere boom die wel raad weet met water is de zwarte els (*Alnus glutinosa* 'Imperialis'). Je kunt ook op zoek gaan naar bomen uit het geslacht *Nyssa* (tupeloboom). Deze hebben een ongeëvenaarde herfstkleur en staan graag – in tegenstelling tot de meeste andere bomen – met hun voeten in het water. Dit zijn prachtige bomen waar je jarenlang plezier van hebt. Ze kunnen ook warme, drogere zomers aan. Op zeer natte stukken in de tuin kun je experimenteren met waterminnende varens en irissen in het lange gras, om een natuurlijk weideachtig beeld na te bootsen.

ALLE GOEDS, ANNE

V Wat is het nut van verhoogde bedden?

A Verhoogde bedden hebben een goede drainage en warmen sneller op dan bedden op grondniveau. Heb je zware kleigrond in je tuin, zoals ik heb in mijn moestuin, dan zijn ze ideaal. Aan de andere kant drogen ze wel sneller uit. Olla's – stenen kruiken die je als watersysteem kan gebruiken – kunnen daarbij helpen. Ook is het een stuk lichter werken. Wieden gaan makkelijk in de losse grond van verhoogde bedden en het spaart je rug, aangezien je minder hoeft te bukken en de grond hoeft te bewerken.

LIEFS, ANNE

“Krulwilgen worden niet zo groot als rechtopgaande wilgen.”

V Wurgt de boswilg van de buren mijn planten?

A Boswilg, of *Salix caprea*, is extreem groeikrachtig, heeft ondiepe wortels en kan zowel op natte als droge grond iets te enthousiast zijn voor de gemiddelde tuin. Wanneer de planten zaad beginnen te produceren, zijn het ook productieve zelfzaaiers.

Hoewel ze waarde hebben voor de biodiversiteit, is het een zeer algemene soort. Dat beïnvloedt jullie keuze over het al dan niet houden van deze enthousiasteling misschien. De ondiepe wortels zullen in de zomermaanden inderdaad met je planten concurreren om voedsel en water. Overleggen met je buren lijkt me handig. Misschien kiezen jullie straks een boom die wat beter samen kan spelen met de planten in jullie beider tuinen. Een mooie halfstamappel, bijvoorbeeld?

LIEFS, ANNE

De boswilg is goed voor bestuivers, maar vaak te groot voor veel tuinen.

V Ha Anne, ik heb veel te veel stamtomaten gezaaid maar ik wil ze toch lekker zelf houden allemaal. Na afgelopen jaar – nul tomaten, bedankt slakken! – heb ik behoefte aan een enorme tomatenoogst. Ik heb een zonnige veranda, dus ik dacht: ik zet ze daar neer in potten. Gaat dat werken, denk je?

LIEFS! JANINE

A Ha Janine, dat gaat zeker werken! Sterker nog, het kan zelfs de ideale plek voor tomaten blijken te zijn. Een overdekte plek waar ze niet natregenen in de zon is precies wat ze verlangen en waarmee je Phytophthora vermeld. Als ik jou was, zou ik voor de grootste potten gaan, in ieder geval lekker diep, minstens 30 centimeter. Vul deze met een goede, tufvrije potgrond en geef alleen water bij de grond, niet op het blad. Wanneer je ze goed blijft dieven, en strak ophoog laat klimmen, kun je er ook nog eens lekker veel naast elkaar kwijt. Een extra tip is aan de voet van de tomaten basilicum te kweken. Zo haal je alles uit jouw zonnige veranda. SUCCES! ANNE

Stamtomaten kun je het beste in grote, diepe potten planten.

V Hallo Anne, mijn zwarte bessen en aalbessen hebben allemaal dubbelgevouwen bladeren. Ze zien er verder gezond uit. Zo gek! Moet ik me zorgen maken?

LIEVE GROETEN, SAM

A Ha Sam, het klinkt alsof er mieren aan het werk zijn geweest. Wanneer er luizen zitten op blad, dan scheiden die honingdauw af. Dit is een zoetachtige vloeistof waar mieren gek op zijn. Vandaar dat ze luizen beschermen alsof hun leven ervan hangt. Het lijken soms wel schapeherders met hun kuddes. Vouw maar eens zo'n blaadje open. Grote kans dat je meteen boze mieren op je hand krijgt die ter verdediging schieten. Het kan op zich geen kwaad en hoort bij een biodiverse tuin. Mochten ze de boel te veel gaan overnemen, dan kan je de toppen wegnippen.

LIEVE GROET, ANNE

“Tuinieren is het leukst
wanneer je je af en toe voegt
naar de omstandigheden.”

**Bodembedekkende varens
kunnen vochtige plekken een
gazonachtig gevoel geven.**

V Bestaat er een grassoort dat mos verdringt?

A Er bestaan schaduwtolerante graszaadmengsels. Toch zou ik als ik jou was gewoon je tuin volgen. Tuinieren is het leukst wanneer je je af en toe voegt naar de omstandigheden, in plaats van ertegen te vechten. Steek bijvoorbeeld een deel van het mossige gazon af voor mooie schaduwbeplanting. Voeg

bijvoorbeeld de tapijtvormende dubbelloofvaren *Blechnum penna-marina* toe en zet er herfstcyclamen, helleborussen en voorjaarsbollen bij. Of laat het mos het mos. Er is weinig zo zacht en verkoelend in de zomer, als op een schaduwwijk tapijtje van mos een dutje te doen.

LIEFS, ANNE

Thuiscompostbakken kunnen vrij droog en warm zijn, waar mieren dol op zijn.

V Ik heb mieren in mijn composthoop. Wat nu?

A Mieren zijn gek op warmte en droogte. En dat is vaak precies wat ze vinden in donkere compostbakken. Die warmen heerlijk op en zijn vaak droger dan composthopen buiten. Ik zou ze dus het tegenovergestelde bieden: maak de compost nat, dat is ook goed voor het composteren. Wanneer je dit een tijdje volhoudt, verhuizen ze vaak wel.

SUCCESS! ANNE

Probeer verschillende bollen. Camassia's groeien goed in vochtige omstandigheden.

V Waarom sterven alle bollen af die in mijn wilde bloemenweide groeien?

A Dit klinkt als een ongebruikelijke situatie, ervan uitgaande dat de weide in de zon ligt en de bollen na de bloei op natuurlijke wijze kunnen afsterven en het blad niet weggemaaid wordt.

Alliums kunnen soms kort leven als de groeiomstandigheden niet goed zijn, of als ze vroeg in het seizoen niet genoeg vocht krijgen. Een droog voorjaar kan ze nog weleens tegenzitten. Als je ze opnieuw wilt proberen, vind ik *Allium cristophii*, A. 'Purple Rain' en A. 'Purple sensation' de beste voor langdurige prestaties. Zorg er wel voor dat ze ongeveer twee keer zo diep worden geplant in verhouding tot de grootte van de bol.

Als er geen sprake is (geweest) van droogte maar juist van wateroverlast, probeer dan eens camassia's en *Leucojum aestivum*, die allebei zonder problemen drassige omstandigheden kunnen verdragen en er prachtig uitzien in een weide.

Wat tulpen betreft, ik heb zelden er gevonden die echt eeuwig meegaan, maar probeer misschien *Tulipa sprengeri*, die prachtig kan verwilderen in een weide.

SUCCES! ANNE

“Als er geen sprake is van droogte, maar juist van wateroverlast, probeer dan eens camassia's.”

V Ha Anne, mijn dahlia's maken heel veel slappe scheutjes, vlak op elkaar. Is dat wel goed? GROET! PIM

A Ha Pim, ik ben bang dat dit klinkt als 'dahliagal'. Een ziekte die dahliaknollen kan aantasten. Deze ziekte wordt veroorzaakt door bacteriën en verspreidt zich heel snel. Het vervelende is dat de dahlia's slecht zullen bloeien en andere dahlia's kunnen aantasten. Ze wegdoen – liever niet bij het

groenafval – is de enige optie. Het komt helaas steeds vaker voor. Een tip: Kwekerij De Boschhoeve heeft jaarlijks 'Dahliadagen' waarop je al opgekweekte planten kunt kopen. Zo hoeft je dit jaar niet zonder de mooie bloei van deze fijne planten. Wellicht verzacht dit de pijn?

SUCCES! ANNE

Dahliaknollen zijn gevoelig voor 'dahliagal'.

Wat maakt een goede roos?
We vroegen het experts op het
Internationaal Rozenconours.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

68

74

78

80

82

87

Deze maand

- 62 De naam van de roos**
Rozentips van experts.
- 68 Tuinieren voor je welzijn**
Tuinen zijn een oase van rust voor lichaam en geest.
- 74 Toegankelijk tuinieren**
Ralph Stooë verenigt het nuttige met het aangename.
- 78 Ambachtelijke Plantenmarkt**
Op 27 en 28 september is het weer zover.
- 80 Samen pompoenen kweken**
Je pompoenen mogen naar buiten.
- 82 Een kleurrijke tuin**
Met een kleurenthema creëer je eenheid in de tuin
- 87 Moeiteloos oogsten**
Makkelijke manieren om te blijven oogsten.
- 93 Inheemse held**
Gevlekte dovenetel (*Lamium maculatum*) stelt zichzelf voor.
- 94 Op het randje van natuur**
Govert gidst je langs beplante randen.

94

Wat maakt een goede roos?

De naam van de roos

Het is een groot evenement in de bloemenwereld, maar ken jij het Internationaal Rozenconcours al? Op deze dag komen kwekers, veredelaars en *breeders* van rozen uit verschillende landen samen om over de toekomst van nieuwe rozensoorten te beslissen. Maar hoe herken je nou een goede roos? En hoe ontstaat zo'n nieuwe soort eigenlijk? Redacteur **Iona van den Dries** verzamelde een dag lang rozentips van experts.

Op een perfecte zomerochtend met een briesje, zon en fluitende vogels, begon het 62e Internationaal Rozenconcours in het Westbroekpark van Den Haag. Elk jaar komen op deze dag kwekers, veredelaars en *breeders* (kwekers van nieuwe soorten) van rozen uit verschillende landen samen om nieuwe rozensoorten te

beoordelen. Terwijl er pianomuziek klinkt uit een partytent, begroeten bezoekers elkaar als oude vrienden. Hoe gaat het met de familie, hoe staat de zaak ervoor, en vooral: hoe gaat het met je rozen? Tot de prijzen worden uitgereikt, blijven de namen van de nieuwe rozen geheim, en ook wie welke roos heeft gekweekt. Zelf loop ik mee met een Neder-

landse rozenkweker die jullie onderhand wel bekend zal voorkomen, namelijk Hans van Hage van biologische rozenkwekerij De Bierkreek. Hans, zijn kinderen Britta en Luuk, en Kamila Rakowska-Szłazkiewicz – een bevriende rozenkweker uit Polen en organisator van het rozenconcours daar – maken me wegwijs en stellen me voor aan collega's uit het rozenvak. Zo is David Kenny, een bevriende rozenkweker uit Ierland, meer dan blij om jonge kwekers als Luuk en Britta te zien op het concours. “We moeten ervoor zorgen dat jonge mensen weer gaan meedoen”, vertelt hij over het rozenkwekersvak. Zij zijn immers de toekomst van het vak én van de rozen in onze tuinen. Aan het begin van het evenement wordt er een moment stilte gehouden voor een overleden rozen-*breeder*, Meneer Il-sink, die meer dan zestig jaar in het rozenvak zat. Daarna is het tijd voor het beoordelen van de nieuwe rozen door de vakjury.

FOTO'S: IONA VAN DEN DRIES

“Veel mensen kijken naar hoe mooi ze een roos vinden, maar dat is maar een deel van de test.”

Vakjury aan het werk, waaronder Hans van Hage (in het wit) en de Noord-Ierse Colin Dickson.

Rozen zonder hulp

“Het veld staat er dit jaar mooi bij”, merkt Britta op wanneer we het testveld op lopen. Overal om ons heen zien we mensen met roze formulieren, de internationale beoordelingsformulieren voor nieuwe rozen. Bij elke testroos staat een bordje met een nummer. In de middag horen we welke soorten dit zijn en wie die felbegeerde Gouden Roos wint. Hans en zijn kinderen leggen me uit hoe het beoordelen in zijn werk gaat. “Er wordt vier keer per jaar systematisch gekeurd”, vertelt Hans. “Zo zie je hoe een roos er op verschillende momenten bij staat. Ik was hier twee weken terug ook al om te zien hoe de rozen erbij stonden. Het algemene plaatje is prachtig.” De kwekers onderling maken grappen dat de rozen er zo mooi uitzien: “Het is net of ze chemicaliën hebben gebruikt.” De reden waarom hier zo over kan worden gelachen op het rozenconcours, is omdat de gemeente geen pesticiden of kunstmest gebruikt in het rosarium. “Zo zien we hoe de rozen het doen zonder hulp”, legt Hans uit. “We beoordelen hoe de roos natuurlijk groeit.”

Wat maakt een goede roos?

Maar waar let je precies op wanneer je rozen keurt? Of beter gezegd: hoe herken je een goede roos? Hans' kinderen leggen uit dat veel mensen in eerste instantie kijken naar hoe mooi ze een roos vinden, maar

dat is maar een deel van de test. Of een roos gezond is en zich goed door plagen en weersomstandigheden heen kan slaan, is minstens zo belangrijk. Nieuwsgierig zoem ik van de ene rozenliefhebber naar de ander met de vraag waar je op moet letten bij het beoordelen van een roos. Kitty Karis van de rozenvereniging tipt dat gelijkmatige groei en de afwezigheid van vlekken op het blad belangrijke factoren zijn. “Daarbij moet je een roos op afstand kunnen zien”, voegt ze toe. Rozenkweker David Kenny benadrukt de gezondheid, schoonheid, kleur en “dat ene speciale ding” dat een roos eruit doet springen. Rozenveredelaar Martin Vissers zoekt ook naar dat ene ding dat een roos “net anders maakt” en hoe bloeirijk en makkelijk te verzorgen de soort is. Kweker Monica Scaparro uit Italië let op de gezondheid van de plant, het parfum, of de bladeren glanzen en of de plant veel scheuten en bloemen aanmaakt. Willem-Jan Pepping, voorzitter van de Nederlandse Rozenvereniging, tipt dat rozen regenbestendig moeten zijn. Samen met Kitty voegt hij toe dat het ‘schonen’ van rozen een belangrijke factor is, namelijk of een uitgebloeide bloem zelf zijn blaadjes laat vallen of dat je uitgebloeide knoppen eraf moet knippen. Aan zelfschonende soorten heb je dan ook minder werk. Ten slotte heeft niet elke roos dezelfde kenmerken of hetzelfde doel. Kitty: “Geur is wat rozen speciaal maakt. Hoe ze eruitzien, komt eigenlijk op de tweede plaats. De combinatie van mooi zijn en geur is moeilijk te vatten in één roos.” Engelse rozen-breeder Chris Warner staat geregeld op Britse plantenshows, waaronder

De namen van nieuwe rozen blijven geheim tot het einde van de dag.

Zo herken je een goede roos

Duizelt het je al? We zetten hier de genoemde eigenschappen van een goede roos nog eens op een rij. Als je bij het kopen van je rozen let op het uiterlijk of de geur van roos (afhankelijk van wat je wilt) en of hij er gezond bij staat, dan heb je al een paar van de belangrijkste factoren.

- Mooie uitstraling (ook van veraf) en/of een heerlijke geur
- Gelijkmatische groei
- Geen vlekken op het blad of andere tekenen van ziekte
- Een mooie kleur
- Iets dat deze roos speciaal maakt
- Gezonde bladeren
- Veel scheuten en bloemen
- Regenbestendigheid
- Zelfschonend (hoeft niet, is wel onderhoudsvriendelijker)
- Continue bloei (goed om na te vragen: hoe lang bloeit deze soort?)

Extra tip: als je rozen koopt met het Excellence Label, weet je zeker dat je een roos van goede kwaliteit voor je hebt. Dan hebben ze namelijk een strenge keuring ondergaan. Hans: "Als je een roos koopt met dit label, weet je sowieso dat het goed zit. Maar er zijn ook rozen die goed zijn, maar nog niet zijn gekeurd." Je vindt dit soort rozen bij gespecialiseerde kwekers, zoals De Bierkreek en Kordes.

Gardeners' World Live, en let bij rozen eveneens op verschillende factoren: "De schoonheid van de bloem, de continuïteit van de bloei en een bovenaardse kwaliteit, de romantiek en het parfum", somt hij op.

Inkijkje in het rozenvak

Behalve tips voor het herkennen van gezonde rozen, krijg ik op deze dag ook een inkijkje in de rozenwereld. Zo deelt Kitty van de Rozenvereniging een inzicht waar ik me erg in kan vinden, namelijk dat mensen niet zo snel afstand doen van rozen, ook als de plant ziek is, in tegenstelling tot veel andere plantensoorten. "Ze geven rozen vaak nog een kans." Rozen hebben daarmee toch een bijzondere status in de tuin. Tegelijk hoor ik van Kitty en ook van veel andere bezoekers een verfrissende nuance: rozen zijn bijzonder, maar mensen verdienen ook gezonde planten. Je hoeft niet alles op alles te zetten

Met de formulieren op pad.

om die ene zieke roos in leven te houden. Kitty: "Soms zie je mensen terugvallen op oude soorten, zoals 'Sneeuwwitje' uit 1958, terwijl er zoveel nieuwe en gezonde soorten zijn die bestand zijn tegen van alles." Veredelaar Martin Visser was hovenier en wilde lange tijd niets met rozen te maken hebben, omdat het maar lastige bloemen leken. Toen hij ze uitprobeerde, was hij om, en nu bezoekt hij verschillende rozenevenementen door heel Europa. "Een roos is het makkelijkste wat er is", zegt hij opgewekt. "Ze zijn bijna onderhoudsvrij." Aan een gezonde, onderhoudsvrije roos gaan wel jaren werk vooraf. "Het duurt zo'n tien jaar voor je een nieuwe roos hebt, en nog zo'n tien jaar voor die op de markt is", legt hij uit. Er wordt dus een hoop tijd en moeite geïnvesteerd in deze bloemen, maar als ik het enthousiasme van de bezoekers zie, is dat het dubbel en dwars waard.

Op het Rozenconcorso doen kwekers, veredelaars en *breeders* ook nieuwe inspiratie op. "Ik herken soorten van bestaande kwekers", vertelt kweker Hans. "Ik blijf op zoek naar vervangers voor sommige rozen en naar aanvullingen voor ons assortiment." Hans merkt dat er al jaren een verschuiving plaatsvindt in de plantenwereld van rozen naar vaste planten in zijn algemeenheid. Daarom is het belangrijk dat rozen een mooie en gezonde toevoeging blijven voor onze tuinen. "We zijn op zoek naar rozen die gezond zijn, weinig werk vragen en bijna het hele jaar bloeien. Het is een oud beeld dat je moet bemesten, ziektes bestrijden en spuiten met gif als je rozen wilt. Dat is waarom we hier zijn: om gezonde rozen te kweken." Chris Warner uit Engeland is het eens dat het beeld van rozen als moeilijke planten niet meer klopt. "Je vindt nog veel slechte en oude variëteiten in winkels, maar we zijn zo druk met het kweken van nieuwe rozen!" Na zoveel jaren in het vak, is Chris' passie voor

de roos er niet minder op geworden. "Geen plant bloeit zo lang als een roos. Niet genoeg mensen praten over de geweldige rozen die maar blijven bloeien."

De naam van de roos

Aan het einde van de dag worden de prijzen op feestelijke wijze uitgereikt en de geheime namen onthuld. De Publieksprijs 2024 gaat naar 'Blend Flower Village' van Jan Spek Rozen uit Nederland, de Geurprijs naar 'Anastasia' van NIRP Int. uit Frankrijk en de Gouden Roos van Den Haag gaat naar 'Phoenix' van Kordes uit Duitsland. Verder worden er vele certificaten en felicitaties uitgereikt.

Het Internationaal Rozenconcorso biedt hoop en inspiratie voor het rozenvak. Paul Boeters, een van de organisatoren van het evenement en voormalig hovenier, vertelt dat hij een nieuwe generatie kwekers ziet op het concours. "De jongere generatie hoort erover via het internet. We ontvangen veel kleine kwekers uit Engeland, maar wanneer ze eenmaal ouder worden, komen ze vaak niet meer hierheen. Gelukkig zijn er nog een paar die wel blijven komen."

Vol enthousiasme roept hij nieuwe rozenkwekers op: "Heb je een roos veredeld? Stuur hem in! Kwekers kunnen zich aanmelden bij de gemeente Den Haag. Kwekers, veredelaars; zonder hen zou er nooit zo'n assortiment zijn." Het insturen van een roos kost niets, ook geen werk, want een toegewijd team van vrijwilligers én fantastische medewerkers van de gemeente Den Haag onderhoudt alle rozen in het rosarium. Het Rozenconcorso is een welkome plek met vriendelijke competitie en volop rozenkennis om met elkaar te delen, een plek vol jonge rozenkwekers en veteranen in het vak. Wel rozenliefhebber, maar kweek je geen rozen? "Er is ook een rozendag voor het grote publiek: de Dag van de Roos", tipt Paul. "Kom

gerust inspiratie opdoen in ons rosarium. De rozensoorten zijn verdeeld in vijf hoofdgroepen: trosrozen, theehybriden, leirozen, miniatuurrozen en heesterrozen. Zo kun je gericht kijken naar de rozensoort die jij wilt hebben." Op de velden met rozen van eerdere jaren vind je ook meteen bordjes met de namen van de rozen en de kwekers.

Met een hoofd vol rozen kijk ik terug op

het Internationaal Rozenconours en weet ik zeker dat ik voortaan anders naar deze bloem zal kijken. Naast de schoonheid en heerlijke geur, kijk ik naar de bladeren en hoeveelheid knoppen, maar sta ik ook stil bij de jaren van toewijding die achter elk van deze planten zitten. Een roos is niet alleen een teken van liefde, maar een complete belichaming ervan: de liefde voor rozen.

Prachtige rozenkostuums.

Toespraak van de burgemeester van Den Haag.

Roos 'Phoenix' van Kordes.

Een dag op het Internationaal Rozenconours in Den Haag

Zo ziet een dag op het evenement eruit:

- De jury haalt de beoordelingsformulieren op en praat bij met thee en koffie.
- Het Rozenconours wordt feestelijk geopend.
- De vakjury gaat naar het proefveld. Daarna beoordelen ze samen met de 'lekenjury' de rozen in de rest van het park.
- Lunchen in het Chinese wokrestaurant in het park.
- Middagprogramma: een tocht door de stad Den Haag met een ouderwetse tram.
- Bekendmaking van de winnaars, zoals de publieksprijs, de prijs voor beste geur en de Gouden Roos.
- Een afsluitende borrel.

Iona: Achter elke roos zit een verhaal van een toegewijde expert, die jaren heeft gewerkt om deze plant klaar te maken voor jouw tuin. Hoe bijzonder is dat! Ik kijk nooit meer hetzelfde naar deze bloemen.

De Gouden Roos is voor 'Phoenix' van Kordes.

Gardeners' World magazine

TIJDELIJK: 1 JAAR GARDENERS' WORLD MET 37% KORTING

Profiteer van dit tijdelijke aanbod via
gardenersworldmagazine.nl/actie

Scan mij!

Tuinieren voor je welzijn

In de drukte van het moderne leven vormen tuinen een oase van rust voor lichaam en geest, vindt **Arit Anderson**.

Vanaf mijn eerste baan tot een paar jaar geleden heb ik parttime als holistisch therapeut gestudeerd en gewerkt. Wat mij drijft, is het idee dat de wereld een betere plek is wanneer mensen zich goed voelen. Vroeger zouden we voor allerlei aandoeningen naar de kust of het platteland worden gestuurd. Hoe kunnen we met alle spanningen van het moderne leven toch rust krij-

gen en nieuwe energie opdoen? Als we het geluk hebben zelf over een tuin te beschikken, dan kan die fungeren als ons dagelijkse geneesmiddel, dat niet alleen ons lichaam goed doet, maar ook de geest kalmeert en de ziel voedt. Onze tuinen, balkons en zelfs vensterbanken kunnen de basis voor een goede gezondheid vormen, als we ze met gerichte aandacht inrichten en met planten vullen.

Eenvoudige, repetitieve tuinklusjes, zoals verwelkte bloemen verwijderen, kunnen onze geest kalmeren.

“Het leven kan overweldigend
voelen, maar de schoonheid
van een tuin kan ons helpen.”

Bomen geven stoffen af die een positieve invloed op onze gezondheid hebben.

Tuinen en de natuur spelen al eeuwenlang een centrale rol in onze gezondheid en ons welzijn. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met religie – vanaf het Bijbelse Hof van Eden tot de islamitische paradijs tuinen en middeleeuwse kloostertuinen. Ze vormden vrij letterlijk de bron van onze heling in de tijd dat geleerden planten in medicinale tuinen bestudeerden en plantaardige brouwsels samenstelden om lichamelijke en geestelijke aandoeningen te helen. Het evenwicht tussen religieuze eerbied en wetenschap is de laatste jaren verschoven, doordat er wetenschappelijk is aangetoond dat tuinen en tuinieren goed voor ons zijn.

Ik werk voor het National Garden Scheme, een Britse liefdadigheidsinstelling die gepassioneerde tuineigenaren vraagt om hun tuin te delen met enthousiaste bezoekers, tegen de bescheiden prijs van een entreekaartje en, hopelijk, thee met taart. Dit simpele, vreugdevolle gebaar brengt jaarlijks ruim 3,5 miljoen euro op, een bedrag dat wordt verdeeld onder liefdadigheidsinstellingen in de gezondheidszorg die mensen in nood helpen. Tuinen spelen een hoofdrol in het welzijn van mensen – net als vroeger. Maar wat hebben tuinen toch dat zoveel mensen ervan houden, erdoor betoverd raken en zich soms zelfs verslaafd voelen? Laten we een paar eigenschappen nader bekijken.

▲ Goed voor het lichaam

Het geweldige aan tuinieren is dat bijna iedereen het kan doen, uiteraard binnen de beperkingen van iemands lichamelijke mogelijkheden. Het bestaat uit inspannend werk, zoals planten, onkruid wieden en zware zakken met potgrond versjouden. Voor deze klussen moeten we onze buikspieren aanspannen om onze rug te beschermen. Verder worden onze schouder en armen getraind, waardoor de spieren sterker worden en de botdichtheid toeneemt. Zelfs met vegen trainen we onze buik, borst, lage rug en heupen, en als we wat extra kracht zetten, stijgt onze hartslag en neemt de verbranding toe met 240 kcal per uur! Of misschien doen we liever wat lichter werk, zoals een niet al te verwilderde struik snoeien.

Ik sprak hierover met professor Alistair Griffiths, wetenschappelijk directeur bij de RHS. Hij zei: "We hebben uitgebreid onderzoek gedaan, onder andere onder de bezoekers van de welzijnstuin van RHS Wisley in Engeland. De resultaten wijzen op een sterk verband tussen tuinen, gezondheid en welzijn, met name op de positieve invloed van de lichaamsbeweging die nodig is voor tuinieren en andere activiteiten in de tuin." Deze woorden bevestigen dat noeste arbeid in de tuin goed voor ons is. Bovendien

hebben tuinen in steden, in deze tijd van alsmaar stijgende temperaturen, een verkoelend effect. Dit maakt een enorm verschil voor mensen en dieren die de afgelopen jaren hebben geworsteld om de periodes van verzengende hitte door te komen.

Adem het in

Heb je je wel eens afgevraagd waarom je je na een boswandeling goed voelt? Dat komt niet alleen door de schaduw. Het blijkt dat fytonciden – door bomen uitgescheiden essentiële oliën met een antimicrobiële werking – een positieve invloed op ons hebben. Een rustige wandeling tussen de bomen, waarbij je je zintuigen op de natuur richt, betekent dat je deze fytonciden inademt. Wetenschappers schrijven er allerlei eigenschappen aan toe die bevorderend zijn voor de gezondheid: ze verlagen stress, versterken het immuunsysteem en verlagen het bloedsuikerniveau. Recent onderzoek heeft bovendien aangetoond dat het goed is voor onze ingewanden om dicht bij de grond te leven en plantaardig voedsel te eten. Micro-organismen in de bodem hebben een grote invloed op het aantal voedingsstoffen in ons eten. Onze gezondheid verbetert als we de grond gezond houden en ons eigen voedsel kweken.

Ontwerptideeën

Zelfs in de kleinste ruimte is plek voor een paar van deze gezonde elementen.

Water

De bron van leven. Een waterpartij in je tuin is multidimensionaal. Water weerspiegelt licht, wat op een zonnige dag een magisch effect heeft. Het trekt ook dieren aan: voor kleinere vogels is een schoteltje water al genoeg om in te badderen. Je zou ook een fontein kunnen aanleggen, zodat het omgevingslawaai wordt weggespoeld door het geklater.

Een sociale plek

Welzijn is iets wat je met anderen kunt delen en het is heel belangrijk om samen mooie herinneringen te maken. Misschien kun je een kook- of speelplek aanleggen in de tuin? Bedenk hoe de mensen om wie je geeft ook van de tuin kunnen genieten.

Tevreden, weelderige planten

Kies planten waarvan je blij wordt. Als ze geschikt zijn voor hun plek, dan zullen ze goed gedijen en de tuin van zinderende energie voorzien. Heb je een grote tuin, zet dan ook

planten dicht bij het huis, zodat je op de drempel al wordt begroet. Kies planten in een kleurencombinatie die alle zintuigen prikkelt en verkwikt.

Beslotenheid

Er zijn momenten dat je gewoon even alleen wilt zijn om bij te komen. Zelfs in een stadstuin is het fijn om een plekje te hebben dat alleen voor jou is. Beplant zo mogelijk een doodlopend deel met majestueuze planten of bomen met een dichte kruin om de blikken van bovenburen te weren. Of maak gewoon een zitplek ... voor één persoon!

Textuur en diepte

Een tuin wordt aantrekkelijker als je meerdere lagen en diepte toevoegt. Omlijst delen om doorkijkjes te maken of onttrek ze juist aan het oog zodat je ernaar toe moet lopen om ze te zien. Gebruik planten met verschillende bladgrootte of tuinelementen met bepaalde texturen om contrast en spanning te creëren.

Zet planten op hun juiste plek – in de volle zon bijvoorbeeld – dan gedijen ze goed.

Een moment van rust op een besloten plek in de tuin kan je dag goedmaken.

Kalmerend voor de geest ▶

De talloze verantwoordelijkheden van het leven kunnen overweldigend zijn, maar de schoonheid van een tuin kan ons helpen ermee om te gaan. Sue Stuart-Smith, psychiater, psychotherapeut en auteur van *Tuinieren voor de geest*, zegt: "Er is aangetoond dat de ervaring van schoonheid gepaard gaat met neurale activiteit in hersengebieden die een cruciale rol spelen in de integratie van onze gedachten, gevoelens en drijfveren, en in de afzwakking van onze angst- en stressreacties. Schoonheid kalmeert en verkwikt. Het is een essentieel ingrediënt van het leven."

De tuin kan ons ook leren focussen. Voor precisieklusjes, zoals stekken of zaaien, moeten onze hersenen hun aandacht op één ding richten. Dit verlaagt ons cortisol-niveau (het hormoon dat bij stress wordt vrijgemaakt) waardoor onze nervositeit en spanning afneemt, terwijl het voldane gevoel ons bemoedigt.

Positieve effecten

Tijdens repetitieve, bijna meditatieve tuinklusjes, kunnen we onszelf verliezen. We komen terecht in een toestand die de hersenen van nieuwe energie voorzien: dagdromend, maar verankerd in lichamelijke beweging. Een onderzoek naar de ziekte van Alzheimer stelt dat regelmatig bewegen het risico op dementie met 28 procent verlaagt. En het goede nieuws is dat dit ook geldt voor een dagelijkse bezigheid als tuinieren.

Het gemeenschapsaspect van tuinieren heeft ook een positief effect, vooral wanneer mensen die eenzaam en depressief zijn. Als je voelt dat je deel uitmaakt van een team en dat je wordt gewaardeerd, dan voel je je weer verbonden. En dat is op zich al bemoedigend.

Ralph Stoové tuiniert in een rolstoel en vindt rust en plezier in de tuin, samen met zijn vrouw Marjolein.

Bij een geconcentreerd klusje als stekken, raakt onze aandacht verankerd en neemt de stress af.

◀ Spirituele groei

Naar mijn mening is spiritualiteit dat deel van het leven dat het lichamelijk en het mentale overstijgt. Het wordt gevoed door hoop. En als onze wandel aansluit bij onze bestemming, stralen we de vitale energie of levenskracht uit die ons verbindt met al het andere in de wereld – en daarbuiten. In mijn tuin zie ik dat elke dag terug. Nieuwe scheuten, bloeiende bloemen en groeiende vruchten zijn voor mij tekenen van leven.

Ik geloof dat we, door de voortdurende verandering in onze tuin te observeren, beter kunnen omgaan met verandering in andere aspecten van ons leven. De tuin wordt een plek van troost.

Ik heb dr. Olivia Chapple, voorzitter en mede-oprichter van de liefdadigheidsorganisatie Horatio's Garden, gevraagd waarom tuinieren positief is voor mensen met ingrijpend letsel. Ze antwoordde: "Een tuin kan ervoor zorgen dat we onze dagelijkse gedachten ontstijgen. De schoonheid van tulpen in de ochtendzon, het ruisen van de wind door

herfstbladeren of de geur van een roos kunnen ons wegvoeren. Wanneer we na een tragedie op zoek gaan naar betekenis, kan de natuur een toevluchtsoord voor bezinning bieden; een plek waar we hoop, energie en vrede vinden. Tuinen bruisen van hernieuwing en groei, en hun zuivere pracht kan ons helpen om voorzichtig nieuwe gezichtspunten te ontdekken. Dit zien we ook bij mensen met een ingrijpende dwarslaesie die naar Horatio's Garden komen. Ze vertellen ons dat een moment buiten het ziekenhuis, midden in de natuur hen helpt; ze vinden er rust en een manier om met de enorme uitdagingen van hun letsel om te gaan."

Ons spirituele welzijn draait meer om 'zijn' dan om 'doen'. Het gaat erom dat we onszelf toestaan gewoon 'in het nu' te leven, los van de uitkomst om te komen tot een betere versie van jezelf.

En wees wat aardiger voor jezelf: we weten dat we vandaag misschien niet alles afkrijgen, maar morgen is er weer een dag.

Planten die je gezondheid en geluk bevorderen

Denk bij de keuze van planten altijd na over de manier waarop ze aan je welzijn kunnen bijdragen.

Beweging

Grassen zijn de perfecte planten om windvlagen te vangen en vloeiende bewegingen te creëren. Probeer *Stipa calamagrostis* 'Allgäu' in een border. Deze soort kan ook goed tegen droogte.

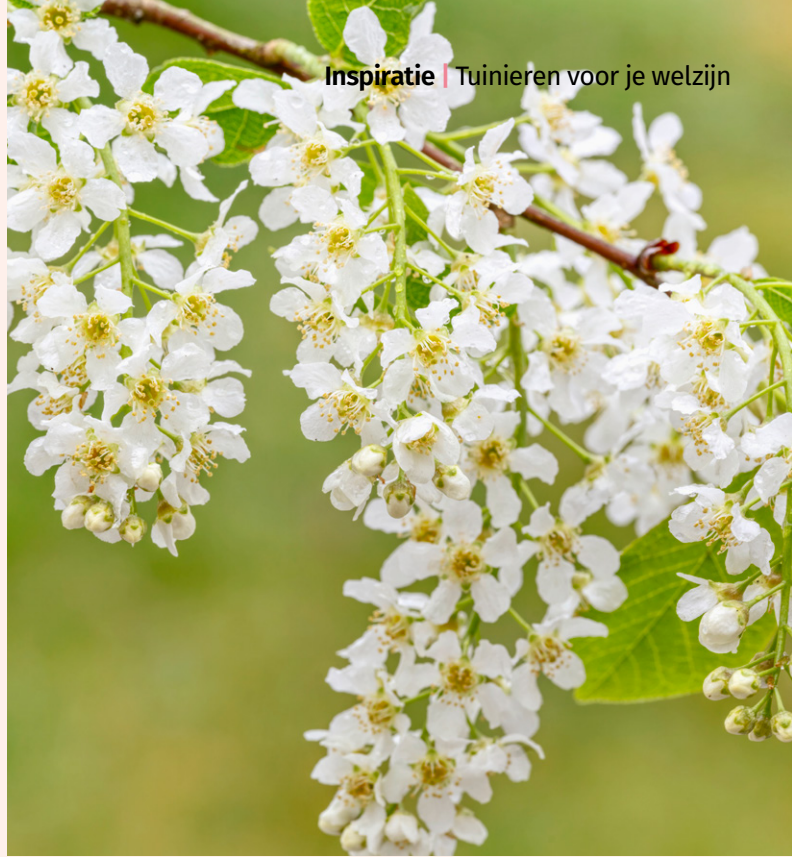
Structuur

Groenblijvende planten ondersteunen de lijnen in je tuin en vormen een achtergrond waartegen vaste planten kunnen schitteren. Ik vind het mooi hoe de bolvormige exemplaren van *Pittosporum* 'Golf Ball' de tuin verankeren gedurende de rustige wintermaanden.

Smaak en voeding

Zelf voedsel kweken is goed voor je gezondheid en kruiden zijn heel gemakkelijk! Terwijl jij geniet van het kalmerende effect van lavendel in je taart of thee, kun je ontspannen bij het idee dat ook bestuivers een feestmaal hebben! Probeer *Lavandula x intermedia* 'Grosso'.

Seizoensveranderingen

Het observeren van alle stadia in een plantenleven kan ons helpen om veranderingen in ons eigen leven te accepteren. Vogelkers (*Prunus padus*) bijvoorbeeld, draagt in het voorjaar witte bloesem, in het najaar prachtige herfstbladeren en in de winter bessen voor tuindieren.

Geur

Geuren roepen herinneringen op. Maak plaats voor een plant met de favoriete geur van een dierbare persoon of creëer zelf nieuwe herinneringen. Laat een muur, schutting of pergola begroeien met *Trachelospermum jasminoides* om je tuin in een zoet parfum te hullen.

Arits boekentips

- *Tuinieren voor de geest*, Sue Stuart-Smith (vertaald in NL)
- *The Nature Fix*, Florence Williams (EN)
- *RHS Your Wellbeing Garden*, Alistair Griffiths, Matthew Keightley, Annie Gatti en Zia Allaway (EN)
- *Vitamin N*, Richard Louv (EN)

Van bessenstruiken kun je ook makkelijk oogsten vanuit je rolstoel of wanneer je moeilijk kan bukken.

Toegankelijk tuinieren

Het nuttige met het aangename verenigen

Steeds meer planten staan in bloei en de moestuin komt tot leven, oftewel de zomer staat voor de deur! **Ralph Stoové** geniet momenteel volop van zijn tuin. Het betekent ook een intensieve tuinierperiode. Dus hoe voorkom je overbelasting van je lichaam, helemaal wanneer je een fysieke beperking hebt?

Verdeel de transfer van rolstoel naar grond en andersom in stappen, zodat je je armen en schouders minder belast.

Tiny Schoppen gebruikt een tuinkrukje op wieltjes van Weerhandig.

Tussenstapjes

In de overgang van het voorjaar naar de zomer kunnen veel opgekweekte plantjes de tuin in. Eerder vertelde ik al dat mijn lieflijke eega Marjolein haar bloemenpluktuin bestiert en dat ik langs de randen moestuinplantjes plaats. Met de handen in de aarde en met elk plantje de tuin weer groener zien worden, vind ik superleuk. Bij dat soort klusjes ontkom ik er alleen niet aan om me uit mijn rolstoel te laten zakken en op de grond te zitten. Dat noem je een transfer. Niet alleen voor rolstoelgebruikers kent het op de grond werken uitdagingen. Ook als je wat ouder bent of om andere redenen moeilijker bukt of door de knieën gaat, is het vaak wat lastiger.

Wat dan erg kan helpen is om de beweging naar de grond en weer omhoog te verdelen in tussenstapjes. Ik neem bijvoorbeeld dan een lichtgewicht plastic krukje mee de tuin in. Behalve dat je daarmee je armen en schouders ontlast bij zo'n getrapte transfer, kan je het krukje ook gebruiken voor een fijnere of afwisselende houding.

Wieltjes en broekjes

Als alternatief kan je ook een krukje met wieltjes gebruiken. Bij (online) tuinwinkels vind je diverse zitjes die daar speciaal voor ontworpen zijn. Zo heeft Tiny Schoppen via WeerHandig.nl een tuinkrukje op wieltjes in gebruik. Ze kan dan tijdens het tuinieren zitten. De draaibare zitting helpt om rondom overal bij te kunnen. En met de trekstang

verplaats je het tuinkrukje op wieltjes eenvoudig naar de gewenste plek.

Bij veel aandoeningen is het belangrijk om je huid of achterwerk goed te beschermen bij het langdurig zitten op een harde ondergrond, bijvoorbeeld als je een dwarslaesie, diabetes, neuropathie of reuma hebt. Voor die bescherming bestaan er zelfs een soort kussens die je aantrekt als een broekje. Zo'n kussenbroekje beschermt ook tegen schuurplekken bij het verplaatsen op de grond. Om te voorkomen dat je veel moet schuiven op je billen en daardoor alsnog blessures oploopt, kan je een hondje gebruiken. Die zijn laag bij de grond en bij de meeste bouwmarkten vaak tegen geringe kosten aan te schaffen.

Kies wat er wil groeien

Voordat de plantjes in de grond gaan, kijk ik trouwens vooral naar wat er op onze bodem en in onze tuin wil groeien. Dat bespaart enorm veel handelingen en energie. Wil je echt een bepaald soort plant in je tuin, dan houd ik je uiteraard niet tegen om de juiste condities creëren. Wanneer je weinig energie of minder fysieke mogelijkheden hebt, dan kan je echter ook genieten door de planten af te stemmen op jouw bodem en lichtval. Het staat zelfs een lekkere oogst niet in de weg.

Een kussenbroekje beschermt je huid en achterwerk als je op de harde grond moet zitten, zoals bij het aardappelen poten.

Jaarlijks genieten Ralph en Marjolein van liters jam en sap van hun bramenstruiken.

Ons erf ligt bijvoorbeeld in het bos waar bramen uitermate goed gedijen. OK, die kunnen flink woekeren, maar dat kun je met de juiste snoeischaar goed in toom houden. Bovendien hebben we een ruim erf waar een bramenveldje prima past. Jaarlijks leveren die bramen liters jam en sap op. Sowieso kan ik bessenstruiken van harte aanbevelen. Die kunnen immers jaren blijven staan en vanuit een rolstoel, of met een verminderde mobiliteit, hoef je niet diep te bukken om toch te kunnen oogsten.

Sommige soorten 'onkruid' zijn eetbaar, zoals look-zonder-look. Zo levert het onkruid wieden ook nog wat op.

Onkruid bestaat niet

Diezelfde tactiek pas ik ook toe op de groenten in de moestuin. Prei doet het bijvoorbeeld veel beter op zandleem of kleigrond, maar in het zand van onze bostuin niet. Zonde van mijn energie om dat dan te proberen. Aardappelen, courgettes en pompoenen doen het daarentegen juist prima bij ons. Dus dan steek ik mijn tijd liever daarin. Op die manier houd ik weer energie over voor andere tuinklusjes.

Daarnaast probeer ik sommige 'onkruidachtigen' te omarmen als cadeautjes. We plukken regelmatig zevenblad of look-zonder-look als gezonde toevoeging aan een maaltijd. Zevenblad zou volgens diverse inzichten zelfs helpen tegen enkele reumatische aandoeningen. Maar misschien groeien

er bij jou wel weer andere eetbare kruidachtigen, zoals daslook. Mijn oude bosbouwleraar leerde het mij vijftientig jaar geleden al: "Onkruid bestaat niet, je hebt hooguit kruidengroei op plekken waar je dat niet wilt." Door het plukken combineer je dus het 'onkruid' wieden met het oogsten.

Therapeutisch maaien

Niet alleen de tuinplanten groeien goed, het gras net zo. Ook hierin probeer ik met mijn handicap het nuttige met het aangename te verenigen. Sowieso maaien we zo weinig mogelijk, wat al energie bespaart. In onze bostuin kan je ook beter van een weide spreken dan van een gazon. Behalve gras groeien er ook andere wilde plantjes in en hun bloemetjes geven extra kleur aan het veldje en trekken insecten aan. Minder maaien is goed voor de biodiversiteit. We hebben gemerkt dat het helpt bij een natuurlijk evenwicht in de tuin, waardoor uitbraken van plaagdieren binnen de perken blijven.

Soms ontkom je er alleen niet aan om het gras toch te maaien. Te hoog gras maakt het voor mij immers moeilijker om me er doorheen te bewegen. Wat dan helpt, is om in fasen te maaien, of door paadjes te maaien in het gras. Wat ik zelf een erg leuke bijkom-

Snoeischaarkeuzes

In het vorige deel van *Toegankelijk Tuinieren* (Gardeners' World magazine van maart 2025) vertelde ik al dat er afhankelijk van je beperking verschillende soorten snoeischaar zijn, dus dat je vooral moet kijken naar wat er bij jou past.

Reuma Snoeischaar

Dat een ergonomische snoeischaar niet per se duur hoeft te zijn, bewijst de Reuma Snoeischaar van WeerHandig.nl. Emmy Kluijt, fanatiek jammaakster met een grote verscheidenheid aan bessenstruiken in haar tuin, was al jaren op zoek naar een fijne snoeischaar. Vanwege haar artrose en fibromyalgie bleef snoeien een crime. Tot ze deze reumasnoeischaar uitprobeerde. "Jeetje wat ben ik blij met de snoeischaar! Ik heb geen pijn meer in mijn handen bij het snoeien. Geen moeizaam knippen meer bij dikkere takken. Echt fantastisch! Deze snoeischaar gaat pompend in meerdere keren knippen moeiteloos door dikke takken. Bovendien is de snoeischaar lichtgewicht en licht in gebruik. Het enige negatieve is dat ik zo enthousiast gesnoeid heb, dat het niet eens in de groenbak past, haha." Met €10,95 is de Reuma Snoeischaar zeer gunstig geprijsd.

AssistCut

Wanneer je –zoals ik –minder kracht in de handen hebt, bestaan er ook snoeischaar die elektrisch ondersteunen. Zo heeft Gardena de AssistCut. Dankzij een slimme sensor merkt de snoeischaar de weerstand van een tak, waarna de elektrische ondersteuning in werking treedt. En die ondersteuning is zeer krachtig. Met gemak knipt de snoeischaar maximaal 25 mm dikke takken door. Daarbij hoefde ik eigenlijk alleen de knipbeweging met mijn hand te maken, dus zonder echt te knijpen. Voor mij persoonlijk betekent dat dat ik eindelijk weer snoeiklusjes zelf kan doen. Moeiteloos knipte ik zo enkele struiken in vorm. Door de technische toevoegingen en de accu weegt de AssistCut uiteraard wat meer dan een reguliere snoeischaar, maar het gemak tijdens het snoeien compenseert dat ruimschoots. Gardena geeft op dat je er tot 1400 snedes mee kan maken voor je de AssistCut met de meegeleverde USB-C kabel weer moet opladen. Om een idee te geven ben ik een ochtend lang in de weer geweest met snoeien en de accu was daarna nog lang niet leeg. Met €111,99 valt de Gardena AssistCut weliswaar in een ander budget, maar de zelfstandigheid die deze snoeischaar me geeft is onbetaalbaar.

Emmy geniet volop van het planten snoeien met haar ergonomische snoeischaar.

Door de gemotoriseerde grasmaaier als rollator te gebruiken, kan Ralph ook met zijn prothese oefenen.

stigtheid van grasmaaien vind, is dat ik het ook therapeutisch kan inzetten. Ik gebruik de maaimachine dan als een soort rollator. De stang biedt steun, waardoor ik het lopen op oneffen terrein kan oefenen met mijn prothese. Het helpt daarbij dat onze grasmaaier met een motortje wordt aangedreven, zodat ik die niet met kracht voor me uit hoef te duwen. Lukt grasmaaien helemaal niet meer zelf, dan bestaan er natuurlijk ook diverse soorten robotmaaiers.

Aan de haak geslagen

Om je tuin met de steeds drogere zomers in goede conditie te houden, ontkom je niet aan water geven. De kleine beurtjes doe ik gewoon met een gieter. Met een been minder is er mooi een plekje vrijgekomen op de voetplaat van mijn rolstoel om die gieter mee te verplaatsen door de tuin. Dat wordt anders wanneer ik de tuin moet sproeien. Vanwege ons grote erf hebben we ook een heel lange slanghaspel. Met een rolstoel zo'n tuinslang meezeulen kent de nodige uitdagingen, zoals met volle handen je wielen in beweging houden en dan ook nog eens zorgen dat je dan niet over de tuinslang heen rijdt. Soms zijn oplossingen heel simpel. Je moet er alleen maar net op komen. Zo kreeg ik van een andere 'roller' de tip om aan de tuinslang een haak te bevestigen en die dan achter je rolstoel te hangen. Als je niet al te veel kronkelpaden door je tuin hebt, dan werkt dat inderdaad fantastisch!

Door de tuinslang met een haak achter je rolstoel te hangen, houd je je handen vrij om te kunnen rollen.

Sproeien zonder omkijken

Nog idealer is wanneer je helemaal niet met een tuinslang in de weer hoeft. Zo heeft Gardena allerlei bewateringssystemen. In onze pluktuin-met-moestuïnborderrand legden we een Micro-Drip-Systeem aan. Via de website van Gardena stelden we een pakket samen om ongeveer 60m² te voorzien van een besproeiingsset. Het in elkaar zetten is niet ingewikkeld, al vergt het af en toe veel kracht. Eenmaal in elkaar werkt het heel

prettig. Door de sproeiertjes op strategische plekken in de ringleiding te steken of met verbindingstukjes te verankeren, krijg je een bewateringssysteem waar je nauwelijks omkijken naar hebt. Via de besproeiingscomputer kun je onder andere de dagen en tijdsduur instellen. Zo hebben we ook een droogtesensor toegepast: als die sensor nog voldoende vocht in de bodem meet, slaat het sproeisysteem niet aan.

Dit bovengrondse bewateringssysteem van Gardena sluit je zo op je buitenkraan aan. Er bestaan ook systemen die je ondergronds kan wegwerken.

Over Ralph

Tuinliefhebber Ralph Stooë gaat rollend door het leven. Zijn drijfveer om de wereld een stukje toegankelijker te maken voor mensen met een fysieke beperking, vertaalt zich ook naar zijn passie voor tuinieren. Ralph is ervan overtuigd dat een beperking geen belemmering hoeft te vormen om tuinplezier te beleven. Het vergt alleen soms wat aanpassingen en creativiteit. In de serie 'Toegankelijk tuinieren' deelt hij tips en ervaringen om met een lichamelijke beperking optimaal in je tuin aan de slag te gaan. En bovenal: om te genieten!

Benieuwd naar de bostuin-avonturen van Ralph en zijn vrouw Marjolein? Volg dan op instagram [@stoofs_tuin_en_moestuï](#). En wil je meer tips uitwisselen over toegankelijk tuinieren? Meld je dan aan voor de Facebookgroep 'Toegankelijk Tuinieren'.

Save the date!

Ambachtelijke Plantenmarkt 2025

In het weekend van **27 en 28 september** vindt de derde editie plaats van de Ambachtelijke Plantenmarkt. Ook dit jaar is Landgoed de Wiersse in Vorden de plek waar het allemaal gebeurt. De kaartverkoop is begonnen en binnenkort stellen we de nieuwe kwekers aan je voor. Maar voor nu genieten we nog even na van de editie van vorig jaar.

Ben je erbij?

Wanneer: 27 en 28 september 2025

Waar: Wiersserallee 9,
7251 LH Vorden

Hoe laat: 11:00 - 16:30 uur

Toegang: € 11,50 (vroegboekkorting*)
€ 13,50 (zomerkorting)
€ 15,50 (reguliere prijs)

*Gratis voor jongeren onder de 16 jaar.
Voor tickets en meer informatie ga
naar: dewiersse.com/plantenmarkt*

Ben je abonnee van Gardeners' World magazine? Dan kan je speciale vroege toegangskaartjes kopen, waarmee je samen met één tuinmaatje een uur eerder naar binnen kunt. Op zaterdag 10 mei heb je hierover een mail ontvangen.

Landgoed

DE WIERSE

Het prachtige Landgoed de Wiersse is waar het allemaal gaat gebeuren. Op deze dag zullen er ook rondleidingen plaatsvinden over heel het landgoed. Meer informatie over Landgoed de Wiersse: dewiersse.com

In het kort

- Bijna 40 van de beste, duurzame kwekers
- 10 ambachten
- 8 bijzondere foodtrucks en 3 eigen cafés
- Ruim 55 vrijwilligers
- Parkeer je planten tijdelijk bij de plantencrèche.
- Bezoek de 16 hectare tuin en 32 hectare landschapspark
- Meer dan 40 Rijksmonumentale tuinonderdelen
- 12 lezingen per dag
- En ook: snoeischaarslijpen, Wool Pot-swap, muziek op zondagmiddag, café met cider uit de IJsselvallei, biodynamische Nederlandse wijn en Nederlandse kombucha, een voorleeshoek en gratis limonade voor kinderen.

Profiteer van onze vroegboekkorting!

Tot 1 juli 2025 kun je profiteren van onze *vroegboekkorting (€ 11,50 in plaats van de reguliere prijs van € 15,50). Wacht dus niet te lang. Ga naar dewiersse.com/plantenmarkt om je tickets te bestellen.

Geef je pompoenen de ruimte, water én een voedingsrijke bodem. Dan zul je in de late zomer genieten van een rijke oogst.

IJsheiligen: je pompoenen mogen naar buiten!

Als je met ons mee hebt gezaaid, dan zul je je vast afvragen wanneer de waarschijnlijk grote zaailingen eindelijk de tuin in mogen. Dat moment is nu aangebroken! Na IJsheiligen (11 t/m 14 mei) is de kans op nachtvorst zo goed als verdwenen en mogen de vorstgevoelige pompoenen hun vaste plekje krijgen in de tuin.

Bodem is de basis

Pompoenen groeien gemakkelijk op een zonnige plek en houden van een redelijk voedserijke en vochthoudende bodem, het liefst met wat kalk. Het kan nooit kwaad compost of goed verteerde paardenmest aan te brengen, zeker in zandige bodems.

Uitplanten

Bodem goed voorbereid? Dan kun je van start met het uitplanten van 'Fictor'. Gun je pompoenen de ruimte, ze kunnen flink groot worden. De plantafstand is ongeveer 140 cm x 60 cm – een afstand die ze vrij snel zullen begroeien. Ga je liever de hoogte in? Zorg dan dat je de pompoen leidt langs een raster; langs (bamboe)stokken kunnen ze niet goed ranken.

Hoewel pompoen 'Fictor' het liefst in de vollegrond staat, kun je hem ook in een grote pot of teil kweken, als je hem voldoende liefde geeft. Let erop dat dit wel meer voeten in de aarde heeft. Zo zul je veel water moe-

ten geven op warme dagen en regelmatig moeten bijvoeden. Houd hem dus goed in de gaten, maar laat je niet tegenhouden!

Verzorging

De gehele grond zal al gauw bedekt zijn en zo vormt de plant een uitstekende onkruidonderdrukker. Tot die tijd kun je om 'onkruid' tegen te gaan een goede laag mulch aanbrengen, bijvoorbeeld stro, houtsnippers of compost. Plagdiertjes komen nauwelijks af op pompoenen, maar jonge zaailingen kunnen nog wel eens ten prooi vallen aan slakken. Houd deze dus in de gaten! Je kunt het beste 's avonds in het donker in een emmer slakken verzamelen. Is er erg veel 'slakkendruk', dan kun je ook in de buurt van je pompoenen een bierval zetten. Het gebruik van slakkenkorrels (ook biologische) raden we af, vanwege schadelijke bestanddelen voor andere tuindieren.

Je kunt nog zaaien

Heb je nog niet gezaaid, dan kun je dat nu gerust nog doen. Dit kan binnenshuis, maar vanaf half mei ook direct in de vollegrond op de juiste plantafstand (of dun ze naderhand uit). De Bolster raadt aan om tijdelijk een omgekeerde bloempot op de zaaiplekken te plaatsen, om muizen en vogels te ontmoedigen het zaadje op te peuzelen.

Geen zaden?

Bestel ze dan bij bolster.nl/fictor.

Zo plant je pompoen uit

1 Je plant het beste vroeg in de ochtend of in de namiddag. Zo vermijd je het heetst van de dag.

2 Graaf een plantgat waar de zaailing ruim in past.

3 Voeg eventueel extra compost toe, zeker als je een wat armere (zand) grond hebt.

4 Zet het plantje in het plantgat en vul aan met grond. Druk zachtjes aan.

5 Geef vervolgens een flinke scheut water, zeker op warme dagen.

“Hoewel 'Fictor' het liefst in de vollegrond staat, kun je hem ook in een grote pot of teil kweken, als je hem voldoende liefde geeft.”

Deel jouw ervaringen!

Bij ons gaan de pompoenen de grond in, en bij jou? Deel je foto's en ervaringen op Instagram en Facebook met [#mijngardenersworld](https://www.instagram.com/mijngardenersworld). Of stuur een mailtje naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Pompoen'. Veel succes én plezier!

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Van tuin naar tafel

Er gaat niets boven het kweken van je eigen voedsel. Door zelf te kweken kun je nieuwe gewassen en variëteiten proberen die je niet in de winkel vindt en eet je altijd iets dat in het seizoen is. Het idee alleen al dat er iets van eigen bodem op je bord ligt, maakt je blij!

12,⁹⁹
**Speciale
uitgave**

Bestel deze speciale uitgave via

www.gardenersworldmagazine.nl/vantuinnaartafel

Zolang de voorraad strekt.

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

Cottagetuinen zijn grotendeels pastelkleurig, maar worden mooier van een paar warme kleuraccenten.

Geheimen van een kleurrijke tuin

Werken met een kleurenthema is een makkelijke manier om eenheid te creëren in je tuin. **Nick Bailey** laat zien hoe je dat doet.

Deel 6 Geef je tuin karakter met kleur

Of het nu gaat om voetbalteams, politieke partijen of bedrijven, kleur geeft meteen uitdrukking aan een idee, thema of verbondenheid. We drukken er ook onszelf mee uit in onze kleding, woning en – natuurlijk – in de tuin. En verschillende kleuren geven een verschillende sfeer of stemming weer. Zet warme, verzadigde edelsteenkleuren en grote bladeren bij elkaar en je hebt een tropische sfeer. Combineer zilverkleurig blad met zacht roze, gele en blauwe bloemen en je waant je in het Middellandse Zeegebied.

Hoe je kleur van bloemen en blad kiest, plaatst en herhaalt in je tuin bepaalt absoluut de stijl, sfeer en ambiance ervan. Ontdek hoe je dit doet en geef je tuin een kleurenthema aan de hand van mijn tips.

Bepaal de sfeer

Kleur is niet allesbepalend voor het thema of de stijl van je tuin, maar speelt wel een grote rol. Een kleurenpalet dat zich door je tuin heen herhaalt, creëert de stemming en sfeer ervan en geeft hem zijn eigenheid. Met de juiste combinatie van tinten kun je je tuin omtoveren tot een ruimte die mediterraans, tropisch of klassiek Engels aandoet, of welke stijl je maar wilt.

Tinten van een cottagetuin

Eerlijk gezegd is het moderne idee van wat een cottagetuin is een beetje een fantasie die ver afstaat van de oorsprong ervan, namelijk een fruit- en groentetuin. Dat gezegd hebbende, is er wel een duidelijk kleurenpalet dat de sfeer van een cottagetuin ademt. Om die lieverige, romantische uitstraling te krijgen, moet je zachte tinten met elkaar combineren. Dat kunnen de lichtste schakeringen van elke kleur zijn: zachtblauw, sleutelbloemgeel, suikerspinroze of lila. In wezen gaat het om het combineren van pasteltinten, maar om die cottage-uitstraling te krijgen, is hier en daar een warm kleuraccent nodig. Een robijnrode roos bijvoorbeeld, of koningsblauwe riddersporen. Deze contrasterende, warmere kleuren tussen de pasteltinten trekken de aandacht in het verder uniforme palet.

Vorm is ook belangrijk. Contrasteer hoge bloemaren zoals lupines en riddersporen met ronde rozenstruiken en soorten waar je doorheen kunt kijken, zoals ruit, galega of *Verbena bonariensis*. Dit contrast van merendeels pastelkleurige aren, bollen en luchtige bloemen met een paar kleurexplosies geeft je tuin de sfeer van een cottagetuin. Een inspirerend voorbeeld is East Lambrook Manor – de beroemde cottage garden van Margery Fish.

Geen plant wordt zo sterk geassocieerd met prairiebeplanting als *Echinacea purpurea*.

“Gebruik voor prairiebeplanting een beperkt aantal soorten en kleuren, en herhaal ze.”

Door het beperkte kleurenpalet van moderne tuinen zijn plantvormen cruciaal.

Modern palet

Het lijkt wel of hedendaagse tuinen, vooral in steden, een steeds soberder kleurenpalet hebben. In veel tuinen zie je tegenwoordig weinig meer dan donkergroene groenblijvende planten naast zachtgroene varens en vaste planten met witte bloemen. Maar in mijn ogen vraagt een moderne uitstraling om meer dan alleen groen en wit, hoewel het palet heel beperkt moet blijven. Het donkergroen van planten zoals buxus of taxus contrasteert sterk met de meer limoengroene tinten van *Polystichum setiferum* of de schutbladeren van wolfsmelk. Samen vormen deze groentinten een mooie achtergrond voor een neutraal palet en misschien een enkele extra kleur. Een palet van donkergroen, lichtgroen, wit en paars werkt bijvoorbeeld goed en doet modern aan. Of donkere en lichte groentinten met wit en dan allerlei roodbruine schakeringen in zowel bloemen als loof. Bijvoorbeeld *Heuchera* ‘Marmalade’, *Geum* ‘Totally Tangerine’ en misschien een vuurdoorn met oranje bes-

Wist je dat?

Oranje stimuleert onze hersenen meer dan andere kleuren – perfect voor in een warm kleurenpalet.

sen. Waar het bij de moderne *look* om gaat, is dat je je palet beperkt en één ‘wow’-kleur toevoegt. Laat je inspireren op tuinshows zoals de Chelsea Flower Show of het Hampton Court Palace Garden Festival.

Prairiepalet

Prairiebeplanting is gebaseerd op de prairies van de Verenigde Staten. Waar het daarbij om draait, is dat je door een beperkt aantal soorten en kleuren te herhalen een gevoel van eenheid creëert.

Allerlei niet-Amerikaanse planten worden gebruikt in prairietuinen, maar voor een authentieke uitstraling zijn zachtroze en geel de twee belangrijkste kleuren. Dit palet wordt niet veel gebruikt in Engelse tuinen, maar is bijzonder aantrekkelijk. Planten zoals rudbeckia, tandzaad en zonnekruid zijn oorspronkelijk prairieplanten en hebben die

3 favoriete planten

Nicks 'medley' van mediterrane planten

Echium candicans

Een neefje van bernagie, met gedrongen blauwe bloemaren waar bijen dol op zijn.

Hoogste x Breedte 1,5 m x 1,5 m

Convolvulus cneorum

Glanzend zilverkleurig blad en tere witte bloemen die achtereenvolgend bloeien.

H x B 60 cm x 80 cm

Cistus 'Silver Pink'

Grote, prachtig gerimpelde roze bloemen tegen een achtergrond van zilverkleurig blad.

H x B 1 m x 1,2 m

Een pad van grijze gravel vult de kleuren van mediterrane beplanting aan.

“Voor een mediterrane kleurenpalet in de tuin zijn bladeren even belangrijk als bloemen.”

oranjegele stoplichtkleur. Voor roze planten kun je denken aan *Echinacea purpurea*, prachtschaardeva en monarda. Sommige mensen vinden deze kleuren misschien vloeien, maar door deze twee kleuren te herhalen, maak je het schema tot één geheel. Een mooi voorbeeld van het roze-gele kleurenschema is de Sussex Prairie Garden in West-Sussex.

Tropische tinten

In tropische regio's is het een en al zonneschijn, stortbuien, grote bloemen en weelderig blad wat de klok slaat, maar ze hebben ook een specifiek kleurenpalet. Denk aan Brazilië, Thailand en Zanzibar en de kleuren smelten samen tot een overvloed aan verzadigde tinten. Warm paars, weelderig oranje, schreeuwerig rood en neonroze hebben allemaal die exotische sfeer. Dus alleen al door een aantal planten in die kleuren bij elkaar te zetten, heb je meteen een tropisch oerwoudthema. Planten zoals *Hibiscus coccineus* en *Tibouchina urvilleana* zijn het helemaal. De hibiscus is een vrij vorstgevoelige vaste plant die meestal wordt gebruikt als een mega-eenjarige. De hele zomer draagt deze 2m-hoge plant enorme, exotische, echt rode bloemen tussen zijn overvloedige bladeren. De *Tibouchina* daarentegen is een vorstgevoelige heester met massa's dieppaarse

bloemen en meeldraden zo groot als de wimpers van Betty Boop! Zet deze planten naast andere planten met verzadigde tinten, felle kleuren en grote bladeren, zoals olifantsoor, en klaar is je eigen tropisch paradijs.

Mediterrane mix

Voor het creëren van een mediterrane kleurenpalet in de tuin zijn bladeren even belangrijk als bloemen. Door de warmte en droogte van hun natuurlijke omgeving hebben veel Zuid-Europese planten zilverkleurig blad, dus als je dit soort planten herhaalt, zorgt dat meteen voor een typische sfeer. Denk bijvoorbeeld aan lavendel, gamander en heiligenbloem. Die zijn allemaal laag en bolvormig, wat doet denken aan een wild, rotsachtig mediterrane landschap als je ze herhaalt. Voeg aan deze mix van zilverkleurig blad gele, blauwe en zachtroze bloemen toe en je bent hard op weg naar een mediterrane sfeer.

Voor welke stijl je ook gaat, zet de gekozen planten eerst digitaal bij elkaar voordat je ze daadwerkelijk koopt. Meestal plak ik een heleboel plaatjes van planten in een document, waarna ik net zo lang planten toevoeg en weghaal tot het palet goed voelt. Dit kun je ook doen in de kwekerij die je bezoekt: voeg kleuren toe en haal ze weg tot je tevreden bent over de balans.

VOLGENDE MAAND Nick laat zien hoe kleur je tuin één laat worden met zijn omgeving.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave
Maak je eigen pluktuin

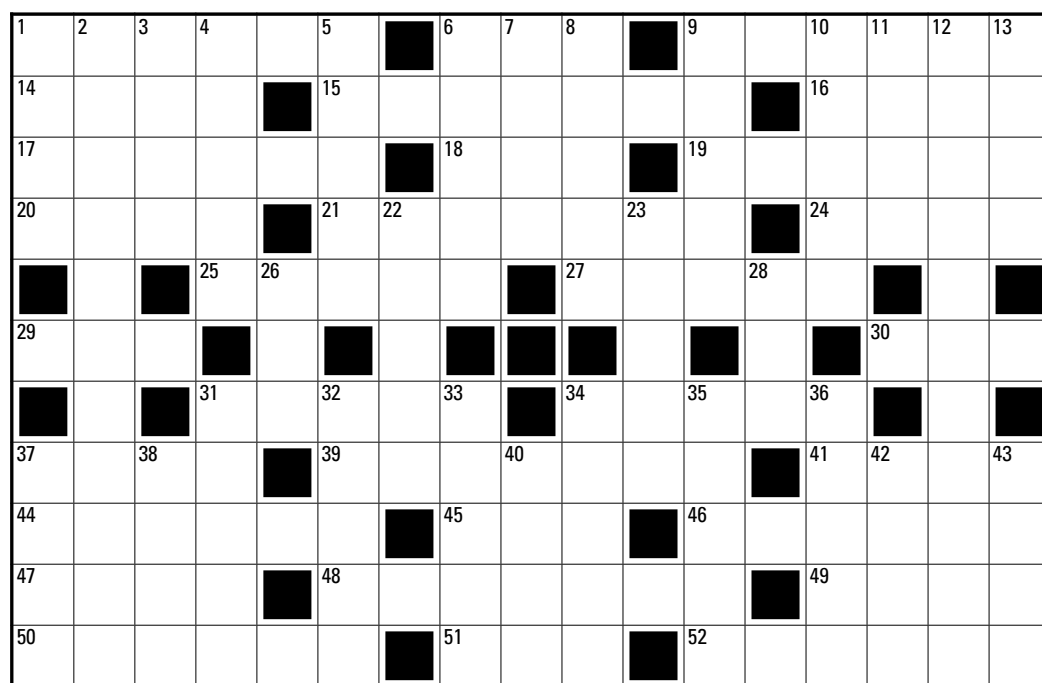
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 bladgroente 6 groente 9 Belgische badplaats 14 glazen plaat 15 bakmiddel 16 even 17 sportbeoefenaar 18 plezier 19 vertegenwoordigster 20 deel van een magneet 21 eenvoudig restaurant 24 Engelse kostschool 25 romp van een beeld 27 vorderen 29 vogelverblijf 30 effen 31 nummer 34 haaksteek 37 feestgewaad 39 bloembolgewas 41 zoektuig 44 deel van een wielerronde 45 bitter lichaamsvocht 46 denkbeeldig 47 gebarenspeel 48 stuk vlees 49 lichtpaars 50 spiritistische bijeenkomst 51 hertje 52 Overijssels dialect.

verticaal

1 nauw 2 machtiging 3 graanpakhuis 4 houten been 5 sierplant 6 acrobatische sprong 7 jonge tak 8 weg met bomen 9 Engelse dichter 10 dicht bij elkaar 11 rand 12 verbouw van een gewas 13 respect bewijzen 22 opstel 23 Amerikaanse president 26 lofdicht 28 grafisch kunstwerk 31 dom kijken 32 stelling 33 biersoort 34 plaats in Frankrijk 35 nauwgezet 36 man van adel 37 herkauwer 38 Zuid-Amerikaans lastdier 40 gebak 42 onbesmet 43 drinkgerei

34	46	43	30	3	29	21	51
----	----	----	----	---	----	----	----

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

Maak je eigen pluktuin

Bloemen kweken voor de pluk is een ideale en voordelige manier om in elk seizoen vazen vol bloemen op tafel te krijgen. Dit kun je doen in bakken of een stukje grond dat over is, of in een deel van de tuin dat je speciaal voor snij- en plukbloemen hebt gereserveerd.

Een speciaal stuk tuin of plukbloemenbed heeft veel voordelen. Je kunt op die manier niet alleen je favoriete bloemen voor het huis

kweken zonder de borders te plunderen, maar ze ook de optimale groeiomstandigheden geven, zodat ze op hun mooist staan in een vaas. In deze speciale uitgave van Gardeners' World magazine stellen we de beste soorten aan je voor, krijg je zaai- en kweekadviezen, geven experts hun beste tips voor het verzorgen van je planten en laten we je inspirerende pluktuinen zien.

Moeiteloos oogsten

Eindelijk zien we het resultaat van ons harde werk in het voorjaar. Volgens **Jack Wallington** kunnen we op allerlei makkelijke manieren zorgen dat de oogst gaande blijft.

Het is eindelijk zomer! Op dagen zoals deze vind ik het heerlijk om buiten te zitten schrijven en me uit te rekken in de zachte bries.

De dagen zijn warm en belangrijker nog: ook 's avonds kunnen we buiten zitten en genieten van de gedane arbeid. Wat denk je van een koud drankje of een cocktail met kruiden zoals rozemarijn en lavendel, en een overheerlijke salade vers uit je moestuin?

21 juni is de dag van de zomerzonnewende: de langste dag van het jaar. Daarna worden de dagen korter, maar in het begin nog langzaam en de komende maanden zijn de avonden het warmst.

In deze tijd hoeft er maar heel weinig gezaaid te worden en kun je de vruchten plukken van al het werk dat je vanaf het voorjaar voor je planten hebt verzet. Als je mijn tips voor moeiteloos oogsten hebt opgevolgd, zul je merken dat je bijna de hele zomer kunt oogsten van wat we gezaaid hebben, als je maar goed water blijft geven.

Oogsten

De vlier is een van mijn favoriete bomen en hij staat nu in bloei. Het is een houtige plant die elk jaar bloeit en vruchten geeft, zonder dat je er iets voor hoeft te doen. Pluk ongeveer twintig bloemschermen als de knoppen net open zijn en maak je eigen vlierbloesem-siroop. Online vind je talloze recepten.

Wilde zuring is nog zo'n makkelijke vaste, eetbare plant. Je vindt hem met zijn pijlvormige bladeren in gras of weilanden. Maar voor alle in het wild geplukte planten geldt: eet de plant alleen als je 100% zeker weet wat het is. Zuring heeft een licht zurige smaak en is een smakelijke toevoeging aan salades. De plant zit vol vitaminen en ijzer. Een andere voedzame wilde plant is brandnetel. Dat is misschien niet een plant die je meteen zou willen eten, maar van de jonge blaadjes kun je een voedzame soep of thee maken. Ik laat een paar jonge stengels (die ik met handschoenen aan geplukt heb) in kokend water trekken met wat muntblaadjes.

Koolrabi ziet er niet alleen grappig uit, maar je maakt er ook de beste zelfgemaakte koolsalade van. Je kunt koolrabi met de hand oogsten als hij zo groot is als een tennisbal. Schil de taaie schil en eet de rest geraspt en met mayonaise, misschien wat geraspte wortel en een beetje ui, knoflook of bieslook voor de smaak. Je kunt ook wat van die frisse zuring toevoegen.

Vroeg gezaaide koolrabi is oogstrijp aan het begin van de zomer.

3 verticale gewassen voor grote potten

Flespompoe
Troostomaten
Sperziebonen

BOVEN Sla kan doorschieten in de warmte, dus zaai in juni op een koelere plek.

Zaaien

Wil je het helemaal moeiteloos hebben, dan kun je in juni achterover leunen en niets zaaien. Maar ik vind het leuk om de oogst met een klein beetje moeite op gang te houden door een paar rijen sla in de vollegrond te zaaien. De sla 'Forellenschluss' is een gespikkelde bindsla die je buiten in de vollegrond 1 cm diep in rijen kunt zaaien. Dun zaailingen uit tot je om de 30 cm één plant hebt. Zaai radijzen en lente-uien op dezelfde manier en dun ze later naar behoefte uit tot 5 cm. Ik zaai daarvan in de zomer aan het begin van elke maand steeds een beetje, zodat ik kan blijven oogsten.

Het begin van juni is voor mij het startsein om stokbonen te zaaien. Die zijn namelijk vrij vorstgevoelig en groeien hard bij warm weer. Klimmende sperziebonen behoren tot mijn favoriete makkelijke groenten. 'Cobra' is een heel betrouwbare groene variëteit en dit jaar probeer ik de paarse 'Blauhilde'. Je kunt ze rechtstreeks zaaien met 15 cm tussenruimte of ze starten in potjes van 9 cm met potgrond. Plant 2 zaden per pot, 3 cm diep. Haal na het ontkiemen de zwakste zaailing weg.

“Ik vind het leuk om de oogst op gang te houden door een paar rijen sla te zaaien.”

Planten

In de eerste week van juni plant ik alle vorstgevoelige planten uit, want hier in Yorkshire is de kans op vorst dan eindelijk voorbij. Tomaten, Spaanse pepers en aubergines plant ik allemaal in onze tunnelkas (tomaten soms buiten). Ik zet ze 40 cm uit elkaar, zodat het licht hun bladeren kan bereiken.

Pompoenen en courgettes groeien in deze tijd van het jaar zo hard, dat ze bijna uit hun pot barsten en ze willen nu echt de grond in. Als je moeiteloos prachtige kalebassen wilt kweken, is mijn tip een kubus uit te graven ter grootte van het blad van de schop. Vul het gat met compost en zet de plant erin op dezelfde diepte als in de pot en laat 90 cm tussenruimte tussen de planten. De compost werkt als een sterk absorberend waterreservoir.

Als je net als ik je kolen nog niet geplant hebt, is het nu absoluut tijd om dat alsnog te doen. Ik plant ze allemaal 70 cm uit elkaar in een bed met een dikke mulchlaag van compost. Bedek ze met netten als bescherming tegen de rupsen van koolwitjes en tegen duiven.

Ik heb ook weer nieuwe gewassen in onze hoek met vaste planten gezet. Deze maand de artisjok 'Romanesco', die paarsgetinte, eetbare bloemknoppen heeft. Die pluk ik als ze net iets groter zijn dan een ei en daarna kan hij in zijn geheel worden gekookt en gegeten.

3 roze gewassen

Eikenbladsla 'Red Salad Bowl'
Lente-ui 'Apache'
Radijs 'Bacchus'

In warm weer groeien vorstgevoelige gewassen veel sneller, dus plant ze nu.

Verwijder al het onkruid voordat je vaste planten zoals artisjokken plant.

Geef pompoenen veel water, vooral als ze eenmaal vruchten vormen

Blijf brandnetelmest maken zodat je de hele zomer vooruit kunt.

Klussen

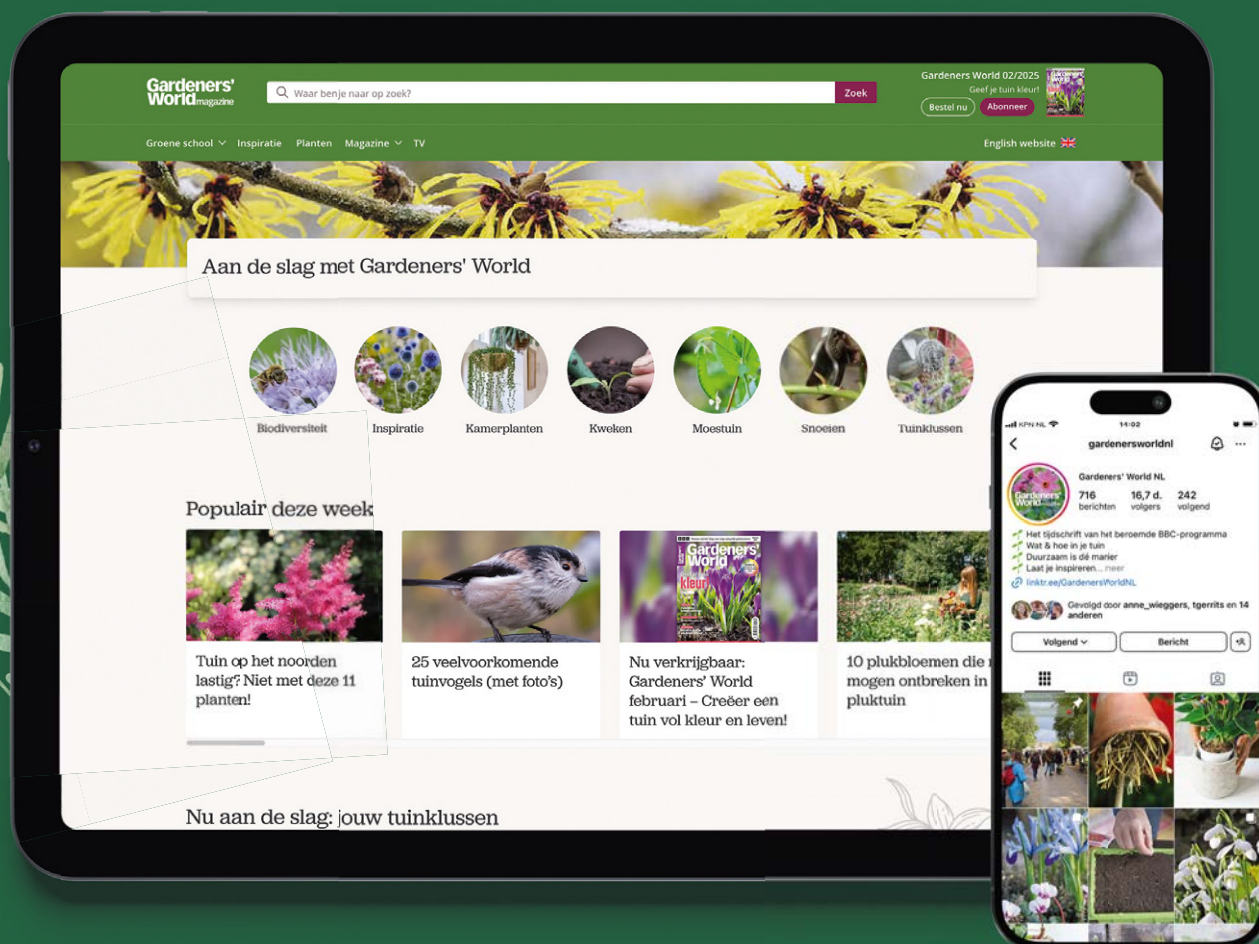
- Bescherm aardbeienplanten nu met netten tegen vogels (wij hebben ook last van fruitminnende eekhoorns!) Zet omgekeerde potjes boven op stokken om je ogen te beschermen en het net overheen te hangen.
- Hoop met een trekschoffel of hark aarde op rond aardappelplanten, zodat de toppen van de blaadjes boven de grond uitsteken. Daardoor vormen zich aardappelen hoger aan de plant, wat meer aardappelen oplevert die ook makkelijker te oogsten zijn.
- Bemest planten met zelfgemaakt brandnettelgier. Heb je dat nog niet, maak het dan nu: vul een emmer vol brandnetels met water en laat het een maand staan. Verdun de stinkende vloeistof in een verhouding van 1 op 10-20 delen water, roer het mengsel goed door en giet het dan rond de wortels van planten.
- Let op of gewassen extra water nodig hebben, maar overdrijf niet. Te veel water geven maakt planten afhankelijk en is zonde van een kostbare hulpbron.
- Schoffel tussen rijen groenten om onkruid in toom te houden, maar zorg dat je geen planten of wortels beschadigt.

FOTO'S: NEIL HEPWORTH

VOLGENDE MAAND Tijd om wintersla te plannen! Plus: Jack oogst eetbare bloemen en droogt knoflook.

Nog meer tuintips?

Op onze website en onze socials vind je nóg meer Gardeners' World.
Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over
onze favoriete planten en nog veel meer.

Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Volg ons ook op onze socials en
zoek op @GardenersWorldNL

Onze tips in je mailbox ontvangen?

Ontvang elke vrijdag de beste tuintips, inspiratie en klussen voor je tuin en blijf op
de hoogte van aanbiedingen. Meld je aan via **gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief**

STICHTING NL BLOEIT!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.
www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Gevlekte dovenetel

Lamium maculatum

Ik, gevlekte dovenetel, heb prachtige paarsrode bloemen en kan een hoogte van 30 tot 60 cm bereiken. Ik ben een overblijvende plant uit de lipbloemenfamilie (*Lamiaceae*), met opstijgende tot rechtopstaande en vierkante stengels. Mijn bladeren blijven gedurende de winter groen en ik bloei van maart tot ver in het najaar. Ik heb geen ondergrondse uitlopers, maar wel bovengrondse liggende of kruipende stengels, waarmee ik matten vorm. Ik word ook gekweekt als tuinplant, meestal zijn dat cultivars met langs de middennerf van de bladeren een witte vlek. Deze planten verwilderen vaak uit tuinen en na een paar generaties verdwijnt deze vlek.

Ik groei bij voorkeur in lichte schaduw op voedselrijke, humeuze, matig vochthoudende tot vrij vochtige, minerale, niet te zware grond. Over het algemeen gedij ik het best in wat ruige begroeiingen met veel plantaardig afval.

In Nederland ben ik tamelijk zeldzaam, hoewel lokaal soms algemeen, met name in Zuid-Limburg en de aangrenzende gebieden in België en langs rivieren als de Maas en Waal. Ik ben een waardplant voor diverse nachtvlinders, onder andere de grote vierbandspanner (*Xanthorhoe quadrfasiata*) en de koperuil (*Diachrysis chrysis*).

Mijn paarsrode bloemkronen zijn 18-35 mm groot, hebben een kromme buis en mijn helmknoppen vallen op door het oranje pollen. Op de onderlip van mijn tweezijdig symmetrische bloemen vind je fraaie strepen en vlekken. Deze wijzen bestuivers – met name hommels – de weg naar het binnenste van de bloem, waar nectar te vinden is. Andere wilde bijensoorten die mijn nectarrijke bloemen bezoeken zijn onder andere gewone sachembij en rosse metselbij. Zij zorgen voor de bestuiving en ontwikkelen er vierhokkige vruchtbeginsels met vier nootjes. Deze nootjes dragen een zogenaamd mierenbroodje, een oliehoudend aanhangsel. Hierdoor worden mijn nootjes door mieren versleept en verspreid. Als je aan de achterkant van mijn lange, gebogen kroonbuis zuigt, heb je grote kans dat je mijn nectar kan proeven. Mijn jonge bladeren zijn zeer geschikt voor theemelanges en ook mijn bloemen en zelfs mijn wortels zijn eetbaar en breed toepasbaar.

In tuinen ben ik onder andere goed te combineren met witte dovenetel, wilde narcis, dagkoekoeksbloem, daslook en bosandoorn en ook als onderbegroeiing van bosroos, hondsroos en heggenroos.

Als je goed kijkt naar deze foto, zie je tal van randen. Het tuinpad, in en rond de borders, en zijn er stapels stenen te vinden. Ook het huis heeft begroeiing.

Govert gidst

Op het randje van de natuur

Het maken van een natuurlijke tuin vergt een bepaalde blik, hoe je naar de tuin kijkt. En vooral hoe je naar natuur kijkt. Natuurgids Govert gaat op bezoek bij Arjo Hammink, die 45 jaar als biologie docent heeft gewerkt en al ruim 25 jaar werkt aan zijn natuurlijke tuin: "Als je denkt in randen, wordt het nóg groter."

In een dorpje langs de Maas ontmoet ik Arjo in zijn groene oase. Voor mij een vrolijk en inspirerend weerzien, omdat Arjo mijn docent was van de IVN-natuurgidsenopleiding in Nijmegen. Tijdens de opleiding bleek dat we een gezamenlijke passie hebben voor natuur in de tuin. Na bijgekletst te hebben met een kop koffie, duiken we zijn tuin in, die zo'n 25 jaar geleden nog een vrij kale 'pijpenla' was. "De tuin is over de jaren verder uitgebreid. We hebben eerst een stuk aangekocht wat nu een moestuin is, en daarachter hebben we het land van een oude coniferenkwekerij over kunnen nemen. Nog weer later is daarachter nog een weide bijgekomen", vertelt Arjo.

Al met al een flinke oppervlakte met verschillende soorten tuinen. We kijken als eerste niet naar deze grote dingen, maar juist naar het allerkleinste. Arjo: "Zoals je weet, ben ik een 'mossenman'. Moet je

kijken hoeveel plantjes je ziet tussen de bestrating. Niet alleen verschillende mossen, maar bijvoorbeeld ook het mosbloempje (*Crassula tillaea*), het kleinste bloempje van Nederland. Als je om je heen kijkt, zie je overal randen, en hoe meer randen, hoe meer soorten natuur er te vinden is."

Biodiversiteit in de tuin

"Nederland is eigenlijk één grote tuin. Er is niet een vierkante meter onberoerd gelaten door de eeuwen heen. Dit is ook de reden dat Nederland het land is met de grootste biodiversiteit ter wereld, en helaas ook het snelst afnemende. Het van oudsher kleinschalige cultuurlandschap is hierin de spil en dat komt door – je raadt het al – randen. In je tuin doe je eigenlijk precies hetzelfde op kleinere schaal. Als je zorgt voor veel verschillende soorten 'landschappen', zul je zien dat dit veel verschillende soorten planten en dieren aantrekt."

Tip van Govert

Inlandse soorten, zoals deze ereprijs, trekken meer soorten insecten aan dan cultivars.

Met een beetje geluk tref je de ereprijszandbij (*Andrena labiata*) aan, zoals ik die heb gezien bij Arjo.

Gewone ereprijs (*Veronica chamaedrys*) is een van Arjo's lievelingsplanten en gedijt goed langs randen in de halfschaduw.

Verschillende randen

Dit had ik mij niet zo erg gerealiseerd. Ik zie in de tuin (en daarbuiten) altijd wel waar verschillende soorten planten groeien, maar het bewust worden van het aantal randen die er zijn en wat ik daar vervolgens aan soorten vind, is echt een *eye-opener*. "Een rand kan werkelijk alles zijn. We kijken hier naar kleine keitjes met begroeide voegen, maar het kunnen ook (oude) muren, vijver-

oevers, dakpannen of – groter – bloemrijke dijken zijn. De structuur van de rand verschilt in wat het kan betekenen voor biodiversiteit. Zo is een boom een enorme rand, maar waar een beukenboom een hele gladde bast heeft, heeft een eik een erg ruwe schors waarop van alles leeft en kan groeien”, legt Arjo uit.

Gradiënten

Een ander belangrijk aspect is het hoogteverschil in randen, of wel gradiënten. Dit kan heel groot zijn, bijvoorbeeld een gehele bergoppervlakte, maar ook klein en dicht bij huis. Van kale grond en kruidenrijk grasland, naar hogere planten, en van struiken tot bovenaan de hoogste boom. Arjo vertelt: “Elke laag heeft een eigen flora en fauna. Hoe meer gradiënten je hebt, hoe meer randen en hoe meer biodiversiteit.”

Op de bodem zie je bijvoorbeeld heel veel kleine planten, met allerlei bodemdierpjes en andere insecten die ertussen en ervan leven. Kijk je iets hoger, dan zie je bijvoorbeeld dat veel vogels zich in struiken ophouden en dat het er kan gonzen van de bijen en zweefvliegen wanneer deze bloeien. Hoog in de bomen zie je weer andere vogels, maar ook bepaalde nachtvlinders of bijvoorbeeld maretakken kun je op grote hoogte vinden. Vergeet ook bouwwerken zoals oude muren, schuttingen en daken niet: ook daar komt veel (klein) leven voor, maar ze bieden ook nestelgelegenheid voor vleermuizen, mussen en zwaluwen.

Planten op hun plek

Planten bedenken niet zomaar waar ze groeien, ze hebben zich aangepast aan specifieke omstandigheden. Sommige planten kunnen in bredere omstandigheden gedijen (generalistisch), denk aan veel grassoorten, brandnetels en klaver. Andere kunnen echt alleen op specifieke plekken groeien (niche), bijvoorbeeld steenbreekvarens op oude muren in de stad en allerlei orchideeën op voedselarme, kalkrijke graslanden in Zuid-Limburg.

“Planten groeien waar ze willen. Je kunt met alle geweld een bepaalde plant op een bepaalde plek willen in de tuin, maar als die plek ongeschikt is, zal hij het niet redden of het maar matig doen. Zeker planten die zichzelf uitzaaien, vinden vanzelf een plek waar ze écht tot hun recht komen. De omstandigheden zijn daar ideaal. Als het kan, laat ze daar dan lekker staan, zo tuinier je mee met de natuur”, vertelt Arjo. “Als je veel verschillende randen hebt in de tuin, zullen planten vanzelf verschijnen die zich op die plek thuis voelen. Je kunt dit tot in het extreme doortrekken, door het aanleggen van mini-biotopen met veel soorten randjes.”

Arjo werkt al 25 jaar aan zijn op-en-top natuurlijke tuin.

Over Govert

Als natuurgids leid ik graag mensen door onze prachtige natuur en daarnaast ben ik gek op tuinieren! In de serie 'Govert gidst', leid ik jullie graag door de wereld van de natuur (lijke) tuin. Het is echt niet nodig om je tuin volledig op de schop te doen en je favoriete planten bij het compost te zetten. Met kleine aanpassingen kun je vaak al een wereld van verschil maken.

Door het delen van inspiratie, praktische tips én verdiepende informatie kunnen we samen in de tuinen van Nederland en België meer ruimte geven aan de natuur. Laat je inspireren en beleef de natuur in je tuin!

Het roodachtige mosbloempje (*Crassula tillaea*) is een vetplantensoort en gedijt goed tussen klinkers. De bloemetjes zijn tussen de 1 en 3 mm groot.

Bij de moestuin van Arjo zie je goed het gradiënt vanaf de kale grond, oplopend tot aan het hek. Op de foto zie onder andere je kruipend zenegroen, paardenbloem, madeliefjes, zachte dravik (gras), smalle weegbree en fluitenkruid.

Tips van Arjo en Gouvert

voor randen in de tuin

Om dat een 'rand', zoals je hebt gelezen, een nogal breed concept is, noemen we hieronder een aantal praktische voorbeelden waarmee je aan de slag kunt in de tuin.

Slangenheg

Arjo: "Als afscheiding met de burens heb ik een ligusterhaag staan, maar die heb ik in slangen-vorm gesnoeid. Hierdoor valt er meer licht op de bodem onder de haag en in de haag zelf. De ligusters blijven zo vitaler, er is meer zonlicht voor plantjes eronder en de haag heeft zo meer oppervlakte (dus randen) dan een rechte haag."

Stapelmuurtjes

Gouvert: "Ik had een partij oude bakstenen over, die ik heb gebruikt om een slingerend, laag stapelmuurtje te bouwen in de schaduw. Daarin heb ik een steenbreekvaren gezet die het uitstekend doet. Verder is de muur gekoloniseerd met allerlei mossen en kleine kruipplanten. Daartussen wemelt het van de spinnetjes, kevertjes en bodemdieren."

Moestuinranden

Arjo: "De moestuin zie ik echt als productietuin, dus die houd ik volledig vrij van ongewenste plantjes. Dat wil niet zeggen dat je niks met randen kunt. Ongeveer een anderhalve meter langs de moestuin groeit gras, met daarin wilde bloemen, die oplopen tot het hek met de burens. Dit zorgt weer voor heel andere planten. Bovendien zie je in moestuinen vaak soorten die je elders niet vindt: het is een hoog dynamische omgeving en je kunt verrast worden door de (soms zeldzame) soorten."

Takkenrillen en houtstapels

Gouvert: "Ik noem het vaker, maar een takkenril is ook een prachtige 'rand' waarin en waartegen van alles kan leven. Tussen en onder het hout kunnen dieren schuilen en overwinteren, denk aan amfibieën en egels, maar ook vele insecten maken er gebruik van. Veel keverlarven leven in dood hout, dus dan is ook een houtstapel ideaal. Bij Arjo zag ik er een aantal hoog opgestapeld in zijn bos."

Combineer je muren

Arjo: "Beperk je niet tot enkel een muur. Als je voor je muur bijvoorbeeld een boom of struik

zet, heb je automatisch meer rand. De muur staat dan deels in de schaduw en deels in de zon, wat ook weer verschillende biotopen creëert. Ga je nog een muur metselen? Gebruik dan het liefst oude (licht poreuze) stenen met veel reliëf en metsel de voegen niet strak dicht."

Klimplanten

Gouvert: "Klimplanten zorgen ook voor meer soorten rand. Zo heb ik in de tuin nu een inheemse kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) gezet tegen de gevel en ook eentje bij de hoogstam-appelboom. Ze zorgen niet alleen voor meer groen en oppervlakte, maar de bloemen trekken ook nachtvlinders aan en ruiken ze ook nog eens overheerlijk."

Kleine stenen

Arjo: "Gebruik voor je bestrating in de tuin kleine natuurstenen of oude klinkers. Hoe kleiner, hoe meer randen eromheen zitten en hoe meer plantjes en dieren er profijt van hebben. Dit vormt bijvoorbeeld een ideale nestelgelegenheid voor zandbijen, wanneer je de bestrating in de zon hebt liggen."

Vijveroevers

Gouvert: "In de vorige Gouvert gids kwam de natuurlijke oeversrand al aan bod: dit is een prachtige manier om randen langs de vijver in te vullen. Destijds heb ik enkel grind aangebracht aan een zijde en keien aan de andere zijde. Inmiddels is het gekoloniseerd door onder andere mossen, dotterbloemen, wolfspoot, penningkruid en wateraardbei. Insecten vliegen af en aan voor het water en van de week vond ik nog 15 (!) groene kikkers op één hoop."

Randen zien

Arjo: "Het allerbelangrijkste is misschien nog wel het zien van randen. Zodra je bewust opmerkt dat je bepaalde randen hebt in de tuin, valt het je waarschijnlijk op dat daar ook andere planten groeien. Zie je een verzameling kleine planten die je niet herkent? Grote kans dat daar een rand is waar je nog niet eerder bewust van was."

Tip van Gouvert

Als je in een natuurgebied, tuin of straat loopt en je ziet plekken met veel soortenrijkdom in planten, bekijk dan eens of je verschillende randen kunt ontdekken. Dit kun je vaak ook (in het klein) in de tuin toepassen.

Een 'slangenheg' verbetert de biodiversiteit en geeft een tuin diepte.

In de voegen van muren kunnen planten en (korst)mosses prima hun weg vinden.

De vijver heeft deels opstaande en deels aflopende randen, waar veel plantensoorten zich thuis voelen.

Op dit kleine stukje bestrating tel je minimaal 20 soorten planten, zoals vergeet-me-nietje, hertshooi, gewone brunel en kleine veldkers.

Op bomen leven tal van insecten, zoals deze groene schildwantsen op boswilg (*Salix caprea*).

“Het bewust worden van het aantal randen die er zijn en wat ik daar vervolgens aan soorten vind, is echt een *eye-opener*.”

De weide van Arjo wordt begrensd door hekken, meidoornhagen, knotwilgen en verschillende bomensoorten. Het snoeihout wordt op de takkenstapel gelegd. In het najaar wordt het gras kort begraaasd om bloemen de ruimte te geven.

100

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

100 Algemene tuintaken

Geef varens in potten water en plant zonnebloemen.

103 Bloemen

Verzorg potplanten en verpot dahliastekken.

106 Stekken

Neem stengelstekken van rotsplanten.

107 Tuinieren in potten

Maak een hangende begoniabol.

108 In de kas

Verpot aubergines en check wortels van stekken.

110 Groente en fruit

Verplant jonge prei en dun appels uit.

STAP VOOR STAP

Zaai kale grasranden in

Zaai nu gazonranden in die wat kaal zijn geworden. Door de warme bodem zullen de zaadjes snel ontkiemen, maar vergeet niet ze water te geven zodat ze niet uitdrogen. Druk het voorbereekte zaaioppervlak aan tot het even hoog is als de rest van het gazon. Geef de zaailingen water tot ze sterk genoeg zijn voor een eerste maaibeurt.

1

Maak de grond los en verwijder onkruid. Meng compost of scherp zand door de bovenlaag van de grond om een kruimelig zaaibed te maken en druk het aan.

2

Mix het zaad goed in het pakje. Strooi het met de hand gelijkmatig op het oppervlak. Controleer op het pakje hoeveel zaad per vierkante meter je moet zaaien.

3

Geef de zaadjes water met een fijne broes. Geef nogmaals water als de grond uitdroogt. Na een dag of tien ontkiemt het zaad.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

Zet varens zoals *Polystichum setiferum* op een plek in de schaduw.

Geef varens in potten water

Blijf varens in potten water geven. Vul de gieter met water uit een regenton en giet langzaam rond de plant tot de grond helemaal nat is. Varens, die van nature droge schaduw

verdragen, staan prachtig in potten en kunnen goed tegen de krappe ruimte voor hun wortels in een pot.

Polystichum setiferum, streepvarens en niervarens zijn

goede keuzes voor in een pot en hoewel je moet opletten of hun potgrond niet uitdroogt, zullen ze goed groeien. Zet de pot op een plek waar zomerse regen ze kan bereiken.

Wied, begiet de grond en breng een 5-7 cm dikke mulchlaag aan.

Mulch gaten in borders

Geef gaten in je borders een mulch, vooral als het geregend heeft. Zo ziet de border er netjes en opgeruimd uit. Je kunt je eigen mulch maken met compost, verteerde stalmest of kant-en-klare mulch gebruiken.

Spreid de mulch voorzichtig over de grond, onder het loof van planten en niet tegen houtige stengels – die kunnen gaan rotten. Een mulch in de zomer verrijkt de bodem, onderdrukt onkruid, houdt vocht vast rond de wortels en verbetert op den duur de bodemstructuur.

Vormsnoei

Knip vormsnoeiplanten bij zodat ze compacter groeien en een strakkere vorm krijgen, vooral als je ze later in het jaar nogmaals snoeit.

Kijk eerst of er geen vogels in nestelen. Knip dan eventuele uitlopers aan de kale stam af met een snoeischaar en gebruik een heggenschaar voor de rest. Houd de snijbladen evenwijdig aan de vorm, zodat je niet met de punt in de plant snoeit.

Haal al het snoeisels weg, vooral van de bovenkant, waar er vocht in kan blijven zitten.

Geef de plant na het snoeien mest en een mulch en vermijd droogte.

Checklist

- ❑ Maai gazons licht en vaak zodat je een dik grastapijt krijgt dat beter tegen droogte kan.
- ❑ Maak meer heesters door scheutstekken te nemen van jonge uitlopers die nog niet gebloeid hebben.
- ❑ Verwijder wildopslag van rozen door de stengels eraf te trekken (draag handschoenen).
- ❑ Bind clematis, kamperfoelie, klimrozen en ramblers vast aan hun steunen.

Zonnebloemen plant je het beste op een beschutte, zonnige plek.

Plant zonnebloemen

Als je zonnebloemen pas deze maand uitplant, zijn ze al groot en beter bestand tegen slakken. Ze zullen ook hard groeien, omdat de bodem warm is geworden.

Bewerk de bodem voor door te wieden en zo nodig veel organisch materiaal toe te voegen, zoals compost of goed verteerde stal mest.

Plant de zonnebloemen even diep als ze in hun pot stonden. Geef ruim water en steun hogere variëteiten. Dit kun je bijvoorbeeld met een bamboestok doen.

Plant ze in gaten in borders waar hun extra hoogte goed uitkomt. Kies een zonnige maar wel enigszins beschutte plek.

Maak gazonranden netjes

Knip gazonranden bij met een grasschaar, zodat het gras niet de border in kruipt. Doe dat steeds wanneer je maait.

Ga de rand langs, knip het gras terug, maar let op dat je niet het gazon in knipt

waardoor de grenslijn van de border verandert. Voorkom dode plekken door planten die over het gras hangen terug te knippen. Verzamel tot slot het snoeisels en gooi het op de composthoop.

STAP VOOR STAP Maak een insectenpot

Lok bestuivers en kevertjes met een insectenhotel in een pot. Dat is ideaal bij ruimtegebrek: je trekt veel tuindiertjes aan door ze beschutting te bieden als van een haag, waarvoor in een kleine tuin niet altijd ruimte is. Gebruik winterharde planten voor loof in de winter en zaadhoofden voor vogels.

Maak een laag van stenen, stro en twijgjes waar insecten in kunnen schuilen. Houd de laag vlak zodat de pot niet omkiept.

Voeg een mix van planten toe waar bestuivers van houden, zoals salvia, lavendel, kattenkruid en geraniums. Druk de grond aan en geef water.

Voeg meer schuilplekken toe door diepe gaten te boren aan één kant van een kleine boomstronk en leg het op de potgrond tussen de planten.

C. montana groeit hard en kan na de bloei flink gesnoeid worden als hij te groot wordt.

Snoei *Clematis montana*

Snoei de lentebloeiende *Clematis montana* terug nu de bloei voorbij is. Vroeg in de lente zoeken warrige uitlopers naar nieuwe steunen en als je de clematis in vorm wilt houden, moet je die nu terugsnoeien.

Knip de uitlopers met een snoeischaar terug in vorm tot net boven een sterk paar bladknoppen. De nieuwe scheuten die daardoor verschijnen, zijn korter en dragen volgend voorjaar veel

bloemen, waardoor de plant er netter uitziet. Sommige lange uitlopers kun je gebruiken om de plant verder te leiden. Doe dit vóór eind juni om er zeker van te zijn dat de nieuwe uitlopers bloeien.

Plant vorstgevoelige eenjarigen uit

Na half mei – de ijsheiligen – is de nachtvorst wel voorbij, maar het kan geen kwaad om tot juni te wachten voor je vorstgevoelige eenjarigen uitplant. Geef water en wied voor het planten. Als je op kruimelige leemgrond tuint, zijn extra voedingsstoffen nauwelijks nodig, maar voeg aan schrale zandgrond veel verteerde compost en bladaarde toe. Leg na het planten, om het onkruid tegen te houden, een laag krantenpapier (5 gevouwen bladzijden dik) op de bodem met daarop een 7,5 cm dikke mulch van bladaarde, verteerd grasmaaisel of verteerde compost. Met koffiedrab, knoflookspray en lokplanten zoals Oost-Indische kers houd je slakken op afstand.

Plant vorstgevoelige eenjarigen pas als de kans op vorst echt voorbij is.

Vul vijvers in bakken aan

Zorg dat vijvers in bakken genoeg water hebben. Water verdampt hard in de zomer, dus check het waterpeil wekelijks. Laat altijd een volle gieter klaarstaan, zodat het water dezelfde temperatuur heeft als het water in de vijver. Giet voorzichtig, zodat je geen tuindieren (larven, watersalamanders, kikkers, etc.) verstoort.

TIP

Veeg met een schepje wat grond weg rondom dorstige planten om een soort grachtje te maken. Zo voorkom je dat bij het begieten het water alle kanten op stroomt en komt er meer bij de wortels terecht.

Checklist

- ☐ Plant pompoenen en sperziebonen uit die je binnen hebt voorgezaaid.
- ☐ Geef uien en sjalotten water bij droogte.
- ☐ Snoei pruimenbomen van half juni tot begin juli.
- ☐ Oogst knolraap, radijs en sla naar behoefte.
- ☐ Dun appelclusters uit na de 'junirui' door de kleinste en beschadigde vruchten te verwijderen.

Plant jonge eenjarigen uit

Verhuis jonge eenjarigen die je uit zaad hebt opgekweekt naar hun definitieve standplaats nu de kans op vorst voorbij is. Geef ze eerst water, verwijder beschadigde of gele blaadjes en knip bij planten met één stengel het topje weg, zodat ze voller worden.

Zet de planten met een schepje in de border en druk de grond weer aan met je handen. Maak de aarde goed nat door dicht bij de grond te gieten. Breng dan rond de plant een laag compost aan om de grond vochtig te houden terwijl de plant wortelt.

Plant jonge eenjarigen op een zonnige plek en geef royaal water.

Knip ijzerhard terug zodat hij meer bloeiende zijscheuten maakt.

Snoei de stengels van ijzerhard

Verbena bonariensis is een geliefde borderplant met zijn lang bloeiende, paarse bloemen en hoge, ijle stengels.

Snoei de hoge stengels van ijzerhard met een derde terug, net boven een bladpaar, als je meer zijscheuten en dus meer bloemen wilt. Van boven naar

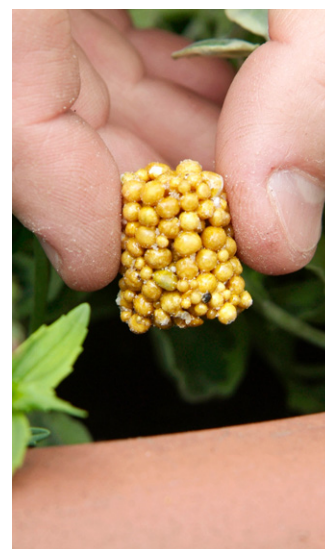
beneden worden dan meer bloemstengels gevormd, waardoor je plant nog meer impact heeft in je border.

De bloei wordt hierdoor wat vertraagd, dus als je meerdere planten hebt, kun je sommige ongemoeid laten zodat ze eerder bloeien.

Geef potplanten een oppepper

Zorg dat potplanten niet zonder voeding komen te zitten en geef ze mesttabletten met vertraagde afgifte.

Het werkt simpel en eenvoudig: je drukt de tablet (of kegel) gewoon in de potgrond. Voor grote potten heb je er misschien meer dan één nodig, dus lees de gebruiksaanwijzing op de verpakking voor de juiste dosering. De tablet valt langzaam uit elkaar en geeft tot zes maanden zijn voedingsstoffen af als je voldoende water geeft.

Voed potplanten de hele zomer met een mesttablet.

Kleurt narcissenloof geel of bruin, dan kun je het verwijderen.

Verwijder narcissenloof

Als je verwilderde narcissen in gras staan dat je wil maaien, verwijder dan eerst het vergeelde of papierachtige loof. Dat laat makkelijk los zonder de bol te beschadigen. Bij het maaien gaat het verwelkte loof vaak plat liggen, dus als je het weghaalt, kan de maaier beter bij het langere gras. Ook in borders kun je verwelkt narcissenloof weghalen zodra je het makkelijk kunt lostrekken.

10
MINUTEN
OVER

Houd je hangmanden in de gaten. Check om de paar dagen of de potgrond droog is en geef wekelijks vloeibare tomatenmest (halve sterkte). Haal uitgebloeide bloemen meteen weg en knip lange, krachtige uitlopers terug zodat de plant voller wordt.

Als je plantenspotten regelmatig een flinke gietbeurt geeft, blijven de bloemen komen.

Geef potten regelmatig water

Bij warm weer kunnen potten snel uitdrogen, vooral als ze vol groeiende en bloeiende planten zitten. De wortels concurreren om ruimte en vocht, dus water is snel opgebruikt.

De beste tijd om te gieten, is 's ochtends vroeg of 's avonds laat, als vocht het minst snel verdampt en planten dus de maximale hoeveelheid water kunnen opnemen.

Giet rechtstreeks op de potgrond en niet op de bladeren, zodat de grond goed nat wordt. Je kunt de pot op echt hete dagen zelfs in de schaduw zetten.

Checklist

- ☐ Graaf tulpenbollen op om ze te drogen en te bewaren tot je ze in de herfst weer een plekje in de tuin geeft.
- ☐ Zaai nu tweejarigen en vaste planten die volgend jaar bloeien.
- ☐ Steun grote bloemen zodat ze niet omvallen.
- ☐ Zaai nog één keer winterharde eenjarigen om gaten in borders op te vullen met kleur.

Knip uitgebloeide bloemen af boven het volgende bladpaar.

Kop uitgebloeide rododendrons

Knip de oude bloemen van rododendrons af. Zo blijft de heester netjes en verspilt hij geen energie aan zaadvorming, maar richt hij zich op nieuwe bladgroei en het ontwikkelen van bloemknoppen later in de zomer, die volgend jaar zullen bloeien.

Snoei uitgebloeide bloemen terug tot een gezond bladpaar. Wied ook onkruid rond de plant en geef dan water uit de regenton en daarna een mulch van bladaarde (als je die hebt) rond de voet van de plant.

STAP VOOR STAP Verpot dahliastekken

Als je dahliastekken hebt genomen van de uitlopers van bewaarde knollen, kun je die nu afzonderlijk verpotten. Zet ze op een beschutte plek, bijvoorbeeld in een koude kas. Ze groeien snel en bloeien eind zomer.

1 Haal de stekken uit hun pot om te checken of ze geworteld zijn. De wortels moeten zichtbaar zijn en nog niet rondgroeien of door elkaar zitten.

2 Tik onderaan wat oude potgrond weg, houd de dahliastekken bij de wortelkluit of onderaan de stengel vast en haal ze voorzichtig uit elkaar.

3 Verpot elke stek naar een eigen pot van 9 cm. Houd de stek vast in het midden van de pot en vul met potgrond. Tik tegen de pot zodat de potgrond zakt en geef water.

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Maak je eigen pluktuin!

In deze speciale uitgave geven wij samen met diverse pluktuinexperts alle tips die je nodig hebt om de beste plukbloemen te kiezen, ze makkelijk op te kweken en je armen te vullen met de mooiste boeketten.

Een pluktuin is niet alleen heel productief, maar ook ontzettend mooi, en goed voor de natuur.

Bestel deze speciale uitgave via

www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Zolang de voorraad strekt. Let op: dit is een herdruk van een eerder gepubliceerde speciale uitgave.

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

Stekken van rotsplanten zoals scheefkelk wortelen al binnen een paar weken.

Neem stekken van rotsplanten

Veel planten kun je makkelijk opkweken uit stekken, vooral voorjaarsbloeiende, kruipende en laaggroeiende rotsplanten zoals scheefkelk, randjesbloem en schildzaad. Nu ze zijn uitgebloeid, kun je hun jonge uitlopers goed stekken.

Zoek sterke scheuten met gezond blad. Knip de scheuten af en stop ze meteen in een plastic zak met wat vocht om ze vers te houden. Als je ze pas de volgende dag kunt planten, bewaar ze dan zo lang in de groentela van de koelkast.

Knip de stengel terug tot 3-4 cm en behoud eventuele worteltjes, want die helpen de stek om aan te slaan. De stekken wortelen als het goed is snel en je kunt ze al binnen vier weken oppotten of uitplanten. Ze staan graag in de volle zon en goed doorlatende grond. Als je ze in een schuin aflopende rotstuint of op een muur plant, vormen ze een waterval van kleur.

STAP VOOR STAP Stengelstekken nemen

1

Knip met een scherp mes of scherpe schaar bij elke stek zorgvuldig de onderste blaadjes af, vlak tegen de stengel maar zonder die te beschadigen. Laat bovenaan een of twee bladrozetten zitten.

1

Meng wat turfrijke stekgrond met evenveel scherp zand, wat zorgt voor een goede afwatering. Vul de pot en druk de potgrond stevig aan. Maak met een planthout of potlood een gat voor de stek.

2

Steek de stek in het gat, met de blaadjes net boven het oppervlak. Druk de grond rond de stengel aan met het planthout en een vinger. Zet de stekken zo langs de rand dat de blaadjes elkaar niet raken.

3

Geef ruim water met een gieter met een fijne broes. Zet de stekken buiten op een beschutte plek, uit de volle zon. Een koude kas is ideaal. De stekken wortelen in een paar weken.

De manden raken al gauw verborgen onder een bol van bloemen.

Maak een begoniabol

In een handomdraai maak je een spectaculaire bol van bloeiende begonia's om deze zomer buiten op te hangen. Begonia's zijn ideaal, omdat ze zelfs als ze een beetje droog staan, blijven bloeien, al zijn ze op hun best als je ze regelmatig water geeft. Ze kunnen goed tegen warmte en verdragen ook wat schaduw.

De constructie moet je een beetje plannen. Kies open hangmanden, zodat je de wortelkluiten er van buitenaf in kunt steken. Test de lengte van de ketting om zeker te weten dat je de ketting van onderaan tot boven de bovenste mand kunt trekken. Voeg zo nodig een extra ketting toe. Misschien is het gewicht van de omgekeerde mand genoeg om hem op zijn plaats te houden, maar veiliger is het om de twee randen met tuindraad aan elkaar vast te maken.

De planten zullen de pot bovenin bedekken en de wortels zullen de manden vullen, dus om water te geven moet je langzaam via de bovenkant gieten. Als je er niet bij kunt, zet de bol dan op een grote pot om hem royaal water te geven.

STAP VOOR STAP Zo beplant je een hangende begoniabol

1

Bekleed beide manden met kokosvezel en snij tussen de metalen steunranden een opening voor elke plant. Duw de wortelkluiten van de begonia's voorzichtig naar binnen.

2

Zet de bovenste mand op de kop op een pot om het gieten te vergemakkelijken. Vul beide manden met turfvrrije potgrond en druk die aan rond de wortels.

3

Houd de potgrond tegen als je de bovenste mand voorzichtig op de onderste zet. Trek de kettingen omhoog vanaf de onderste mand om de bol op te hangen.

3

Geef ruim water via de pot in de bovenste mand. Laat de bol uitlekken, zodat hij lichter is als je hem ophangt. Geef eenmaal per week vloeibare plantenvoeding.

STAP VOOR STAP Verpot aubergines

1

2

3

4

Deze maand kunnen aubergines verpot worden naar hun definitieve potten. De verse potgrond zit vol voedingsstoffen die de planten helpen bloeien en vrucht dragen. In de warmte van de kas produceren ze veel loof, dus hebben ze ook een sterk wortelgestel nodig.

Geef de planten veel ruimte, want bovenaan zullen ze voller worden en vrucht dragen. Steun ze ook met een bamboestok. Geef elke dag water en eens per week vloeibare mest.

1 Check voordat je je aubergineplant verpot of de wortels tot aan de rand van de huidige pot zijn gegroeid. Kies een pot van 30 cm voor het laatste stuk van de groei, zodat de wortels de ruimte hebben en de plant met zijn vruchten kunnen ondersteunen.

2 Doe wat turfrijke, universele potgrond onder in de pot. Druk de grond een beetje aan en zet dan de plant in het midden van de pot. Vul rondom op met meer potgrond.

3 Druk de potgrond aan met je handen terwijl je de pot vult en als je klaar bent. Zorg dat de hoofdstengel rechtop in het midden staat en het onderste loof net boven de potgrond uit komt.

4 Geef royaal water. Giet heel langzaam rond de plant, zodat je de potgrond niet verstoort. Vang overtollig water op in een schotel.

TIP

Bestuif meloenbloemen met de hand. Pluk simpelweg een mannelijke bloem (met een meeldraad vol pollen in het hart) en duw die voorzichtig in het hart van een vrouwelijke bloem (met een onrijpe vruchter). Laat per zijscheut niet meer dan vier vruchten groeien en knip de rest eraf.

Dief tomaten

Leid trostomaten zo dat ze netjes als planten met één stengel groeien door regelmatig zijscheuten te verwijderen. Als je die laat zitten, worden ze groter en groeien ze uit tot een wirwar.

Werk van beneden naar boven en knip elk uitloperje tussen de hoofdstengel en een blad weg. Zorg dat je de top van de hoofdstengel laat zitten. Als je die per ongeluk weghaalt, leid dan de volgende zijscheut omhoog, zodat die de hoofdstengel wordt.

Haal alle zijscheuten tussen de hoofdstengel en een blad weg.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

Laat de kasdeur op koudere dagen dicht.

Vermijd temperatuurverschil

Houd de temperatuur in je kas in de gaten en sluit de deur als er een koude dag verwacht wordt. Door de temperatuur zo gelijkmatig mogelijk te houden, voorkom je grote verschillen, die stressvol kunnen zijn voor planten. Dat is vooral belangrijk nu planten hard groeien en vruchten vormen. Glas houdt vrij goed warmte vast, dus als je de deur sluit, blijft de temperatuur door de warmtestraling een paar uur gelijkmatig.

Haal de stek voorzichtig uit de pot om de wortels te zien.

Check wortels van stekken

Om te zien of je stekken verpot kunnen worden, hoef je alleen maar te kijken of er wortels door de drainagegaten steken. Je kunt de stek ook uit de pot halen om de wortels te checken. Door een zacht rukje te geven, kun je ook voelen of de stek wortels heeft, maar niet hoeveel en je kunt ze beschadigen. Geef stekken voor je ze verpot goed water.

Stimuleer bloemen en vruchten bij planten zoals komkommers en tomaten door ze wekelijks vloeibare mest te geven.

Geef vruchtdragende gewassen regelmatig water en mest

Gewassen zoals komkommers, meloenen, aubergines, paprika's en tomaten gebruiken in deze groeifase enorm veel energie. Geef ze dus regelmatig water en eenmaal per

week voeding. Vloeibare mest – uit de winkel of zelf gemaakt van smeewortel – stimuleert bloemen en vruchten.

Giet de afgemeten dosis in een lege gieter en voeg

dan pas water toe, zodat de voeding gelijkmatig oplost. Kies voor dit klusje een specifieke, handige dag in de week uit, zodat je het niet vergeet.

PAS OP VOOR spintmijten

Deze minuscule en nauwelijks zichtbare mijten voeden zich aan de onderkant van de bladeren, die daardoor vlekkelig worden. Soms zie je ook webjes, die ze gebruiken als

bescherming en om zich te verplaatsen. Deze mijten gedijen bij droge warmte, dus rem ze af door de luchtvochtigheid te verhogen en bestrijd ze op een biologische manier.

Checklist

- ☐ Maak vloeren midden op warme dagen vochtig.
- ☐ Maak werkbanken schoon als je zomerperkgoed naar buiten hebt verhuisd.
- ☐ Stek pelargoniums en fuchsia's zodat je volgende zomer weer perkplanten hebt.
- ☐ Oogst slablaadjes en scherm zaailingen af tegen de volle zon.
- ☐ Zaai winterioliën in potten en zet ze in een kweekbak.
- ☐ Ventileer de kas, ter voorkoming van schimmels.

Bespaar ruimte door hangende pompoenen omhoog te laten groeien aan een stevig frame.

Plant pompoenen buiten uit

Nu de kans op vorst voorbij is, kunnen alle soorten pompoenen worden uitgeplant.

Kies een beschutte, zonnige plek en meng heel veel compost of goed verteerde stalmest door de bodem.

Plant de pompoenen, afhankelijk van de variëteit, 90 cm of meer uit elkaar. Geef de grond rond elke pompoenplant een dikke mulch van compost om vocht vast te houden.

Als je de planten niet tegen stevige steunen omhoog leidt, maar over de grond laat groeien, zet dan naast elke plant een bamboestok zodat je altijd weet waar je moet gieten, hoe groot de plant ook wordt.

Plant suikermais

Kies een zonnige plek om suikermais uit te planten als de bodem warm is en de temperaturen overdag hoog. Wacht nog even als het koud is. Geef eerst de potten water en plant ze dan niet in rijen, maar in een groep. Dat helpt bij de bestuiving, waarbij de wind pollen van plant naar plant blaast.

De planten worden groot, dus zet ze 40 cm uit elkaar. Druk de grond aan tot iets lager dan de grond eromheen, zodat bij het gieten het water in plassen rond de planten blijft staan. Geef een dikke mulchlaag van compost.

Plant suikermais in een groep, niet in rijen.

STAP VOOR STAP Jonge prei verplanten

Prei die in het voorjaar in potten of een zaaibed is gezaaid, kun je nu naar zijn definitieve standplaats verplanten. Plan zorgvuldig waar je de planten neerzet, want die ruimte nemen ze tot in de winter in beslag. Kies een plek waar een of twee jaar geen prei, ui of knoflook heeft gestaan om ziekten waar de uienfamilie gevoelig voor is te voorkomen. Geef de bodem, als de jonge preiplanten krachtig groeien, een mulch van compost om vocht vast te houden. Vanaf de herfst tot de vroege lente kun je oogsten.

1 Wied de plek waar je de prei gaat planten en maak de grond los. Maak met een stuk planthout of een schop gaten van 15-20 cm diep en 20 cm uit elkaar, met 30 cm tussen rijen.

2 Haal de zaailingen uit elkaar, knip lange wortels of uitlopers terug en laat ze dan elk in een gat vallen, zonder dat weer op te vullen. Alleen de bovenkant van het loof moet zichtbaar zijn.

3 Geef de rij water en zorg dat elk gat flink water krijgt. Geen zorgen als de zaailingen omvallen: ze groeien vanzelf weer rechtop. Geef regelmatig water tot de planten goed geworteld zijn.

Checklist

- ❑ Aard de stengels van winterkolen aan, zodat ze stevig blijven staan.
- ❑ Zaai bosuitjes, rode biet en oosterse groenten.
- ❑ Bind bramenstengels aan steunen.
- ❑ Oogst knoflook als het loof geel wordt.
- ❑ Bescherm rijpend fruit tegen vogels met netten met gaten van 20-25 mm.

PAS OP VOOR gewassen die gaan bloeien

Controleer regelmatig of gewassen zoals uien, knoflook en bladsla bloemstengels beginnen te maken. Doorschieten (bloeien en zaad zetten) kan het gewas ruïneren, omdat de plant dan energie steekt in de bloemen en niet in de bladeren of bollen. Hoge temperaturen overdag, vooral als de bodem droog is, of koele nachten kunnen een trigger zijn.

Giet regelmatig en mulch de bodem om doorschieten te voorkomen. Knip eventuele bloemen vroeg af en oogst doorschietende gewassen zo snel mogelijk.

Gekookte bloemknoppen van doorschietende uien zijn heerlijk.

Dun appels uit

Zorg voor grotere en betere appels door overtollige of misvormde vruchtjes nu te verwijderen. Appelbomen laten deze maand vanzelf wat vruchtjes vallen, maar als je ze zelf uitdunt, kun je kiezen welke je houdt en zorgen dat ze genoeg licht en ruimte krijgen om goed te groeien.

Ondersteun de stengel met je ene hand en trek de ongewenste vrucht eraf met je andere. Laat van elk groepje een of twee vruchtjes zitten en houdt de groepjes 15 cm uit elkaar. Laat de ongewenste vruchtjes niet rotten onder de boom, maar composteer ze.

Haal de kleinste vruchten weg om de rest genoeg ruimte te geven.

Pluk alleen rood fruit, want eenmaal geplukt, rijpen ze niet meer.

Oogst heerlijke aardbeien

Pluk elke dag aardbeien onder de vogelnetten – zo blijven de planten rijpen en geniet je van de vruchten als ze op hun zoetst zijn. Kies alleen echt rijpe aardbeien die helemaal rood zijn. Houd de vrucht voorzichtig met één hand vast en draai hem van zijn steeltje – je hoort hem knappen als hij loskomt met de bloemkelk intact.

Leg de vruchten voorzichtig, zodat ze niet kneuzen, in een ondiepe bak of mand. Verwijder eventueel onkruid en verwijder eventuele naaktslakken als je door de planten gaat.

Zet knolselderijplanten minstens 25 cm uit elkaar en blijf ze goed water geven.

Plant jonge knolselderij uit

Als je dit voorjaar knolselderij in potten hebt gezaaid, kun je die nu uitplanten in de moestuin. Zet de jonge planten 25-30 cm uit elkaar in rijen met 30-45 cm tussenruimte. Zorg dat je de wortelhals niet bedekt en geef

royaal water. Breng een dikke, organische mulchlaag aan om vocht vast te houden, maar laat rond elke plant ruimte vrij. Knolselderij is een dorstig gewas, dus geef op lichte grond en bij droog weer regelmatig water.

Volgende maand

- ❑ Oogst zwarte bessen.
- ❑ Plant herfstbloeiende bollen.
- ❑ Snoei winterharde geraniums.
- ❑ Deel baardirissen.
- ❑ Neem anjerstekken.
- ❑ Snoei heesters die vroeg in de zomer bloeien.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost €7,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 79,- en in België € 82,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredacteur Anne Wiegers

Redactie Lizanne Croonen, Iona van den Dries, Jos Heijmans en Govert de Jong

Met medewerking van Berthe Bogers, Milly Born, Brenda Gruppen, Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Ralph Stoové, Arjan Vernhout (NL Bloeit!) en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits, Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen, Ferry Dorrestein en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World
Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vernieuwsvuldig of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbciustudios.com

Kweekgids

juni

Binnen zaaien ■
Buiten planten/zaaien ■
Oogsten ■

Zaai nu sla om er tot in de herfst van te oogsten. En zaai ook de groenten voor volgend voorjaar.

De beste keuzes voor juni		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Bindsla Levert vijf keer meer hartvriendelijk foliumzuur dan ijsbergsla, evenals vitamine C, kalium en vezels.												
Tips Deze slasoorten zijn klaar om te eten als ze een stevig hart hebben. Snij af aan de basis van de stengel om de hele krop te verwijderen. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Komkommers Komkommers zijn verfrissend en calorie-arm. Je kunt ze het beste eten met de schil, voor een optimale opname van voedingsstoffen.												
Tips Voor buitenrassen: kies een warme, zonnige plek. Zorg voor klimsteunen en nijp de scheuttoppen na zeven bladeren. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen													
	Koolraap Met hun vezels en B-vitamines zijn ze een geweldig alternatief voor aardappelen als je minder koolhydraten eet.												
Tips Zaai in warme, vruchtbare grond en volle zon. Houd de grond gelijkmatig vochtig, want droge wortels kunnen leiden tot een bittere smaak. Zaaien ↓ 3 cm diep Afstand ↔ 25 cm uit elkaar ↗ 35 cm tussen rijen													
	Meloenen Omdat meloenen voor 90% uit water bestaan en rijk zijn aan kalium, calcium, natrium en magnesium, ondersteunen ze een goede hydratatie.												
Tips Kweek in een border in de kas of grote pot, met klimsteunen. Planten hebben veel zon nodig en regelmatig water en voeding. Zaaien ↓ 1,5 cm diep Afstand ↔ 80 cm uit elkaar ↗ 1 m tussen rijen													
	Radicchio Deze bittere bladeren bevatten meer zink, ijzer en koper dan rode kool en bevatten de beschermende antioxidant anthocyanine.												
Tips Houd de grond constant vochtig om malse bladeren te krijgen. Kan worden geoogst als babybladeren of als hele kroppen. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Rode biet Bevat natuurlijke nitraten die kunnen helpen om de bloedsomloop te verbeteren en de bloeddruk te verlagen.												
Tips Je hoeft de zaailingen niet uit te dunnen. Oogst om en om als ze klein zijn om de resterende planten de ruimte te geven. Zaaien ↓ 3 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Rucola Een bron van vitamine K, die helpt om de bloeddruk te reguleren, wondgenezing te ondersteunen en sterke botten te bevorderen.												
Tips Houd de planten constant vochtig om doorschieten te voorkomen, maar geef niet te veel water, omdat dit de peperige smaak kan verdunnen. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen													
	Spinazie Met tot 12 ontstekingsremmende antioxidanten is spinazie een topper. Voor een geconcentreerde boost kun je ze als microgroenten eten.												
Tips Zaai regelmatig kleine partijen, maar niet tijdens hete perioden, omdat de kieming dan mislukt en de planten kunnen doorschieten. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Spruitbroccoli Heeft een hoger gehalte aan antioxidanten die het immuunsysteem ondersteunen dan andere soorten broccoli, maar is gevoeliger voor hitte, dus kook het kort.												
Tips Half juni zaaien om het volgende jaar vanaf januari te oogsten. Dek de planten af met gaas tegen hongerige duiven. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen													
	Tatsoi Deze Oosterse bladgroente zit boordevol voedingsstoffen, waaronder vitamine C - een natuurlijk antihistaminicum dat allergieën kan verlichten.												
Tips Planten wortelen oppervlakkig, dus geef weinig en vaak water, maar laat de grond niet uitdrogen. Oogst losse bladeren of de hele krop. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													

Volgende maand

Het juli-nummer ligt vanaf 24 juni in de winkel.

Gebruik de kleur van tuinelementen om harmonie te brengen in je tuin.

Frances vertelt je hoe je een pruimenboom snoeit voor de beste oogst.

Kies planten die passen bij de omstandigheden van je tuin met de tips van Carol.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; NEIL HEPWORTH; PAUL DEBOIS

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardener's World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

FARM & COUNTRY

20, 21 & 22 juni

Fair

Aalten

COUNTRYFAIR.NL | COUNTRYFAIR.DE | COUNTRYFAIR.EU

BOUW AAN EEN TUIN VOL **LEVEN**

Met natuurlijke oplossingen ~~tegen plagen~~
DIE DE BIODIVERSITEIT VERSTERKEN.

BLADLUIZEN:
VOEDSEL VOOR
LIEVEHEERSBEESTJES

LARVEN VAN
LIEVEHEERSBEESTJES
ADALIA BIPUNCTATA

Rootsum

Ontdek inheemse lieveheersbeestjes
en meer biologische **strijders** op

ROOTSUM.NL en ROOTSUM.BE